

**DEVLET RESİM VE HEYKEL YARIŞMALARININ
HEDEFLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME**

Osman Nuri ARSLAN
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Doç. Erdal ÜNSAL
Haziran, 2021
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEVLET RESİM HEYKEL YARIŞMALARININ
HEDEFLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME

Hazırlayan

Osman Nuri ARSLAN

Danışman

Doç. Erdal ÜNSAL

AFYONKARAHİSAR 2021

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Devlet Resim Heykel Yarışmalarının Hedeflerine Yönelik Değerlendirme**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

11 / 06 / 2021

İmza

Osman Nuri ARSLAN

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Osman Nuri ARSLAN
	Numarası	1 7 0 6 5 8 1 0 2
	Anabilim Dalı	Sanat ve Tasarım
	Programı	Sanat ve Tasarım
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı	Devlet Resim Heykel Yarışmalarının Hedeflerine Yönelik Değerlendirme	
Tez Savunma Sınav Tarihi	11.06.2021	
Tez Savunma Sınav Saati	17.00	

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek oy birliği – oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

DEVLET RESİM VE HEYKEL YARIŞMALARININ HEDEFLERİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRME

Osman Nuri ARSLAN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANABİLİM DALI

Haziran, 2021

Danışman: Doç. Erdal ÜNSAL

Türkiye’de sanat alanına yeni eserler kazandırmak ve sanatçıları desteklemek amacıyla, 1939-2018 yılları arasında düzenlenmiş olan devlet destekli Devlet Resim Heykel Yarışmaları, sanat alanına kattığı değerler, yarışma katalogları, literatür ve kaynak taraması yapılarak incelenmiştir. 1939-2018 yılları arasında düzenlenen Devlet Resim Heykel Sergisilerinde katılımcıların sayıları, sergilenen eserlerin sayılarındaki değişimler ve ödül miktarları da ele alınarak yarışmada olan artış azalış miktarlarının grafikleri oluşturulmuştur. Yapılan inceleme ve gözlem sonucunda, yarışmalarla ilgili tespit edilen bazı aksaklık ve problemlerin çözümüne yönelik öneriler sunulmuştur. Üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakültelerinde görev yapan akademisyenlere Devlet Resim Heykel Yarışmasının hedeflerine yönelik anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket sonucunda elde edilen veriler de dikkate alınarak önümüzdeki dönemde yapılması planlanan Devlet Resim Heykel Yarışmalarının daha sağlıklı zeminlerde yapılabilmesine yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Devlet Resim ve Heykel Yarışması, Devlet ve Sanat

ABSTARCT

EVALUTION FOR THE TARGETS OF STATE PAINTING SCULPTURE COMPETITONS

Osman Nuri ARSLAN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSTY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF ART AND DESING**

June, 2021

Advisor: Associate Professor Erdal Ünsal

In order to gain new works in the field of art in Turkey and to support artists, the state-sponsored State painting and sculpture competitions organized between 1939 and 2018 were examined by scanning the values, competition catalogues, literature and resources added to the field of art. In the State Painting and Sculpture Exhibitions held between 1939 and 2018, the numbers of participants, the changes in the exhibited works and the number of awards were taken into consideration, and the graphics of the increase and decrease in the competition were created. As a result of the examination and observation, suggestions were presented to solve some problems and problems identified in the competitions. A survey was conducted for the academicians working in the Faculties of Fine Arts of universities for the goals of the state painting and Sculpture Competition. Taking into account the data obtained as a result of the survey, suggestions have been made for the state painting and sculpture competitions planned to be held in the coming period to be held on respectable grounds.

Keywords: State Painting and Sculpture Competition, State and Art.

ÖN SÖZ

Üniversitedeki eğitim sürecim boyunca bana her zaman bilgi birikimiyle desteklerini sunan, sabırla dinleyen, keyifle öğreten, sanat alanında yol gösteren çok kıymetli danışman hocam Doç. Erdal ÜNSAL'a teşekkürlerimi arz ederim.

Tüm hayatım boyunca her zaman yanımda olan, en değerlim babama ve arşiv kaynaklarıyla doğru bilgilere ulaşmamı sağlayan Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünde Daire Başkanı Berrin KAVLAK'a çok teşekkür ederim.

Osman Nuri ARSLAN
2021, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DEVLET KAVRAMI VE SANAT

1. DEVLET KAVRAMI	4
2. DEVLET VE SANAT ARASINDAKİ İLİŞKİ	11

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK RESMİNİN OLUŞUM SÜRECİ

1. CUMHURİYET ÖNCESİ	12
2. CUMHURİYET DÖNEMİ	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEVLET RESİM HEYKEL SERGİLERİ/ YARIŞMALARI

1. DEVLET RESİM VE HEYKEL YARIŞMALARININ TARİHÇESİ.....	34
2. DEVLET RESİM VE HEYKEL YARIŞMASI YÖNETMELİKLERİ.....	47
3. SAYISAL VERİLER VE ANKET	49
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	72
KAYNAKÇA.....	75
EKLER.....	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

- Şekil 1.** Gentini Bellini, “Fatih Sultan Mehmed’in Portresi”, 1479, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 70 x 52 cm, Victoria and Albert Museum, National Gallery, Londra12
- Şekil 2.** Konstantin Kapıdağlı, “Sultan III. Selim portresi”, 1793, Renkli Gravür, Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul.....13
- Şekil 3.** Konstantin Kapıdağlı, “3. Selim”, 1803, Tuval Üzerine Yağlı Boya, Topkapı Müzesi, İstanbul.....14
- Şekil 4.** Halil Paşa, “Boğaz”, 1912, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 65x90 cm, Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi15
- Şekil 5.** Süleyman Seyyid, “Portakallı Natürmort”, 1904, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 33x40,5, Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi.....16
- Şekil 6.** Hoca Ali Rıza Küçük Çamlıca Tepesi, (bt) “Çilehane/Musalla Mescidi Peyzaj”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 92,5x132,5 cm, Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi.....17
- Şekil 7.** Pierre Désiré Guillemet, “Sultan Abdülaziz”, (bt).....18
- Şekil 8.** Sultan Abdulaziz “Sultan Abdulaziz Eskiz” (bt).....19
- Şekil 9.** C.F. Fuller “Abdulaziz Heykeli”, 1871, Bronz, 58x 76cm, Beylerbeyi Sarayı Müzesi, İstanbul.....20
- Şekil 10.** Osman Hamdi Bey, “İki Müzisyen Kız”, 1880, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 58x39 cm, Pera Müzesi, Beyoğlu, İstanbul.....21
- Şekil 11.** Osman Hamdi Bey, “Enver Paşa Portresi”, 1908, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 120x70 cm, Pera Müzesi, İstanbul.....22
- Şekil 12.** Şeker Ahmet Ali Paşa, “Natürmort”, 1906, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 92x130 cm, Ankara Resim ve Heykel Müzesi.....23
- Şekil 13.** Balkan Savaşı Şehitleri (bt).....24
- Şekil 14.** Namık İsmail, (bt), Tuval Üzerine Yağlı Boya, 130x 170cm, İbrahim Çallı salonu, Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi.....24
- Şekil 15.** İbrahim Çallı, “Zeybekler”, 1933, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 118x154 cm Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi25
- Şekil 16.** Abdülmecid Efendi Şişli Atölyesi’nde ressamilar ile birlikte.....26
- Şekil 17.** Seyyit Bozdoğan, “Yerde Havada”, 2015, 80 x60 cm.....32
- Şekil 18.** Başvekil Dr. Refik Saydam ve Maarif Vekili Hasan Ali Yücel tarafından I. Devlet Resim ve Heykel Sergisi Açılışı, 1939.....36
- Şekil 19.** Zeki Kocememi, “Atatürk’ün Cenaze Töreni”, 1939, 1. Devlet Resim ve Heykel Sergisi Birincilik Ödülü, 123 x 195,5 cm, Tuval Üzerine Yağlı Boya, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Koleksiyonu.....38
- Şekil 20.** Arif Hikmet Koyunoğlu’nun Suluboya Resmi Türk Ocakları Binası Projesi (bt).....39
- Şekil 21.** Ayetullah Sumer, “Emirdağlı Tahir Efe”, 1939, Tuval Üzerine Yağlı Boya,.....44
- Şekil 22.** Ayetullah Sumer, “Cephedeki Atatürk”, 1935, Ahşap Üzerine Yağlı Boya, 100x140 cm, Harita Genel Komutanlığı Haritacılık Müzesi, Ankara.....45

TABLULAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1: 1989-2000 Yılları Arası Devlet Resim Heykel Sergileri Katılan Sanatçılar ve Gönderilen Eserler Grafiği.....	49
Tablo 2: 2000-2018 Yılları Arası Devlet Resim Heykel Yarışmalarına Katılan Sanatçılar ve Gönderilen Eserler Grafiği.....	50
Tablo 3: 1939-1960 Yılları Arasında Düzenlenen Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarında Sergilenen Eserler Grafiği.....	51
Tablo 4: 1961-1982 Yılları Arasında Düzenlenen Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarında Sergilenen Eserler Grafiği.....	52
Tablo 5: Devlet Resim ve Heykel Sergileri 1988-2018 Yılları Arasında Sergilenen Toplam Eser Sayıları Grafiği.....	53
Tablo 6: Devlet Resim Heykel Sergileri 1965- 1987 Yılları Arasında Sergilenen Eserler Grafiği.....	54
Tablo 7: 2002, 2003, 2012, 2014, 2016, 2018 Yıllarında Düzenlenen Devlet Resim Heykel Yarışmalarında Başarı Ödüllerine Verilen Para Ödülleri Grafiği.....	55
Tablo 8: 1985-1998 Yılları Arasında Düzenlenen Devlet Resim Heykel Yarışmalarında Verilen Başarı Ödülleri Sayıları, Satın Alım Sayıları ve Mansiyon Sayıları Grafiği.....	56
Tablo 9: 1998-2018 Yılları Arasında Düzenlenen Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarında Verilen Başarı Ödülleri Grafiği.....	57
Tablo 10: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	58
Tablo 11: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	59
Tablo 12: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	60
Tablo 13: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	61
Tablo 14: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	62
Tablo 15: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	63
Tablo 16: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	64
Tablo 17: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	65
Tablo 18: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	66
Tablo 19: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	67
Tablo 20: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	68
Tablo 21: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	69
Tablo 22: Katılımcı Yanıtları, 2021.....	70

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

- ABD:** Amerika Birleşik Devletleri
AKT: Aktaran
ARHM: Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi
BS: Bilinmeyen Sayı
BT: Bilinmeyen Tarih
CHP: Cumhuriyet Halk Partisi
DRHS: Devlet Resim Heykel Sergisi
DRHY: Devlet Resim Heykel Yarışması
KTB: Kültür ve Turizm Bakanlığı
ORD: Ordinaryus
PROF: Profesör
TDK: Türk Dil Kurum
VB: Ve Benzeri

GİRİŞ

İlki 1939 yılında düzenlenen günümüze kadar devam eden Türk sanatının en köklü sanat yarışmalarından olan Devlet Resim Heykel Yarışmalarını, devlet ve sanat ilişkisi kapsamında değerlendirmek mümkündür. Aynı zamanda sürekliliği olan bu sanat yarışması devletin sanatta destek programları içerisinde Türk sanat ortamında önemli bir yere sahiptir ve Türk sanat tarihine bir anlamda ışık tutmaktadır. Çünkü Devlet Resim Heykel Yarışması sergileri Türk sanatındaki birbirinden farklı sanatçı üsluplarını ve farklı sanatçı tavırlarını bir araya getirerek, Türk sanatında bir bellek oluşturmuştur. Türk sanatının öncü ve önemli sanatçıları dönem dönem bu sanat yarışmasının sergilerinde yer almışlardır. En son 74.'sü 2018 yılında düzenlenen Devlet Resim Heykel Yarışmalarının başlangıcından günümüze kadar geçen süreç içerisinde hedef ve amaçlarının ne kadar gerçekleştiğinin tespitini yapmak, Türk sanatına katkılarını tartışmak, yarışmanın sonraki süreçleri için önemli olmaktadır. Devlet Resim Heykel Yarışmaları aynı zamanda devlet- sanat ilişkisini ortaya koyduğu için devlet kavramı ve sanat ile ilişkisi birinci bölümde yer verilmiştir. Devlet Resim Heykel Yarışmaları 1939 yılından 2008 yılına kadar her yıl düzenlenirken 2008 yılında ilk defa iki yılda bir düzenlenmeye başlanmış ve süreç içerisinde bu gibi değişimler yarışmanın hedef ve amaçlarını tartışmaya açmıştır. Buradan hareketle Devlet Resim Heykel Yarışmasının yönergesi incelenmiş, yönergede söz edilen amaç ve hedeflerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin bulgulanması ilgi çekici hale gelmiştir. Devlet Resim Heykel yarışmalarının hedef ve amaçlarının gerçekleştirilmesi araştırılırken ilk düzenlenmesinden bu güne kadar olan süreç içerisinde katılımcı sayıları, sergilenen eser sayıları, ödüllerin yıllara göre oranları, yıllara göre katılımcı sayıları gibi sayısal veriler kültür bakanlığından ve kataloglardan elde edilmiştir. Hedef ve amaçlarına çözüm önerileri getirebilmek adına araştırmada hem devlet hem de özel üniversitelerin güzel sanatlar fakültelerinde görev yapan akademisyenlerin görüşlerine anket yoluyla başvurulmuş, bu anket çalışmasından elde edilen veriler araştırmada değerlendirilmiştir. Anket soruları yarışmanın katılımcı sayısının arttırılmasında, yaş basamağı çeşitliliğini arttırması, jüri üyelerinin sayısının yeterliliği, jüri üyelerinin çeşitlendirilmesi, devletin koleksiyonerliğini sürdürmesi, ödül yeterliliği gibi konulardan oluşmaktadır.

Devlet Resim Heykel Sergisi bireysel değil toplumsal bir etkinliktir. Cumhuriyet ile birlikte devletin bir sanat politikası oluşmuş ve sanatta olan desteği artmıştır. Sanatçıların yurt gezilerine çıkmaları, Devlet bankalarının kendi sanat koleksiyonlarını

oluşturmaya başlamaları, pek çok ilde açılan kültür merkezleri bunlara örnek olarak gösterilebilir. Batı ülkelerinde başlangıcından bugüne kadar devlet ve sanat arasındaki ilişki belirli sürelerde sorunlu olarak gerçekleşmiş, ikinci dünya savaşından sonra devlet ve sanat arasındaki ilişki sıra dışı olaylar dışında genel anlamda dengeli biçimde gerçekleşmiştir. Türkiye Cumhuriyetinde ise bu tür sanat ve devlet arasındaki ilişkiler genel anlamda sorunlu olmamış Cumhuriyet döneminden bugüne kadar olan bu Devlet Resim Heykel Sergileri dengeli biçimde gelişmiştir. Devlet Resim Heykel Sergileri Cumhuriyetin ilanından sonra ilk olarak Anadolu'nun çeşitli yerlerine gönderilen Türk ressamın eserleriyle başlamıştır. Devlet Resim Heykel Yarışma sergileri genç sanatçıları ve yeterince sanat ortamında bulunamayan sanatçılara izleyici ile buluşma fırsatı vermiş, bu doğrultuda hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Devlet Resim Heykel Yarışmasında başarı ödülü kazanan ve sergiye katılma hakkı kazanan sanatçılara ne düzeyde katkı yaptığının kataloglar üzerinden incelenmeye çalışmıştır. Devlet Resim Heykel yarışmaları devletin plastik sanatlar alanında düzenlediği, devlet ve sanat arasındaki ilişkiyi temsil edebilecek en önemli sanatsal etkinlikten biridir. Bu yarışma plastik sanatsal alanlarında çalışan sanatçılar için büyük önem taşımaktadır o yüzden bu araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Devlet Resim Heykel Yarışmaları sanatçılara ve halka Türk sanat tarihi bilincinin geliştirilmesi konusunda katkı sağlamaktadır. Örneğin Yurt Gezileri ile başlayan Devlet Resim Heykel Sergilerinin düzenlenme amacı, milli bilincin oluşturulması, milli kimlik farkındalığının yaratılması ve halk genelinde plastik sanatlara ilgi uyandırılması olmuştur. Bu tutum, halkı sanat ile yan yana getirerek sanata olan ilginin artmasına dolayısıyla sanatın ve sanatçının gelişmesine ortam hazırlamıştır. Yani Devlet Resim Heykel Yarışması sergileri, haklı sanat ile buluşturan, sanata olan ilginin artmasını sağlayan sanat yoluyla halkı bilinçlendiren, halk ve sanatçı arasında bir köprü görevi gören devlet destekli en önemli sanat etkinliği haline gelmiştir. Ayrıca Devlet Resim Heykel Yarışması Sergileri, sanatçılara eserlerini izleyici ile buluşturma ve kendilerini ifade edebilme fırsatı sunması, Türk sanat ortamındaki büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Devlet resim Heykel yarışmaları, Türkiye'deki en uzun soluklu sanat etkinliği olması ve sanat ortamında belli bir prestije sahip olması, genç sanatçılar için bir motivasyon kaynağı olarak değerlendirilebilir ve Devlet Resim Heykel Sergilerinde Türk sanatının önde gelen sanatçılarıyla genç kuşak sanatçıların bir araya gelmesi, sanat pratiklerini paylaşması önceki yıllarda ödül almış eserleri yakından

görme fırsatına erişmeleri yarışmanın hedeflerine ne kadar ulaştığı konusunda inceleme gereği uyandırmaktadır. Devlet Resim Heykel Yarışmasında çıkan eserler Türk sanatının geleceğini etkileyecek olan genç sanatçılara örnek olacağı düşünüldüğünde yarışmanın belirli aralıklarla ve çağın gerektirdiği koşullarda güncel tutulması bu konunun araştırılması fikrini artırmaktadır. Devlet Resim Heykel Sergilerinin katalogları sınırlı sayılarda olması, içeriğinde hangi yıllarda kaç sanatçının katıldığı, sergilenen eser sayıları, ödül alan sanatçıların listeleri gibi bu bilgileri merak eden araştırmacıların bilgisine sunulmak üzere grafikler hazırlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEVLET KAVRAMI VE SANAT

1. DEVLET KAVRAMI

“Devlet kelimesi, Arapça devle kelimesinden Türkçeye geçmiştir. İngilizce state kelimesi Latince status kelimesinden gelir. İngilizcede sabitlik, değişmezlik, hal ve durum gibi anlamları vardır” (Gözler, 2017: 5).

“Toplum bilim terimler sözlüğünde devlet ve devletçilik kelimelerinin anlamı şu şekildedir: “1- Devlet toplumun siyasi örgütlenişi. 2- Toplumdaki siyasi örgütlerin tümü” (Ozankaya, 1975: 33).

“İnsanların birbirleriyle siyasi yollar aracılığıyla kurdukları ilişkiler bütünü “devlet”, ekonomik yollar aracılığıyla kurdukları ilişkiler bütünü ise “toplum”dur (Şenel ve Sabuncu, 2005: 194).”

“Görüldüğü gibi devlet kavramı, toplumsal bağlamda ele alınarak siyasi ve ekonomik kavramlar üzerine oturtulan bir varlıktır. En basit haliyle bir yönetim biçimi, en kapsamlı haliyle her türlü toplumsal karmaşık ilişkiyi düzenleyen bir yapı olarak algılanmaktadır” (Zorlu ve Kırmızıoğlu, 2018: 86).

Devlet ve toplum birbirini tamamlayan ayrılmaz bir bütündür. Aile toplumun yapı taşıdır. Bu küçük topluluklar kendi ihtiyaçlarının tamamını karşılayamadığı için diğer ailelerden/topluluklardan yardım almaları bir zaruret olarak ortaya çıkar. Zaman içerisinde aileler biraraya gelerek köyleri, büyüyerek kentleri daha da büyüyerek şehirleri meydana getirdiler. Netice olarak bu birliktelik devleti oluşturdu. İnsanların büyük kitleler halinde bir arada yaşamaya başlamalarıyla aralarında kargaşa ve kaos oluşmuştur. İnsanlar Kargaşa ve kaos durumunu kontrol altına alabilecek devlet hiyerarşisine ihtiyaç duymuştur. “Tarihte bilinen ilk devletlerin ortaya çıkışında kuvvet ve mücadele faktörü önemli bir etkiye sahiptir. Bu teori birçok düşünür tarafından dile getirilmiştir. Franz Oppenheimer, bugün en etkili, akla en yakın güç ve mücadele teorisini ortaya koyan düşünürdür” (Daver, 1968’den akt. Duvenci, 2018: 108).

Türkoğlu ve Seçilmiş’e (2006: 86-87) göre; “Franz Oppenheimer’e göre devlet kuramının doğmasında tahrip süreci, boyun eğiş süreci, vergilendirme süreci, yerleşik hayata geçiş süreci, hukuksal yapının ortaya çıkış süreci ve ulus kavramının oluşum süreçlerinden geçmektedir. Tahrip sürecinde köylerinde yaşayan insanlar mallarını

istilacılara karşı savunmaya çalışırlar. Zaman içerisinde yabancılara karşı savunma güdüsü kendisini boyun eğme sürecine iter. Göçebe yaşayan kavimle mücadele isteğini kaybeden köylüler arasında sömürgecilik ve kölelik kavramları ortaya çıkar. Güçlü olan kavim kazandıklarını kaybetmek istemez bu da beraberinde iktisadi bir yapılanmanın meydana gelmesini sağlar. Kazanan taraf mağlup olan tarafın iş gücünden faydalanır. Çifçi ilk başlarda bahçelerde ekip biçerken hayvan yardımıyla daha büyük tarlalardan daha çok hasat etmeye başlamıştır, bununla birlikte devletin gereksinimlerinden iktisadi teşkilatlanmanın ilk yapı taşları atılmış olur”.

Türkoğlu ve Seçilmiş’e (2006: 89-91) göre; verginin nasıl çıktığına bakıldığı zaman kazananların kaybedenlerden diğer sömürgecileri üstünlük kurdukları topraklara girmelerini engelledikleri için köylülerden aldıkları haraçlar ile başlar. İşgalciler köylüleri korudukları için bu düzeni kabul etmelerini isterler. Köylülerin rıza göstermeleri işgalciler için zorla baskı uygulamalarına ve kolay yoldan elde edilecek olanları meşrulaştırma durumunu sağlayacaktır. Kargaşa durumunu istemeyen köylüler işgalcilerin arzularına karışıklık istemedikleri için vergilerini düzenli şekilde ödemeye razı olurlar. Kazanan işgalciler sıfatı da böylelikle yerini himayeci sıfatına bırakır. Vergi sisteminden sonra da yerleşik hayata geçiş evresi gelir. Konargöçerlik yerini yavaş yavaş yerleşik bir düzen içerisinde yaşamaya doğru iter. Mülkiyet hakları sosyal düzeni kontrol altında tutması için ortak çıkarların tarafsız koruyucusu olması durumu himayecileri de kontrol altına alabilmesi için devlet yapısına ihtiyaç giderek belirmeye başlar. Köylülerin savaştıkları zaman ise hasattan gelecek verimlilik azalması durumunda bunun önüne bir diğer yola geçilerek hukuksal yapının ilk işaretleri belirmeye başlar. Köylülerin savaşması durumu hasattan alınacak payın düşeceğinden dolayı söz sahibi olan himayeciler tarafından kural sistemi getirilmeye başlanmıştır. Kural sistemi ile kargaşanın önüne geçilecek ve ekonomideki kararlı gidiş devam edilmiş olur.

Akrabalık-aşiret bağlarına dayanan bir toplumdaki bölgesel siyasi örgütlenmiş bir topluma geçiş ile kentlerin temelleri bu dönemde atılmaya başlanmıştır. Burada kent kavramının kriterlerini de vermemiz yerinde olacaktır. Kent kavramı altında etnik köken, ırk ve kültür bakımından aynı yapıya sahip fertlerden oluşan, karmaşık bir teknoloji ve iş bölümüne dayanan bir ekonomik sistemi olan, nüfusu çoğalmış, kamusal bir yönetim barındıran yerleşme şeklinde tanımlanmaktadır. Yine kentleşme, toplum bünyesinde genişleyerek artan oranda örgütsellik, işbölümü ve uzmanlaşma meydana getirmektedir (Keleş, 1993’ten akt. Işık, 2018: 50).

İnsanoğlu kentleri henüz kurmadan önce, MÖ 10.000’li yıllarda Neolitik Dönem ile birlikte, ilk kez yerleşik hayata geçmiştir. Bu dönemde “Bereketli Hilal” adı verilen Anadolu’nun Güneydoğu Toroslar’ın eteklerinde, ilk köy yerleşimlerinin kurulduğunu

görüyoruz. Diyarbakır/Çayönü ve Körtik Tepe, Batman'da Hallan Çemi, Urfa'da Nevali Çöri ile Göbekli Tepe gibi ilk köy yerleşmeleri, insanlığın toprağa yerleştiği ve üretici bir pozisyona doğru geçtiği bu dönemde kurulmuştur. Bu Neolitik yerleşmeler, kentlerin ortaya çıkışının ilk öncülleri olmuştur. İkinci öncülü ise Orta Anadolu'da MÖ 7000'li yıllarda kurulan Konya-Çatalhöyük ile Kuzey Irak'ta kurulan Jarmo yerleşmeleridir" (Kuhrt, 2009'dan akt. Işık, 2018: 48).

İnsanların büyük yerleşim yerlerinde yaşaması elbette bir anda olmamıştır. Köylerden kentlere geçiş, kent devletlerinin oluşum süreçleri binlerce yıl sürmüştür. İnsanlar genellikle verimli topraklarda hayvanlarını otlatmak, suyu daha verimli kullanabilmek için birbirleriyle yardımlaştıkça yerleşim yerleri de giderek büyümeye başlamıştır. Devlet yetkilerinin kullanılabilmesi için sınırları çizilmiş toprak bütünlüğü gerekmektedir. Devlet sınırları içerisinde toplu halde yaşayan insanlar gerekmektedir. Devletin siyasi ve hukuki kurallarını yürütmesi gereklidir. Devlet oluşması bu üç temel ögeye bağlıdır.

"Sümerlerce kurulduğu kabul edilen etrafı surlarla çevrili ve bir tapınak etrafında diğer yapıların yer alması ile şekillenen ilk kentler, aynı zamanda siyasi olarak birer kent devletiydi. Site adı verilen bu kent devletlerine Ur, Uruk, Eridu, Lagaş, Kiş ve Larsa gibi devletleri örnek verebiliriz" (Kuhrt, 2009'dan akt. Işık, 2018: 48). Sümerlerden sonra Mısırlıları incelediğimiz zaman bir kişinin emrinin altında toplanan kölelik siteminin görüldüğü bir yönetim şekli kendisini göstermektedir. Sümerlerin o dönem ki yaklaşık nüfusu 80.000 civarındadır.

MÖ. 5. binyılda Doğu Akdeniz (Irak-Suriye-Lübnan-Filistin) kökenli evcil bitki-hayvan türlerini Aşağı Nil Havzası'na uyarlayarak yerleşik yaşama geçen ve görece eşitlikçi köyler kuran Mısırlılar, 4. binyılın ilk yarısında "erken seçkinleri" önderliğinde karmaşık toplumu keşfederler. Ön Hanedanlar Dönemi'nde (3300-3100) ise, Abydos, Naqada ve Hierakonpolis (Nekhen) gibi Yukarı Mısır yerleşimleri köy boyutunu aşp ticari ve siyasi merkezlere (yerel krallıklara) dönüşürler. Mikro-devletlerin tek bir kralın otoritesi altında birleşmesiyle hızlanan devletleşme, Kurucu Kral Narmer'in MÖ. 3100 civarında Aşağı Mısır'ı (Nil Deltası) ilhakıyla tamamlanır (Çıvğın, 2015: 372).

M.Ö. 753 Antik Yunanlılar devlet kavramı üzerinde yoğun tartışmalar yaşamıştır. Homeros Çağı olarak adlandırılan bu dönemde idare şekli kölecilik sistemi diğer adıyla klan sistemi ile yönetilmekteydi. Yönetimi biçimi klasik dönem adıyla Polis kavramı öne çıkmaktadır. Polis o zaman ki kent devleti olan Antik Yunanlılarda yaşayan topluluğun adıdır.

Poliste yaşayanlar tam hak sahibi özgür erkekler, onlara bağlı kadın ve çocuklar, metoikoi (vatandaşlık haklarına sahip olmayan yabancı sakinler) ve köleler olarak sunulmaktadır. Ayrıca polisin politik ve ekonomik karar alma içeriği bulunmakta, kült alanları ve kent sakinlerinin soy ilişkileri polisin ortaya çıkışında birleştirici etkenler arasında sayılmaktadır (Soy ve Saner, 2015: 1).

Bakirezer'e (2008: 17) göre; Antik Yunanlılar ekonomik yapılarında kalkınma, siyasal demokrasi emeklerinden fazlasıyla istifade ettikleri kölelerin üzerinde yapılmaktaydı. Kölelere insani haklar tanımaları onlardan daha çok yararlanmak ve toplum üstündeki olumsuz etkileri azaltmak amacıyla kölelere bazı koruma hakları verilmişti.

Hak, özgürlük gibi kavramlara bakıldığında demokrasinin ilk belirtileri Antik Yunanlılarda rastlanılmaktadır. Sanat ve felsefi alanda gelişim gösteren Antik Yunanlılar geniş kitlelere hitap edecek yönetim şekillerini arayışına girmiştir. Antik Yunanlılar da kent devletleri ticaret ile kendisini ön plana çıkarmaktadır. Büyük bir imparatorluğun filizlenmesi bu topraklardan başlayacaktır. Yunanlılar Giritte tunç, kalay, bakır gibi madenlerin ticaretiyle uğraştılar, askeri alanda kullanılmak üzere kılıç, kalkan yaparak savunma alanında da kendilerini gösterdiler.

Yıldırım'a (2021) göre; Platon insan ve devlet kavramlarını organizmaya benzetmiştir. İnsan mikro organizma ise devlet makro organizmadır söylemi ile birbirlerine olan yakınlıklarına vurgu yapmıştır. İnsanın başka insanlara gerek duymasından dolayı toplum yapısının ortaya çıkmasına sebep olduğunu söyleyen Platon, koruyucular sınıfındaki devletin bütünlük yapısını koruyacak olan bekçilerin yürekli ve irade sahibi olmaları gerektiğini savunmaktadır. Yöneticiler sınıfı ise akla karşılık gelmektedir. İnsanların birbirlerine yardımcı olmasının gerekliliğinden dolayı bir araya gelmesiyle devleti oluşturmuştur.

Büyük (2003: 101-102); devlet'in gittikçe kalabalıklaşan insanlar arasındaki sorunları düzenleyici bir rol üstlendiğini ve denetleyici siyasi bir organizasyon olduğunu, toplum yapısı çözümlenmeden devlet yapısının net olarak anlaşılamadığını, devletin kanun koymasının gerekliliğinin insan sorunundan kaynaklandığını, devletin meydana çıkmasının insani koşullara ve ihtiyaçlara dayandığını, milletin toplumun bir arada yaşama isteğiyle oluştuğunu, toplumun huzurlu ve düzgün bir şekilde yaşamını sürdürebilmesi için kontrol mekanizmasına ihtiyaç duyduğunu, neticede devletin yasal düzenlemeler getirmesinin zorunluluk arz ettiğini ifade eder.

Kentlerin yöneticilerinin ellerinde tuttuğu mutlak güç zengin ekonomik yapıya sahip olsalarda siyasi anlamda geleceklerini planlayacak sisteme sahip olmadıkları için kent devletlerinin sayıları giderek azalmıştır. Ortaçağ'a gelindiği zaman yeni yönetim şekilleri krallıklar, kiliseler, imparatorluklar, devletler kurulmaya başlamıştır.

Birinci sayfada bahsettiğimiz Franz Oppenheimer son aşaması ulus kavramının oluşum sürecinde Arslanel ve Eryücel'e (Tunçay, 1969: 166-167 akt.: 2011: 12) göre; Ulus kavramı modern devlet anlayışı ile yakından ilgilidir. Hükümet sistemlerinin meydana gelmesinde kültürel oluşumları etkilemesinde önemli bir yer tutar. Modern devlet anlayışında akılcı, insancıl fikirler sunulması vatandaşların hakları konusunda milletin çıkarlarını üstün tutmalıdır. Modern devlet anlayışının en önemli iki temel kavramı özgürlük ve eşitliktir. Modern devlet anlayışı antik dönemlerde hukuksuzluk eşitsizlik gibi sorunların artmasından dolayı ortaya çıkmıştır. Antik dönemde elit sınıfların hakları üstün tutulmaktaydı. Modern devlet sisteminin geliştirilmesine yönelik tartışmalar devletin baskı gücünün ne düzeyde olması gerektiği konusunda düşünceler tartışılmaktadır. Felsefi, sosyal, ekonomik ve ahlaki kavramları içine alan devlet çok yönlü olması ve adalet konusunda gösterdiği tutum bakımından işlevi insani değerler açısından önem taşımaktadır. Devlet, toplumun isteği üzerine özgürlük sözleşmesinin bir türeyeni olmasından dolayı taraflardan birisi gerektiği gibi davrandığı sürece bu sözleşme bozulmayacaktır. Toplum sözleşmesi teorisine göre Lock; devletin temel görevini vatandaşların doğal haklarını muhafaza etmek olarak tanımlamıştır. Doğal hakları koruyamayan, kendi çıkarlarına göre hareket eden bir devletin toplumu tarafından yok edilmesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Özgürlük haklarını koruyamayan ve doğal haklardan mahrum kalma direnme hakkını beraberinde getirir. Bunun sonucunda yeni yöneticilerin halk tarafından belirlenmesi süreci yaşanır.

Çapa'ya (2018: 30) göre; 14. yüzyıl'da Batı Avrupa'da şehirlerdeki nüfus sayısında artış ile tarımsal açıdan yeterli miktarlarda hasat elde edilememesiyle birlikte insanlar açlık çekmeye başlamıştır. Ticaretle uğraşan batılı tüccarlar doğu Avrupa'ya açılmış, doğu Avrupa ise batının ihtiyacını gidermek için tarım ürünleri satarak ekonomik olarak kalkınmıştır. Bir taraf zenginleşirken diğer tarafta fakirleşmesiyle sınıfsal farklılaşma yaşanması ile beraber ulus devleti inşasını hızlandırmıştır. Bunu takiben ulus-devlet yapısının oluşumunda ekonomik nedenler yatmaktadır. Zenginleşen ticaretle uğraşan sınıf, zamanla yönetimde de söz hakkı elde etmeye başlamıştır. Ticaret ve para güvenli süreklilik istediği için krallık ve imparatorluğa karşı kendi yönetim şekillerini ister. Hukuksal açıdan bakıldığında ise imtiyaz kabul etmeyen bir sistem içerisinde kendi haklarını korumayı bekleyen bir yapılanmaya doğru gidildiği görülür. Dini yapılanmaların yönetim şekli değil tamamen hak kavramının öne çıktığı laiklik ilkesiyle dünyevi ve ruhani yapılar birbirlerinden ayrılmıştır.

Ömeri'ne (2021: 1) göre; Modern devlet kuramı 15. ve 16. yüzyılda yaşayan Nicola Machiavellia, Jean Bodin, Thomas Hobbes, John Locke, Jean Jacques Rousseu ve Emmanuel Sieyes gibi aydınların çabalarıyla ortaya çıkmıştır. Burjuvazinin katkısıyla güç bulan kralların derebeylik ve dini kurumların yönetimlerinin artması yönetim olarak tek bir yerde toplanması ile birlikte modern devlet yapısının ön basamağına çıkmıştır. İlk basamakta monarşinin hüküm sürdüğü bir zamana geçilmiştir. Niccolo Machiavelli, Jean Bodin ve Thomas Hobbes Modern devlet anlayışının temsilcileridir. Laiklik, devlet yönetiminin toplum kaynaklı olması gerektiğini yurttaşların haklarını devlet nazarın da üstün tutulması gerektiğini savunmaktadırlar. Egemenlik anlayışının tamamıyla devlet eline bırakılmaması gerektiğini halkında söz sahibi olduğunu ifade etmişlerdir. Egemenlik kaynağının toplum olması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Sieyes'in yeni devlet anlayışına en büyük faydası millet ve temsil konusunun önemini ortaya koymuştur. Milli egemenlik konusu bu şekilde dikkat çekmiştir.

Zabunoğlu (2018: 538); devlet siyasi ve jeopolitik bir varlık olması ulus kültürel bir kimlik yapı içeren bir varlık olduğunu, ulus fikrinin ortaya çıkması 1689 yılında İngiltere de yurttaşlık haklarının onaylanması ile ulusal egemenlik anlayışına dayalı olarak ulus hükümeti meydana çıkmasının temellerini oluşturan anayasal tek yönetim şeklini meydana getirdiğini, Fransız ve Amerikan ihtilalleriyle ulus fikrinin küresel olarak yayıldığını, ulus devlet toprak bütünlüğü belli olan bir toplumun egemenliğinin göstergesi olduğunu belirtir.

Ulus kavramı Fransız Devrimi döneminde, evrensel bir içeriğe sahiptir. Bu manada ulus, feodal yapıya, kilisenin ve imparatorluğun hegemonyasına karşı bir başkaldırıdır. Fransa, kendi devriminde başarılı olduktan sonra, Avrupa'daki devrime karşı diğer güçlerle 1792 yılında bir savaşa girmiştir. İşte bu savaş, "ulus" kavramının içerik değiştirmesinin dönüm noktasını teşkil eder. Fransa, deyim yerindeyse, safları sıklaştırma ihtiyacı duyar. Çünkü dışta onu tehdit eden düşmanların varlığı söz konusudur. Bu yüzden artık ulus, belli özellikleri haiz insanların bulunduğu bir topluluğu işlemeye başlar, tüm insanlığı değil. İşte bu manadaki ulus da Avrupa'dan yola çıkacak ve tüm dünyaya yayılacaktır (Çapa, 2018: 31).

İlk bölümün sayfalarında bahsettiğimiz kölelik sistemi Amerika Birleşik Devletleri'nde John Brown önderliğinde 1861-1865 yıllarında iç savaşın bitmesi ile hukuki olarak kaldırıldığı bildirilmiştir.

Diğer taraftan insan hakları, devlet-birey ilişkileri yanında bireylerin kendi aralarındaki ilişkilerde de geçerli olan ve uyulması zorunlu bulunan kurallardır. Hukukî haklar bakımından bu uymanın da siyasi otorite tarafından 'zorla yerine getirme (cebir uygulama) gücü' ile desteklenmesi söz konusudur. Bunun anlamı, insan hakları kurallarının; bireylerin, diğer bireylerle olan ilişkilerinde de insanca ve hakça muamele

görebilmelerine ilişkin olan ve bunu güvence altına alan kurallar olmalarıdır.(Sunay, 2015: 11).

İlk çağlarda ve ortaçağlarda anayasal sistemin varlığı yokken gelişen şartlar altında anayasal sistemli devlet varlığına ihtiyaç doğarak hak ve özgürlüklerin daha belirgin bir şekilde ortaya çıktığı bir devlet şekline ihtiyaç duyulmuştur.

Aktan'a (2011: 191-203) göre; kuvvete bağlı devlet anlayışına göre güçsüz olan güçlü olana tabi olmak mecburiyetindedir. Sosyal sözleşmeye dayalı devlet anlayışına göre ise devlet insandan güç alır ve sözleşme yolu ile uzlaşma yani sosyal düzen tesis olur. Mülk devleti toprak egemenliğini ön planda tutar. Güçlü olanlar yargı sistemlerine bağlı değildirler. Hukuk devleti din ile bağdaşmaz, yasalar önemlidir ve adalet ön plandadır. Eski devlet sistemlerinde de yeni devlet sistemlerinde de sorunlar hep olmuştur. Yeni devlet sistemleri arasında; sosyal sözleşmeye dayalı devlet sistemi, hukuk devlet sistemi, demokratik devlet sistemi, kuvvetler ayrılığına dayalı devlet sistemi, anayasal devlet sistemi, sınırlı vekâlete dayalı devlet sistemi, Âdemi merkezîyetçi devlet sistemi, özerk devlet sistemi, katılımcı devlet/yatay devlet sistemi, meritokratik devlet sistemi, özgürlükçü devlet/liberal devlet sistemi, bireyci devlet/birey merkezli devlet sistemi gibi devlet sistemler eski devlet sistemlerinin sorunsallarının çözülmesine karşı doğmuştur. Küreselleşmenin beraberinde getirdiği koşullar dikkate alınarak tüm dünyada devletlerin küresel ekonomik entegrasyona uyum sağlamaları zaruret olarak ortaya çıkmaktadır. Tüm dünyada ülkelerin belirli bir ticaret bloğu içerisinde yer almalarında yarar görülmektedir. Tüm sektörlerde piyasaya giriş önündeki engellerin ve regülasyonların azaltılması gerekmektedir. Yenedünya ekonomik düzeninin kurallarının dışında yalnız başına mücadele etmek mümkün olamamaktadır. Yeni (modern) devlet anlayışlarında hukuki düzenlemeler küresel ekonomik entegrasyonlara uyumlu olarak yapılması önemli bulunmaktadır. Devlet yan ve taraf tutmadan vatandaşlarının haklarını koruyup gözetmeli ve onların refah düzeyine ulaşması için çaba göstermelidir.

Toplumlar arasındaki kültürel etkileşimlerin küreselleşmenin hızla yayılmasına katkı sağladığı da göz ardı edilemez. Batı ülkelerindeki teknolojik gelişmeler ve sanayileşme üretimin daha hızlı ve kolay elde edilmesine imkân sunmuş ve kısa sürede zenginleşmeyi netice vermiştir. Bu zenginleşmeyle birlikte erişilen refah seviyesi kültürel etkileşimleri daha da hızlandırmıştır. Küreselleşmenin özüne inildiğinde evrensellik ve yerellik arasında ki farklardan kaynaklandığı söylenmektedir. Basın, kültürel aktarım konusunda semboller, tanıtım gibi belirleyici unsurlar ile

küreselleşmeye ayrı bir ivme katmaktadır. İnsanlar istekli veya isteksiz kendilerini bir şekilde diğer kültür aktarımlarının içinde bulurlar (İçli, 2001: 5-9).

2. DEVLET VE SANAT ARASINDAKİ İLİŞKİ

Üner (2013: 22); 15. yüzyılda Avrupa da Rönesans dönemini yaşadığını, batı kıtasında yönetim de kilise söz sahibi olduğunu, kilise sanatçıları dini konulu resimler yaptırarak sanatı araç olarak kullandığını, 18. yüzyılda Schiller sanatın temel özelliklerinden olan estetik kavramını insan özgürlüğü ile bağdaştırmakta olduğunu, Schiller insan çıkarlarının toplum çıkarlarıyla bağlantı kurulması konusunda arabuluculuğun sanat sayesinde olacağını savunduğunu belirtir.

Sanatın önemli bir kurumsal olay haline geldiği 18. ve 20. yüzyıllarda, siyaset ve sanat arasındaki ilişkiyi Slovakyalı sosyolog ve düşünür LevKref, üç kategoride ele almaktadır; ulus inşası, sanatın özerkliği ve avangard hareketler. Bu kategoriler farklı koşullarda farklı etkiler doğurmuş olsalar da modernite sonrasında sanat ve siyasetin iç içe geçtiğini ortaya koyarlar (Üner, 2013: 22).

Üner'e (2013: 23) göre; Fransa 19. yüzyılda monarşi ile yönetiliyordu. Fransa Güzel Sanatlar Akademisinin sınavlarından geçemeyen kişilere ressam gözüyle bakılmıyordu. Bu da beraberinde ulus devlet inşasını göstermekteydi. Ulus İnşası sanat ve devlet arasında büyük yer tutmaktaydı. Fransa tarihine ışık tutmak için sanattan faydalanmaktaydı. Tarihlerindeki değerli buldukları isimleri sanatçılarından o dönemlere ışık tutmasını yöneticiler istemekteydi. Almanya ve Rusya da bu konuda sınırlandırmalara gitmekteydi. Sanatdan belirli bir şekilde kendi istedikleri gibi faydalanmaktaydılar. Rusya Çarlık sistemi yenilikçi bir sanat anlayışını kabul etmemekteydi. Hükümetlerin verdiği belirli konular üzerinden sanatçılara resimler çizdiriliyordu. Bu yaklaşım tarzlarına karşı avangard çıkışmalar gerçekleşecekti.

Kültürel hayatımızda önemli yer tutan geleneklerimizde, düğün, şölen ve kutlamalarımızda süslü olmayan bir gerçekliği tercih ettiğimizi, kendimize özgü estetik anlayışımızla İran ve Hint minyatürlerinden ayrılan yönlerimizin olduğunu belirten tarihçilerimiz, büyük emek ürünü mezar taşlarını yapan ustanın heykeltıraş değil taş işçisi olduğunu, birbirinden ayrılması gerektiğini söylemişlerdir (Duben, 2007: 24).

Türk resmini ele alırken toplum yapısını, tüm kültür unsurlarını ve özelliklerini anlamak, bilmek gerekmektedir. Yazılan roman ve hikâyelerden, sosyolojik araştırmalara kadar geniş bir alanda alan araştırması yapma gerekliliği vardır. Toplum hayatındaki önemli değişimleri görmek sanatın gelişimine çok farklı bakış açıları sunacak ve zenginliğe kapı aralayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK RESMİNİN OLUŞUM SÜRECİ

1. CUMHURİYET ÖNCESİ

İlk İslam minyatürleri Selçuklu döneminde Horasan'da görülmüştür. Horasan'da hazırlanan kitapların en önemlilerinden biri Semek Ayyar'dır (12. yy.). Bu kitabın bir nüshası Bodleian Kütüphanesinde bulunmaktadır. Kitabın yazarı Feramerz b. Hodâdâd b. Abdollah Katib Ercânî, halk içindeki Semek Ayyar hikâyelerini onun rivayetine göre yazdığı için “Sadık Bin Abi-Ebulkasım Şirazi”yi bu kitabın yazarı olarak bildirmiştir. Bu yazma Horasan Selçuklularının minyatürlerini tayin etmek konusunda isabetli bir ayırt etme imkânı sağlamaktadır. Çok renkli elbiseleri, uzun örgülü saçları (Orta Asya kültürüne göre) ve taca benzeyen başlıkları ile görülen kadınlar, doğrudan doğruya çiniler üzerindeki simaları hatırlatmaktadır (Deveci, 2015: 96).

Osmanlı dönemine geldiği zaman Sanata destek veren Padişahların arasında Fatih Sultan Mehmed, Abdülmecit, II. Abdülhamit kısıtlamanın, yasak getirilmesinin aksine sanatın gelişimine destek vermişlerdir. Nakkaşhane, Medrese, Zaviye, Tekkelerin açılması sanat eğitime önem verdiklerini göstermektedir. Müzelerin açılması ile halkın sanata karşı eğilimini, Dernekler kurarak Türk Resim Sanatının olgunlaşmasını sağlama çalışmalarını görmekteyiz.

Şekil 1. Gentile Bellini, “Fatih Sultan Mehmed’in Portresi”, 1479, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 70 x 52 cm, Victoria and Albert Museum, National Gallery, Londra.

Kaynak: vikipedi (1995).

Sultan'ın yaşamının son iki buçuk yılında İstanbul'da büyük bir Avrupaî atölye kurduğu aşikârdır. Hem Bellini'ye, hem de Bellano'ya ikişer yardımcı eşlik ediyordu ve 1480

yılında Sultan, Venediklilerden Bernardo adında bir ressamın hizmetini istemişti. Aynı yıl Ragusa'dan bir ressam da İstanbul'da bulunuyordu; Osmanlı kaynakları onun, portre ressamlığı konusunda Sinan Bey'i eğittiğine inanmaktadır. 1480'e kadar Sinan, Sultan'ın baş ressamıydı ve resmî Venedik yazışmalarına göre kendisi ve yakınları sarayda kayda değer bir etkiye sahipti. O tarihte, çok sayıda yabancı davetlinin yanı sıra, İtalyan üslubunda çalışan bir grup Osmanlı sanatçısı da bulunuyordu (Raby, çev: Daşçı 2020: 322).

Polat (2015: 35); (1480) Fatih Sultan Mehmed'in İtalyan bir sanatçı olan Gentile Bellini'ye portrelerini çizmek üzere İstanbul'a davet ettiğini, şekil 1'de Bellini Sarayda Sultan'ın portrelerini çizdiğini kaydeder.

Altar'a (1961: 78) göre; Raguso Cumhuriyeti aracılığı ile Floransa'dan sanat eserlerinin bulunduğu kitaplar getirtmiştir. Fatih Sultan Mehmed sanatçı olarak sadece Bellini'yi değil, Napoli kralı Ferdinand'ın kraliyet ressamı olan Constanzio da Ferrara uzun seneler İstanbul'da saray içerisinde yaşamıştır. Ayrıca büyük şöhrete sahip Heykeltıraş Bartolomeo Bellano, Maestro Paolo, Benedetto da Majano, Bertoldodi Giovanni, Matteo de Pasti gibi diğer Avrupa sanatçıları da padişaha gönderilen sanatçılar arasında yer almaktadır.

Şekil 2. Konstantin Kapıdağlı, "Sultan III. Selim portresi", 1793, Renkli Gravür, Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul.

Kaynak: Gülaçtı, (2017).

III. Ahmet Avrupa'nın bilim, kültür ve sanat alanında gelişmesinden dolayı batıya doğru yönelimlerde bulunmuştur. Avrupa'nın hareketlerinin yakından takip

edilmek istenmesi ile birlikte batının neler yaptığını yakından inceleme fikrinin üzerine gidilmesi konusunda adımlar atılmaya başlanmıştır. III. Ahmet'ten sonra batılılaşma hareketinde ilk başarı sağlayan şekil 2 ve 3'teki padişah III. Selim olmuştur. Avrupa'da Londra, Paris, Viyana, Berlin gibi önemli yerlere elçilikler açmıştır. Batının hareketlerini yakından takip etmek padişahın ülkeyi özellikle sanatta ülkeyi ileriye götürme çabaları arasında yer almaktadır. III. Selim zamanında manzara resimlerinde artış yaşanmıştır. Türk resminde bu yönde olumlu gelişmeler, III. Selim'den sonra da devamını sürdürmüştür. Batının bilim, sanat, ekonomi ve siyasal alanlarda başarı sağlaması Rönesans ile mümkün olmuştur. Bu sebepten dolayıdır ki III. Ahmet, sonrasında gelen padişahlar, devlet yöneticileri batı tarzında sanata yönelmeyi, Avrupa'yı yakından takip etme yolunu seçmişlerdir.

Gülaçtı (2017: 35); Ermeni sanatçı Rafael Manas'ın 1715-1780 yılları arasında padişah III. Mustafa'nın portresini gerçekçi bir şekilde resmettiğini, minyatür üslubunu tuval üzerinde kullandığını, sarayda ressam olarak çalıştığını belirtmiştir.

Şekil 3. *Konstantin Kapıdağlı, "3. Selim", 1803, Tuval Üzerine Yağlı Boya, Topkapı Müzesi, İstanbul.*

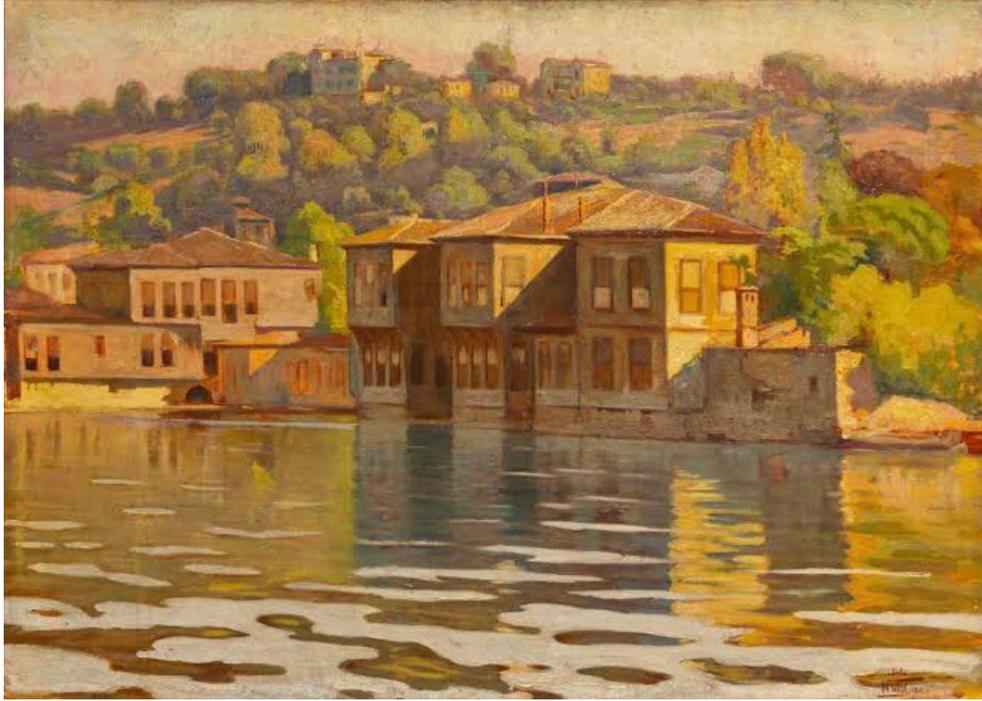
Kaynak: Mr Ar-Ridha (bt).

Beydilli'ye (2006: 514) göre; Mouradgea D'Ohsson'un ve özellikle Viyana'da Ebûbekir Râtib Efendi'nin incelemeleri sonunda İstanbul Hasköy civarlarında Mühendishane-i Bahr-ü Hümayundan sonra en büyük Mühendishane olarak Mühendishane-i Berri Hümayun açılmıştır. Mühendishanenin kurulması ile

öğrencilerinin kitaplardan faydalanması için ilk matbaanın açılması sağlanmıştır. Eğitim kurumu ve askeri alanda faaliyet gösteren Mühendishane, sayısal, dil derslerinin yanısıra perspektif, mekân bilgisi, ışık ve gölge üzerine derslerin verilmesi açısından da Türk resim tarihinde önemli bir yer tutmaktadır.

Resim, karakalem resim, kurşunkalem resim, suluboya resim ve tarama, inşaat-ı askeriyye ve tarama, suluboya resm-i mücessem, resm-i mücessem, resm-i taklidi, resm-i mimarî, sîbâ (sebya) resmi, çini ile resim, boyalı resim, resim kopyası, modelden resim, müsvedde, kopya ve modelden resim, tabiattan resim, ebniye resmi, yalama, makine tersimatı, fenn-i teşrih ve bilhassa mefasıl bahsi, menâzır, ilm-i menâzır, menazır ve gölge, gölge, gölge ve taş kesimi, eşkâl tersîmi, istihkâmât-ı cesime eşkâli, istihkâm eşkâli, istihkâm eşkâli tersîmi, istihkâmât-ı hafife eşkâli, fenn-i mi'marî-i askerî ve eşkâli, kroki tersîmi amelîyyâtı ve arâzî üzerinde istihkâm tatbikatı, İstihkâmât-ı mezbûre projeleri ve bunların profillerinin çıkartılması, fenn-i mimarî-i ebniye-i cesimenin gezdirilerek müsveddesinin tertip edilmesi, mi'mari projesi keşf ve layiha, harîta tersîmi, harita inşası, fenn-i arâzî ve harita tersîmi ve nazariyyâtı, tahtit-İ arâzî, tahtit-i arâzî haritası, taksim-i ajrâzî, topoğrafya, hendese-İ resmiyye ve menâzır, hendese-i resmiyye ve menâzır ve gölge ve enva-ı resim ve harita, hendese-i resmiyye eşkâli tersîmi, hendese-i hilye, hendesemi hat'îye, resm-i hattî, san'at-ı mi'mariyd, elbise tarihi (Terzi, 2014: 142).

Şekil 4. Halil Paşa, “Boğaz”, 1912, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 65 x 90 cm, Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi.

Kaynak: arhm.ktb (2021).

Mühendishanede sanat derslerinin yanısıra Osmanlı Ordusunun ihtiyaç duyduğu mesleklerde çalıştırılmak üzere ressam, öğretmen, haritacı, yazar, fotoğrafçı yetiştirilirdi. Bu meslek gruplarından savaş meydanlarında, stratejik konularda, üretim ve birçok sahalarda çizim gereken yerlerde faydalanılırdı. Hem subaylarımız hem de batıdan gelen subaylar dersler vermekteydi. Mektebi Osmaniye Kurumu adına Paris'e

1859'dan 1875'e kadar talebe ve subaylar gönderilmiştir. Avrupa resim tekniklerini öğrenen subay ressamıar arasında; Nuri Paşa, Süleyman Seyyid (Şekil 5), Şekür (kolağası), Halil Paşa (Şekil 4), Hoca Ali Rıza (Şekil 6), Zekâî Paşa, Hasan Rıza, Ahmet Ziya Akbulut ve Bedri (Ahmet) yer almaktadır.

Şekil 5. Süleyman Seyyid, "Portakallı Natürmort", 1904, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 33x40,5 cm, Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi.

Kaynak: arhm.ktb (2020).

Erzurum Devlet Resim ve Heykel Müzesi hariç diğerklerinde eserleri bulunan anılan sanatçılarımız dönemin usta isimleridir. Yağlı boya, suluboya, karakalem, füzen tekniklerinde kâğıt, mukavva, duralit, tuval üzerine savaş, manzara, natürmort, portre resimleri yapmışlardır (Terzi, 2014: 141).

Şekil 6. Hoca Ali Rıza, “Küçük Çamlıca Tepesi Çilehane/ Musalla Mescidi” (Peyzaj), Tuval Üzerine Yağlı Boya, 92,5 x 132,5 cm, Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi.

Kaynak: arhm.ktb (2020).

Kaya'ya (2019: 77-78) göre; Şekil 7'deki Osmanlı Saltanatının 32. hükümdarı Sultan Abdülaziz 1861-1876 senelerinde Mısır ve Avrupa'ya yaptığı seyahatlerden sonra sanata olan merakı artmıştır. Resim eğitimi ve sergi açılması konusunda büyük katkılar sağlayan padişah, Şeker Ahmed Paşa ve Süleyman Seyyid Bey gibi isimlere sanat alanında eğitim görmeleri için batı ülkelerine gitmeleri konusunda destek sağlamıştır. Paris'e gönderilen Şeker Ahmed Paşa Gustave Boulanger ve Jean-Léon Gerome atölyesinde çalışma fırsatı buldu. Paris Güzel Sanatlar Akademisinde öğrenime devam ederken Cézanne, Renoir, Toulouse-Lautrec, Manet, Courbet gibi emprosyonist akımı sanatçıları arasındaki Courbet'in etkisinde kaldığı görülmektedir.

Şekil 7. Pierre Désiré Guillemet, "Sultan Abdülaziz", Topkapı Sarayı Müzesi, İstanbul.

Kaynak: Tekce (bt).

Kaya'ya (2019: 77-78) göre; Osmanlı sınırları içerisinde Fransız sanatçı Pierre Desire Guillemet, padişahın çabalarıyla resim üzerine eğitim verilecek ilk kurum olan Mekteb-i Harbiye-i Şahane'yi açmıştır. Sultan Abdülaziz sayesinde saray içerisinde ressamlar görevlendirilmiştir. Şeker Ahmed Paşa, İvan Konstantinoviç Ayvazovski ve Stanislaw Chlebowski gibi ressamlar sarayda siparişler almıştır. Paris'teki Goupil Sanat Galerisi'nden resimler Osmanlı Devleti'nin koleksiyonuna katılmak üzere satın alınmıştır. Bu koleksiyon Osmanlı sınırları içerisinde sergilenmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Sultan Abdülaziz'in babası II. Mahmud'un saraya sanatçılar getirterek çocuklarının ve kendisinin portrelerini çizdirmesi o'nun sanata olan ilgisini göstermektedir. Sultan Abdülaziz, Pierre Gues ve Joseph Scranz gibi sanatçılardan resim üzerine eğitimler almıştır. Şekil 8'deki eskize göre Padişah'ın yaptığı kara kalem çalışmaları arasında köy hayatı, atlar, savaş gibi temalı resimler bulunmaktadır. Pierre Gues, II. Mahmud döneminde gemi yapımı işlerinde ve top dökümü gibi işlerde çalıştırılmak üzere getirtilmiştir. Pierre Gues Mekteb-i Harbiye-i Şahane'de 1846-1886

yılları arasında resim dersleri vermiştir. Bu dersler arasında yağlı boya eğitimi de vardır. Joseph Schranz 1832’de İstanbul’da Mekteb-i Harbiye-i Şahane ve Harbiye İdadisi’nde çizim dersleri vermiştir. Schranz ve Gues ilk kez okul sergileri düzenleyen sanatçılardır.

Şekil 8. Sultan Abdulaziz Eskiz.

Kaynak: Habersizim (bt).

Gülaçtı (2017: 38); Sultan Abdülaziz’in Dolmabahçe Sarayı’na davet edip özel siparişler verdiğini, ressamlar arasında Polonyalı Stanislavvon Chelebowsky (1834-1902) ve Fransız Pierre DésiréGuilemet (1835-1884) gibi ünlü oryantalist ressamların olduğunu belirtmiştir.

Polanya’daki Krakov Ulusal Müzesi’nde korunan ve Sultan Abdülaziz’in desenlerini içeren MNK III.r.a. 10296-10366 numaralı albümde Chlebowski’nin imzalı karakalem bir resmi (Abdülaziz’in bazı eklemeler yaptığı) ile Sultan Abdülaziz’in atmış yedi adet çizimi ve üç sayfa yazısı bulunmaktadır (Kaya, 2017: 82).

Kırmızı lavi tekniğiyle suyolu (bazı kâğıtların dokusunda bulunan, ışığa tutulduğunda görülebilen resim veya yazı) kâğıtlarına çizgisel açıdan bakıldığında elinin rahat, hareketli ve kendine has karakteristik bir tavrı olduğu görülmektedir.

Dere’ye (2020: 120) göre; İtalyan sanatçılar tarafından Beyoğlu’nda “Balmumu Heykeller Sergisi” adıyla bir sergi düzenlenmiştir. 1883 yılında bir başka kayda değer gelişme ise Sanayi-i Nefise-i Şahane Mektebi’nde resim, heykeltçilik (o zaman ki adıyla

oymacılık) ve gravür alanlarında eğitim öğretim başlamıştır. Öğrencilerin jüri marifetiyle tespit edilmiştir.

1873 yılında Türkiye’de açık havada ilk resim sergisi Şeker Ahmet Paşa tarafından düzenlenmiştir.

Şehsuvaroğlu vd. (1984: 10); 20. yüzyılın ilk 30 yılına kadar sanatçılar iktidarın desteği ile yetişmiş ve üretimlerini iktidarın desteği ile sürdürebildiğini, bu grubun üyelerinden bir kısmı, Şişli Atölyesi’nde, Kurtuluş Savaşı temalı resimler yaparak ordunun sanatsal desteğinden faydalandığını, grubun kimi üyeleri de 1930 yılına kadar tarımsal kalkınma izlenimli resimler yaptığını, yine iktidarın imkânlarından yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 9. C.F. Fuller, “Abdulaziz Heykeli”, 1871, Bronz, 58 x 76cm, Beylerbeyi Sarayı Müzesi, İstanbul.

Kaynak: sultanabdulaziz (bt).

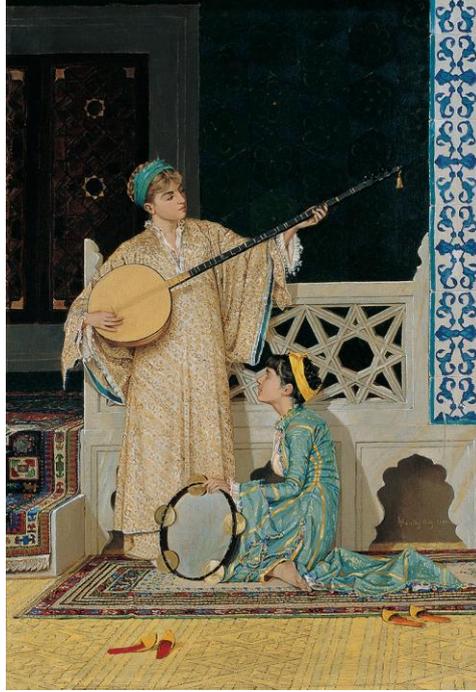
Şekil 9’da görülen Göker (2018: 1429); Padişah Abdülaziz’in heykeli İngiliz heykeltıraş Charles Fuller tarafından 1868 yılında yapımına başlanılan ve 1871 yılında tamamlanan, 58 x 76 cm. ölçülerindeki heykelde Gustave Garnier tasarımı ile mermer yontma tekniği kullanıldığını, Günümüzde Beylerbeyi Sarayı Müzesinde sergilendiğini belirtmektedir.

II. Abdülhamit döneminde padişahın isteği üzerine 1 Ocak 1882 yılında Sanayi Nefise Mektebi kuruldu. 2 Mart 1883’de eğitim ve öğretim faaliyetine başlayan bu

mektebin müdürlüğüne Osman Hamdi Bey atanmıştır. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin eğitim-öğretim faaliyetine başlamasıyla Batıdan hocalar getirilmiş, yetenekli ressam batıya gönderilmiştir. İlk Türk Grubu olan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin üyelerinin tamamı devlet desteğinden yararlanarak kendilerini yetiştirmiştir.

Gündüz (2007: 514); arkeolog, tarihçi, ressam, araştırmacı, yazar ve bir dönem de Kadıköy belediye başkanlığı yapmış olan Osman Hamdi Bey, Türk sanat tarihi açısından batılı tarzda resim imgelerinin girişini sağlayan sanatçılar arasında ilkleri çektiğini, çizdiği resimler ile doğu ve batı arasında da bir köprü oluşturmak istediğini belirtmiştir.

Şekil 10. Osman Hamdi Bey, “İki Müzisyen Kız”, 1880, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 58x39 cm, Pera Müzesi, Beyoğlu, İstanbul.

Kaynak: Adalı (2014).

Gündüz'ün (2007: 516) çalışmasında; Osman Hamdi Jean-Leon Gerome ve Boulanger'in atölyelerinde eğitim aldığını, Şekil 10'da Osman Hamdi Bey, perspektif açısından derinlik, ışık ve gölge ile figürlerini ön plana çıkartacak şekilde resimlerini yaptığını, Mekânda iki boyut ve üç boyut arasında gidip gelme söz konusu olduğunu, bu çelişkinin resim sanatında uzun süre hissedildiğini, şekil 11'de Osman Hamdi Bey siyasi kişilerden Enver Bey'in portresini çizdiğini kaydeder.

Şekil 11. Osman Hamdi Bey, “Enver Paşa Portresi”, 1908, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 120x70 cm, Pera Müzesi, İstanbul.

Kaynak: Bolat (2019).

Tataroğlu (2018: 180); Osman Hamdi gibi Şeker Ali Ahmet Paşa'nın da Türk resim tarihinde yaptıkları işler ile mühim yer tuttuğunu, şekil 12'de Şeker Ali Ahmet Paşa'nın topluma açık alanda ilk resim sergisini açan sanatçı olduğunu belirtir.

Şekil 12. Şeker Ahmet Ali Paşa, “Natürmort”, 1906, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 92x130 cm, Ankara Resim ve Heykel Müzesi.

Kaynak: ktb (2020).

Ürekli (2009: 93) çalışmasında; 1906’lı yıllara kadar Sanay-i Nefise Mektebi’nde canlı insan modeli ile çalışılmadığını, Arap ve İran geleneklerinden ayrılmak için Türk sanatında figür ve gerçekçiliğin yer almasına imkân veren özelliklerin görüldüğünü, 1910’lu yıllardan sonra izlenimci bir tavır sergilendiğini belirtmiştir.

Devlet tarafından 1910 savaş yıllarının zor koşullarından dolayı Avrupa’ya gönderilen sanatçıların ülkelerine geri dönmeleri istenmiştir.

1910 yılında Maarif Nezareti (eğitim kurumlarının yönetildiği teşkilat) bir resim yarışması düzenledi. Bu yarışmanın ödülü olarak kazananların Paris’e gönderileceği açıklandı. İbrahim Çallı, Mehmet Ruhi Arel, Hikmet Onat kazanan isimler oldu.

Şekil 13. “Balkan Savaşı Şehitleri”.

Kaynak: Regular (bt).

Keskin (2012: 5); Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin 1912 yılında Ruhi Bey tarafından kurulduğunu, bu sırada Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşlarından dolayı zor günler geçirmekte olduğunu, şekil 13'de Enver Paşa'nın “Balkan Savaşı Şehitleri” adlı tabloya modellik yaparak kurulan cemiyete destek verdiğini, Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin Türk resim sanatı açısından kurumsallaşma çabasında ilk sırayı temsil ettiğini belirtir.

Şekil 14. Namık İsmail, “Tifüs”, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 130x 170cm, İbrahim Çallı salonu, Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi.

Kaynak: arhm.ktb (2020).

Tansuğ (2012: 118-119); Savaş yıllarının 1914 kuşağı sanatçıları için zor zamanlar olduğunu, Avrupada eğitim amaçlı bulunan Sanatçıların I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine ülkelerine geri döndüklerini, söz konusu 1914 kuşağının yetenekli sanatçılar olduğunu ve bu sanatçıları izlenimci olarak nitelendirildiğini, kullanılan renklerin gün ışığında berrak ve saf tonlar olarak tercih edildiğini, örneğin Hoca Ali Rıza'nın Avrupa eğitiminden geçmediği halde renkleri açık ton, parlak ve saydam bir düzen içerisinde kullandığını, Hoca Ali Rıza gibi doğayla iç içe yaşayan tarz bakımından benzerlikler gösteren bir diğer sanatçı Halil Paşa'nın akademik desen anlayışı ile öne çıktığını, şekil 15'de Çallı kuşağı sanatçılarından bazılarının Sanayi-i Nefise çıkışlı, bazılarının ise Deniz Harp Okulu'ndaki eğitimlerini tamamladıktan sonra teğmen rütbesiyle ordudan ayrılıp Sanayi-i Nefise resim öğreniminden geçtiklerini, 1914 yılında Avrupa'dan vatana gelen ressamlardan şekil 14'de Namık İsmail, Nazmi Ziya Güran, Feyhaman Duran ve Avni Lifij'in de grubun üyelerinden olduğunu ifade eder.

Şekil 15. İbrahim Çallı, "Zeybekler", 1933, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 118x154 cm, Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi.

Kaynak: vikipedi, (bt).

Bu dönemde Avrupa'da eğitim gören bir başka sanatçı da Sami Yetik'tir. Ancak Sami Yeti'in Kara Harp Okulu'ndan mezun bir subay olarak Balkan Harbine katıldığını biliyoruz. Bu nedenle yurda 1914'den birkaç yıl önce dönmüştür. Sami Yetik üstün yetenekli sanatçılardan bir başkasıdır. Yetenekli bir ressam olan arkadaşı yüzbaşı Mehmet Ali Lâga ile Edirne cephesinde Bulgarlara karşı savaş sırasında evvelce sözü edilen ressam Hasan Rıza'nın düşman askerleri tarafından katline tanık olmuştur. Hasan Rıza, Kırım Savaşı sırasında gözetimine tayin edildiği bir İtalyan gazetecinin çağrısı

üzere İtalya'ya gitmiş ve orada resim çalışmıştır. Yurda döndükten sonra, tekrar orduya katılabileceği halde, sivil hayatta kalmayı ve Edirne'de bir okul müdürü olmayı yeğlemiştir. Katli sırasında bir tablosu M. Ali Lâga tarafından şasiden çıkarılıp kaput altına saklanarak korunmuştur. Bu tablo, Sami Yetik'le Lâga'nın Bulgarlar tarafından esir alınıp Sofya'da kaldıkları sürece asker kaputu altında saklanmıştır. Bu arada, iki usta ressam oldukları Bulgarlarca anlaşılan Yetik ve Lâga ile Sofya Güzel Sanatlar Akademisi müdürü Mitov'un ilgilenmiş olduğu ayrıca belirtilmelidir (Tansuğ, 2012: 120).

Keskin (2014: 271); Şişli Atölyesi'nin Türk plastik sanatı açısından çoklu figürlerin ilk örnek çizimlerinin yapılmasıyla öne çıktığını, Namık İsmail, Hikmet Onat, Ali Sami Boyar, Abdülmecit Efendi, Sami Yetik, Ruhi Arel gibi isimlerin bu grubun öncülerinden olduğunu, 1917 yılında Galatasaray Yurdu'nda düzenlenen "Harp Levhaları" sergisiyle Türk plastik sanatının halka açık bir şekilde tanıtımının yapıldığını, söz konusu serginin Berlin ve Viyana gibi Avrupa şehirlerinde de sergilendiğini, Şişli Atölyesi sanatçıları'nın savaş cephelerinde eskiz çalışmalarını sürdürürken bir yandan da vatan toprakları için mücadele verdiklerini, padişah Abdülmecit Efendi'nin bu atölyeye gelerek fotoğraf çektirdiğini ve desteklerini sunduğunu, padişahın bu desteğinin halk ve aydınlar tarafından büyük beğeni topladığını bildirir. Şekil 16'da soldan sağa: Ali Sami Boyar, Ali Cemal Benim, Namık İsmail, Abdülmecit Efendi, İbrahim Çallı, Hikmet Onat, Sami Yetik, Ruhi Arel görülmektedir.

Şekil 16. Abdülmecit Efendi Şişli Atölyesi'nde Ressamlar İle Birlikte.

Kaynak: arsizsanat (bt).

Özyiğit (2011: 3); Serbest Resim Çemberlitaş Atölyesinin kuruluşu'nun 1921 tarihinde Mehmet Ruhi Bey, Ahmet İhsan Bey'in uğraşları sayesinde olduğunu, Fransız eğitim sistemini benimseyen Atölyenin üç önemli kriterinin bulunduğunu belirtir:

i. Terbiye ve tedris,

ii. Halkın sanata olan ilgisini yavaş yavaş yükselterek sanatı onların nazarında cazip hale getirmek,

iii. Tezyinata ve lüks eşyada milli zevki hâkim kılmak.

Özyiğit, bu kriterlerin eğemen kılınmasıyla sanatla milli iktisadiyatımıza hizmet etme imkânının bulunacağını, bu kurallar sayesinde resim konularında özgür bir şekilde kız ve erkek öğrenci ayrımı yapmadan canlı ve cansız modellerle çalışılabileceğini, pek çok insanın meslek sahibi olabilmeleri için çeşitli alanlarda kurs imkânlarının ortaya konulacağını dile getirir.

Özyiğit (2011: 5); Serbest Resim Atölyesi'nin ilk sergisini 1921 Mayıs ayında Osman Bey Matbaası Binası'nda, 42 ressamın 159 eserinin yer aldığı 2'inci sergisini Türk Ressamlar Cemiyeti ile birlikte 1921 Ağustos ayında, 3'üncü sergisini ise 24 Temmuz 1924'te İstanbul Türk Ocağı Salonu'nda düzenlediğini, ikinci serginin ağır eleştirilere maruz kaldığını, Türk Ocağı Salonu'nda düzenlenen ve medya aracılığı ile duyurusu yapılan 3. sergide Atatürk büstünün büyük beğeni topladığını, yine söz konusu sergilerin devamı niteliğinde 7 Aralık 1924 tarihinde Muallimler Birliği Binası'nda Milli Sanay-i Nefise Cemiyeti ile birlikte düzenlenen sergide birçok eserin satıldığını, yerli, yabancı pekçok ressamın ve vatandaşların bu sergiye rağbet gösterdiklerini, dönemin Milli Eğitim Bakanlığının 2300 lira değerinde 34 tablo satın aldığını, belediyelerin de eser alan kurumlar arasında olduğunu, Maarif Vakfı aracılığı ile Atatürk adına toplamda 3 resmin satın alındığını bildirir.

1. CUMHURİYET DÖNEMİ

1923 yılında Cumhuriyetin kurulması ile birlikte Osmanlı yönetim yapısı yok sayılmıştır. Yeniden düzenlenen sistemde sınıf ayrımı yapısının kaldırılması hedeflenmiştir. Halkçılık kavramı yapısı ön plana çıkmıştır. Sanayi-i Nefise Mektebi, 1928 yılında Güzel Sanatlar Akademisi adını almış ve 1969 yılında ilk lisans eğitimi veren kurum olarak bilimsel özerklik almıştır. Güzel Sanatlar Akademisi'nin 20 Temmuz 1982 yılında Mimar Sinan Üniversitesi olarak adı değiştirilmiştir.

1924-1928 yılları arasında köklü değişiklikler olmuştur. Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik düşüncesi ele alınarak büyük ve küçük kültürel geleneklerin arasına köprü kurma işi devlete bırakılmıştır. Medreseler kapatıldı ve öğrenimde birlik kanunu çıkartıldı. Şapka Kanunu, Adalet Birliğinin kurulması, İsviçre Medeni Kanunu, Arap

alfabesinin yerine Latin harflerine geçilmesi, takvim vb alanlarda yasaların çıkartılması yeni inkılâpların göstergesiydi.

Dalkıran'a (2013: 2-3) göre; 1925 yılında öğrencilere yetenekleri, iş ve meslek grupları kategorize edilerek resim, müzik ve iş teknik dersleri verilmeye başlanmıştır. 1932 senesinde açılan Halk Evlerinde sanat eğitime de yer verilmiş, geniş kitlelere ulaşma amacı taşıyan eğitim sistemi beraberinde Halk Odaları, daha sonra Halk Eğitim Merkezleri açılmıştır.

Öndin'in (2005: 1) değerlendirmesinde; 1927 yılında renk ve teknik bakımından tartışmaların yaşandığı, Zeki Kocamemi, Cemal Tollu ve Nurullah Berk'in Batı'dan döndükten sonra Türk resminde modern anlayış biçiminin olması gerekliliğini savundukları, Türk resmine kübizm akımını getirdikleri, dışavurumculuk konstrüktivizm yapısını ele aldıkları, form, biçim, mekân algısı ile birlikte doğayı geometrik biçimde yorumladıkları belirtilmektedir.

1928 yılından beri Türk resmini çalkalayan müspet ve menfi hareketleri gelecek bir Rönesans'ın müjdecisi olarak ele aldığımız için tabiat ile ehemmiyetli bir yer vermek mecburiyetindeyiz. Ahmet Muhip Dırans'ın, Birinci Devlet Resim Heykel Sergisi'nde "hümanizmaya doğru girişin kıpırtılarını görüyorum." demesi de aynı görüşü ifade ediyordu (Duben, 2007: 110).

Nurullah Berk (1933: 4); 1930'lu yıllarda, düşünürlerin, eleştirmenlerin ve Cumhuriyet Halk Partisinin sanatı desteklemesi üzerine sanatçıların geleneksel yapıya dönmeye başladıklarını, 1940'larda sanatçıların Devletin inkılap düşüncesini anlatan eserlere yönelim gösterdiklerini, Türk sanatını desteklemek adına Bedri Rahmi, Turgut Zaim, Cevat Dereli, Zeki Faik İzer, Eren Eyüboğlu gibi sanatçıların hem yeni arayışlar hem de milli bulgulara ulaşmaya çalıştıklarını, 1933 yılında, Türkiye'de hem siyasi hem de sanatsal alanlarda önemli gelişmelerin kaydedildiğini, Zeki Faik İzer, Nurullah Berk, Elif Naci, Cemal Tollu, Abidin Dino ve Zühtü Müridoğlu'nun oluşturduğu D grubunun bu yılda kurulduğunu, D Grubu'nun, Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, Güzel Sanatlar Birliği, Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliğinden sonra dördüncü Türk sanatçı grubu olması nedeniyle alfabenin dördüncü harfini kendisine isim olarak belirlediklerini ifade eder.

1941 yılına kadar Avrupa'ya ressam gönderilmeye devam edildi. Yeniler grubu "toplumsal gerçeklik" hareketini savundu. Yeniler grubu yazar ve aydınlar tarafından büyük beğeni topladı. Aydınların memleket gezilerine katıldılar. Cumhuriyet Halk Partisi bu dönemde inkılâp sergileri açarak sanata destek oldu.

1937 yılında eski adıyla Sanayi-i Nefise Mektebi olan Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Güzel Sanatlar Bölümüne yabancı hocalar getirilmiştir. Bölüm Başkanlığına ise Fransız sanatçı aynı zamanda akademisyen olan Leopald Levy getirilmiştir. Levy'nin Kapı adlı tablosu Pariste Bağımsızlar Salonu'nda düzenlenen ve Matisse'nin de takdirini kazanan sergide büyük beğeni toplamıştır.

Dalkıran'a (2013: 3-5) göre; Leopald Levy, Atatürk'ün emri ile İstanbul Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nin düzen içerisinde alınması, eserlerin sergilenmesi gibi konularda yoğun uğraşlar vermiştir. Bonnard, Derain, Marquet, Segonzac, Braque, Picasso, Matisse ve Dufy gibi dünyaca ünlü sanatçıların eserlerinin Veliahd Dairesinde sergilenmesi için önemli adımlar atmıştır. Devlet Resim ve Heykel Sergilerinde jüri olarak görev almıştır. Levy, Bedri Rahmi Eyüboğlu gibi Yeniler Grubundan birçok ressama da hocalık yapmıştır. Levy, Türk sanatının gelişmesi yönünde pek çok konferans vermiş, makaleler kaleme almış ve Türkiye'de 560 kadar resim çalışmasıyla da birçok sergi düzenlenmesinde yer almıştır.

Leopald Levy, 1937 yılında Paris'te düzenlenen sergide yer alan Türkiye pavyonunu tasarlamış, Abide ve Heykellerin Korunması ve Planlanması Komisyonu'nda görev almış, UNESCO tarafından Paris'te düzenlenen sergide yer alan eserlerin seçiminde jüri üyesi olarak görev almıştır.

Duben (2007: 24) değerlendirmesinde; Batı kültüründen alınan sanat alanındaki bilgi, teknik ve biçimlerin, dönemin özellikleri ve sanatçının fikir, benlik ve tarzı göz önünde bulundurularak incelenmesi gerektiğini, söz konusu incelemelerin akabinde kendi kültür yapımız içerisinde Türk sanatçısının eserlerinin konusu ve sanatsal gelişimi, yıllara sari sanat ortamının katettiği evreler hakkında fikir sahibi olunabileceğini, Tarihçilerin, düğün, şölen vb geleneksel kutlamalarda ki estetik ürünlerin süslü olmayan bir gerçeklikle yansıttığını, İran ve Hint minyatürlerinden ayrılan yönlerimizin olduğunu, mezar taşlarındaki büyük emek ve işçilikle ortaya konulan sanatsal estetiğin bir heykeltıraş tarafından değil bilakis bir taş işçisinin marifeti olduğunu söyleyerek birbirinden ayrılması gerektiğini belirtir.

Şerif'e (Çağlar, 1977'den akt. 1937: 168) göre; Sanat için sanat ilkesiyle hareket eden sanatçılar, Sanatı resmîyetten, nizamnamelerden kurtarmayı hedeflemişlerdir. Batıda yoğunlaşmış sanat akımlarının Türkiye'ye getirilerek Türk resim sanatının ilerlemesine katkı sağlama amacı gütmüşlerdir. Türk plastik sanatındaki eksikliğin fikir

yönlü olduğunu ortaya koymuşlar ve sorunu çözüme çabalarına gitmişlerdir. Avrupa sanatının şekilsel kalıpları içerisinde sembolik nitelikte uygulanmasını tercih etmişlerdir.

1933 yılı her alanda yoğun bir değişim sürecinin tamamlandığı yıldır. İktidar politikasını yayma araçlarını oluşturmuş, kültürel alanda yapacağı çalışmalara ağırlık vermiştir. En önemlisi sanatçıları toplumun yönlendirilmesi için görevlendirmiştir. Akademi kadrosu başta olmak üzere sanatçıların çoğunluğu bu görevleri sanat yaşamları için önemli bir fırsat olarak görmüştür. O dönemin Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü Namık İsmail'in (Rona, 1992: 193) Milli Eğitim Bakanlığına hazırlamış olduğu raporda, "Devletin sanatçıları istihdam etmesi, devletin öngördüğü sanat işlerinin yabancılara değil, Türk sanatçılarına verilmesi gerekliliği" maddesi en önemli madde olarak öne çıkmaktadır. Namık İsmail, ayrıca güzel sanatlar alanında alınması gerekli önlemleri belirtmiştir. Bu önlemler arasında resim sanatı ile ilgili olanlar: genel ya da özel bütçelerle yapılmış binalara Türk tarihine ait sanat eserleri yerleştirmek, bu eserleri yarışmalı olarak Türk sanatçılarına yaptırmak, Türk tarihindeki milli başarılarla ve millî mücadeleye ait resimler yaptırmak, halkın, gençliğin, köylünün bilim, toplumsal, siyasi, tarım vb. alanlarda eğitimini yükseltecek resimler yaptırmak... Bu raporda; sanat alanında yürütülen çalışmaların geniş toplum tabakalarına yayılması, yararlanması, yurdun her köşesine götürülmesi ve halkın sanat beğeni ve öğretisine sahip olması amaçlanmaktaydı. Nitekim 1933 ve 1936 yıllarında "İnkılap Sergileri" ile Anadolu dolaşmış oldu. Bu dönemde özellikle ressamlar, sanatın nasıl olması gerektiğini tartışarak, nasıl hizmet vereceklerini tespit etmeye çalışmışlardır.

1939 yılından itibaren her yıl Ekim ayında düzenlenen Devlet Resim Heykel Sergisine her milletten katılanlar olmuş ve Türk sanatçıların teması Türk toplumsal hayatından, tarihinden, destanlarından, masallarından alınmış konularla bezenmiştir.

Sanatın bu dönemde ideolojiye hizmet etmesinde aydınların rolü çok büyük olmuştur. Aydınların etkisinin büyük olmasının ardında iktidarın, sanatı yönlendirmek için onları aracı olarak kullanması yatmaktadır. Pekçok dönemde iktidar, aydınlara toplumu örgütlemenin bir aracı olarak ihtiyaç duymuştur. 1930–1945 yılları arasında Türkiyede ki mevcut iktidar bu ihtiyaçtan hareketle sanatla bağ kurmuştur. Özellikle dönemin koşulları da göz önünde bulundurularak, bütün sanat galerilerinin devletin elinde olduğu, sanat piyasasının henüz oluşmadığı ve tek alıcının devlet olduğu bir dönemde sanatçının iktidara yakın durması kaçınılmaz görünmektedir.

Tetikçi (2016: 146); 1941 yılında kurulan Yeniler Grubu'nun, batı etkisinde kalmak istememeleri ile dikkatleri üzerlerine çektiklerini, Avrupaya rağmen milli duyguları daha açık bir şekilde ortaya koymak istediklerini, resmin ne olduğu ve ne olması gerektiği hususunda birçok sergiler açtıklarını, Türk resim tarihindeki tek yaratıcı gücün sancı olarak değerlendirmesi gerektiğini, toplumsal gerçekçilik anlayışının ön plana çıkartılmasını savunduklarını dile getirir. Ancak Yeniler Grubu kuruluşlarında kısa süre sonra dağılmışlar ve toplumsal problemler konusunda sürekli bir eyleme geçememişlerdir. Çağın eğilim ve anlayışlarının etkisinde kalarak savundukları temalardan uzaklaşmışlar ve daha özgür daha modern çalışmalara yönelmişlerdir.

Reşat Nuri'nin 1946'da yazdığı Miskinler Tekkesi, hiçbir çözüm bulamamasının karamsarlığını belgeleyen en gerçekçi ve dolayısıyla en güçlü roman olarak 1950'lere kadar kaldı. Bu süre içinde, Ziya Gökalpten İsmail Hakkı Baltacıoğlu'na uzanan bir düşün çizgisi üzerinde, Batı tekniği ve biçimleri ile milli özün birleşimi meselesi, sanat ve genel kültür çözümlerine temel oluşturdu (Duben, 2007: 85).

1950'li yıllar çok partili döneme geçişin olduğu, milli reform hareketlerinin ve milli ideolojilerin daha da ağır bastığı, köyden kente geçişin ve teknolojik yeniliklerin olduğu dönemdir. Turgut Zaim bu dönemde gelenek ve göreneklerimize yönelik yaptığı eserler ile büyük beğeni toplamıştır.

Cançat'a (2016: 232) göre; 1970 senelerinde özel galeriler açılmaya başlamıştır. Bunlardan en önemlisi 1973' te açılan İstanbul Kültür ve Sanat Vakıfıdır (İKSV). Vakıf Dr. Nejat F. Eczacıbaşı öncülüğünde 17 iş adamı ve sanatsever tarafından kurulmuştur. Vakfın görevleri arasında İstanbul'un dünya üzerinde kültür başkenti olması konusunda hizmetlerin yürütülmesi ve istanbul'un daha iyi bir şekilde tanıtımının yapılması, sanat alanında ki gelişmelerden Türk sanatçıların ve sanatseverlerin haberdar olmasının sağlanması, Türk sanatçılarına uluslararası platformlarda ki sanat etkinliklerine katılımları konusunda liderlik edilmesi yer almaktadır.

Özsezgin (1998: 58); Eğitim alanında faaliyet gösteren Milli Eğitim Bakanlığının kültür ve sanat alanındaki görev ve sorumluluklarını 1971 yılında Kültür Bakanlığına devrettiğini, Kültür Bakanlığının kurulmasından bir yıl sonra oluşturulan Plastik Sanatlar Danışma Kurulu'nun savunduğu raporda, devletin, "kültür ve sanat faaliyetlerinin güdücüsü değil, bağımsız sanat kurum ve kuruluşlarınca takip edilen işlerin destekleyicisi ve teşvikçisi olması" gerekliliğinden bahsedildiğini, bu ifadelerden sanat anlayışının desteklenmesinin resmileştirildiğinin anlaşıldığını belirtir.

Algın (2021; 46-47); 1970’li yıllarda yaşanan çalkantı ve sıkıntıların toplumsal düzeni ve dengeleri altüst ettiğini, bu süreçten sanatçıların ve sanat ürünlerinin etkilendiğini, Aydın Ayan, Nedret Segman, Seyyit Bozdoğan gibi sanatçıların protesto ve eleştiri mahiyetinde resimler yaptığını, özellikle daha çok toplumsal konuları tema olarak işlemesi ile tanınan şekil 17’de Seyyit Bozdoğan’ın toplumsal ve politik kargaşaları resimlerinde ön plana çıkarttığını belirtir.

Özsezgin’e (1998: 76) göre; 1970’li yıllarda sanat olgusunu çevreye daha çok yaymak amacı güden Maltepe Ressamları grubunun Ankara’daki Birleşmiş Ressamlar, Heykeltıraşlar Derneği ve Plastik Sanatçılar Derneğiyle bir araya gelerek sanatçıların güç birliği oluşturmalarına ve nüfuz alanlarının genişletilmesine imkân aranmıştır.

Şekil 17. Seyyit Bozdoğan, ‘Yerde Havada’, 2015, 80 x 60 cm.

Kaynak: İstanbulsanatevi, 2020.

Kıyar (Gökçe 2004 akt. 2018: 44); Türkiye’de 12 Eylül 1980 tarihinde askeri darbeye yönetimi ele geçiren askeri cuntanın, Türkiye’nin batıya daha da yakınlaşmasına özen gösterdiğini, büyük ekonomik ve sosyal krizlerin dayanılmaz baskılarının sanatsal ve kültürel faaliyetlerle hafifletilmeye çalışıldığını, yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen sanat etkinliklerine katılıma azami özen gösterildiğini, sanatçıların yurt dışına çıkabilmelerine imkân sağlandığını ifade etmektedir.

Uz (2018: 4); 1980'li yılların üretim ve tüketim açısından değişimlerin yaşandığı yıllar olduğunu, Türkiye'nin bu yıllarda kapitalist düzen içerisinde kendini iyice konumlandığını, bu durumdan toplumun her kesiminin olduğu gibi elbette sanat ve sanatçıların da etkilendiğini, 1980'li yıllarda Türkiye'deki sanatçıların tuval üzerine resim çalışma eğilimlerini kavramsal sanat adı altında daha başka zemin ve malzemelerle yansıttıklarını, teknolojik gelişmeler ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte topluma yön verme eğilimlerinde hızlı bir değişim sürecinin yaşandığını, bu hızlı değişim sürecinin kavramsal sanatın geleneksel sanatın kapladığı alanı zorlamasıyla sanat alanında da bir dizi değişim ve yenilikleri netice verdiğini, teknolojik gelişmelerin bilgiye erişimi kolaylaştırmasıyla Türk sanatçıların çağdaş ve yenilikçi tavırlara ve akımlara sürüklendiğini, teknolojik gelişmelerden istifade eden sanatçıların başkaldıran, sorgulayan bir üslup içerisinde gelenekselci biçimden çıkarak yeni akımlara hızla yol aldıklarını, yenilikçi sanatçıların çok yönlü denemeler ve alışlagelenin dışında yeni yöntemlerle eser üretme gayreti içerisinde olduklarını, elle yapma eyleminin başka şekillere evrildiğini, düşünce sınırı olmayan sanatçıların teknolojik ve dijital unsurlardan beslenerek sanatsal yeteneklerini farklı mecralarda farklı üsluplarla ortaya koymaya yöneldiklerini belirtir.

Yılmaz'a (2013: 440) göre; 1980'li yıllarda Türkiye'de üniversitelerde sanat eğitimi figüratif ve soyut olarak akademik bir anlayışla daha çok modern tarzda verilmiş ve ortaya çıkan ürünler genellikle galerilerde sergilenmiştir. Sanat, politik yaklaşımlardan uzak tutulmaya çalışılmış, sanatın saf duruşunun muhafaza edilmesine özen gösterilmiş, bu anlayışla eser üretilmeye gayret edilmiştir. 1990'lı yılların ortalarına kadar bu anlayış devam ettirilmiştir.

Yasa-Yama'ya (2012; 415) göre; 1970-1980'li yıllar, Türkiye'de karışıklıkların had safhada olduğu, eylemlerin ve şiddet gösterilerinin arttığı, ekonomik kriz ve sosyal sorunlarla toplumun zor günler yaşadığı zaman dilimleriydi. 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 tarihlerinde askerlerin yönetime el koyması ülkede bazı kısıtlamalara gidilmesine yol açtı. Askeri darbeler, Kıbrıs savaşı, ekonomik krizler, işsizlik, PKK ve Ermeni terörü, petrol sıkıntısı, enflasyonun artması ülkede büyük sıkıntıların yaşanmasına neden olmaktadır. Sözkonusu sıkıntılar köylerden kentlere göçü artırmakta, bu da toplumun kültürel ve sosyal hayatında telafisi ve tedavisi belki de mümkün olmayacak yaraların açılmasına, ağır travmalara ve dramalara neden olmaktadır. Tüm bu yaşanan sıkıntılara rağmen sanatsal faaliyetlere azami imkân sunulmaktaydı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEVLET RESİM VE HEYKEL SERGİLERİ/ YARIŞMALARI

1. DEVLET RESİM VE HEYKEL YARIŞMALARININ TARİHÇESİ

1939 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'in direktifleriyle Devlet Resim Heykel Yarışmaları düzenlenmeye başlamıştır. “Devlet Resim ve Heykel Yarışması/Sergisi” ismi/ünvanı Güzel Sanatlar Genel Müdürü Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin tarafından belirlenmiştir.

Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarının hedefleri arasında, geleceğin çağdaş sanatçılarının yetişmesine ortam hazırlamak, sanata olan ilgi ve alakayı geliştirmek, sanatçıların Devlet Resim Heykel Yarışması gibi ulusal ölçekte gerçekleştirilen yarışmalara katılarak, tecrübe ve özgüven kazanımlarıyla uluslararası düzeyde yapılan sanat platformlarında temsil yetisi ve başarı sağlamalarına katkıda bulunmak; sanatın geniş halk kitleleri arasında yaygınlaşmasını sağlamak, halka estetik bakış açısı kazandırabilmek, vb. sayılabilir.

Devlet Resim ve Heykel Sergileri ilk yıllarda büyük bir atılım olarak görülmekteydi. Sanatçılara Anadolu'nun çeşitli bölgelerine gönderilerek, geniş çalışma imkânlarının sunulması, Halk Evlerindeki sanat üzerine çalışmalar, çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak için en önemli adımlar olarak değerlendirilmekteydi. Atatürk, güzel sanatları, eğitim, bilim ve kültür devriminin mühim bir parçası olarak görmekteydi. Atatürk, “Güzel sanatlarda başarı, bütün devrimlerin başarılı olduğunun en kesin delilidir. Bunda başarılı olamayan uluslar ne yazık ki bütün başarılarına karşın uygarlık alanında yüksek insanlık sıfatıyla tanınmaktan her zaman yoksun kalacaklardır.” sözüyle kültür ve sanat politikasını en güzel şekilde izah ediyordu. Güzel sanatların gelişmesi ve halkın gündelik yaşam tarzına yansımaları O'nun en büyük arzusu idi. Yine Atatürk, 1923 yılında Ankara Halkevinde ressamlarla yaptığı bir söyleşide, “sanatçı, toplumda uzun çalışma ve çabalardan sonra alnında ışığı ilk hissedenden insandır.” “Milletimizin güzel sanatlar sevgisini her türlü vasıta ve tedbirlerle inkişaf ettirmek milli ülkümüzdür.” ifadeleriyle sanatçıya ve sanata bakış açısını ortaya koymaktadır.

Büyük İşleyen'e (1986: 41-42) göre; Devletin Resim ve Heykel Sergisi; Sanatçılar ve yazarların istekleri ve oluşan kamuoyu sonunda iki aşamada gerçekleşmiştir. Devlet Resim Sergileri, sanatçıların istekleri doğrultusunda tüm plastik sanatçıları bir araya toplayan Birleşik Resim ve Heykel Sergileridir. 1937 ve 1938

yıllarında iki kez “Birleşik Sergi” adıyla düzenlenmiştir. İlk Devlet Resim ve Heykel Sergisi ise Cumhuriyetin 16. kuruluş yıldönümü olan 29 Ekim 1939 yılında açılmıştır.

Tercaner’e (2017: 53) göre; Devlet ve Resim ve Heykel Sergileri 82 yıldır kesintisiz bir şekilde geleneksel olarak düzenlenen en önemli sergilerdir. Söz konusu sergiler, Devletin genç yetenekli sanatçıların sanat alanı içerisindeki arayışlarına ve çabalarına yarar sağlama ve ortam oluşturma bakımından önemli organizasyonlardır. Bu gün Türk sanatında hatırlı yer edinen tüm sanatçılar düzenlenen bu sergilerde kendilerini göstermişlerdir. Söz konusu Yarışmalar, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşayan sanatçıların bir araya getirilmesine, bu sanatçıların eserlerinden oluşan büyük sergi organizasyonlarının yapılmasına güzel bir ortam oluşturmaktadır. Yarışmaya katılan sanatçıların ortaya koydukları ürünler arasından en iyilerinin seçilerek ödüllerle taltif edilmesi, sanatçıya daha iyisini ortaya koyma güdüsünü, uluslararası yarışmalara katılma iradesini ve cesaretini kazandırmaktadır. Yine bu yarışmalarda ortaya çıkan seçkin eserler müze ve önemli devlet kurumlarında sergilenerek uzun süreli halkın ve sanatseverlerin beğenisine sunulmaktadır. Tüm bu süreçte sanatçılar bilgi, beceri ve yeteneklerini en iyi şekilde ortaya koyabilmenin gayreti içerisinde olmaktadır, karşılıklı iletişim ve etkileşimde bulunmak suretiyle farklı açılımlara imkan bulmaktadırlar. Devlet Resim Heykel Yarışmalarıyla Türk sanatının ve sanatçısının çağdaş sanat ortamı içerisinde kendisini geliştirmesine ve iyileştirmesine imkan sunulmaktadır. Bu yarışmalar sonucunda ortaya konulan eserlerin birarada sergilenmesi, tüm kazanımların ötesinde büyük bir görsel zenginlik sunmaktadır. Öyleki ekonomi, siyasi, politik, askeri vb. alanlarında yaşanan hadiseler, sanatçıların hamarat ellerinde farklı tarz, biçim ve tekniklerle renkli desenlere dönüşerek tuvallerinde hayat bulmakta, ortaya konulan eserler adeta görsel bir şölen sunmaktadır.

Şekil 18. Başvekil Dr. Refik Saydam ve Maarif Vekili Hasan Ali Yücel tarafından 1. Devlet Resim ve Heykel Sergisi Açılışı, 1939.

Kaynak: Dolmacı (2006).

Şekil 18’de görülen ilk Devlet Resim ve Heykel Sergisi dönemin koşullarına göre en uygun ve göz dolduran sergi olma özelliğini taşımaktadır. Bu sergide milli değerleri eserlerine yansıtan sanatçılar halkın kültür seviyesininin geliştirilmesinde bir köprü vazifesi görmüşlerdir. Sergide yağlıboya çalışmalarının dışında fresk, suluboya, pastel, karakalem gravür yöntemi ile ele alınmış çalışmalar kabul görmüştür. Mermer, tunç gibi yapısı bakımında katı maddelerle işlenmiş madalya, rölyef ve büstler heykel alanında kurul onayı almışlardır. Ödül sadece Türk sanatçılara takdim edilirken yabancı sanatçılarda bu organizasyona katılım sağlayabilmişlerdir. I. II. ve III. olan eser sahiplerine belirlenen ödüller para olarak takdim edilmiştir. Sanatçılara destek olunması için bazı eserlerin Devlet tarafından satın alınması öngörülmüştür. Devlet kurumları tarafından tabloların satın alınması teşvik edici bir unsur olmuş ve daha çok sanatçının yarışmaya katılmasını netice vermiştir.

Dolmacı’ya (2006: 31) göre; 1725 yılından itibaren Paris'teki Académiedes Beaux-Arts'da resmi sanat sergisi olarak açılan ve 1748-1890 yılları arasında dünyada en önemli yıllık ya da iki yıllık sanat etkinliği olarak bilinen Paris Salonu düzeni örnek alınarak, Türkiye’de 1939 yılında Devlet Resim ve Heykel Sergileri düzenlenmeye başlanmıştır. Söz konusu sergiler bir yıl sonra Aralık 1940 yılında yönetmeliğe bağlanmış ve kriterleri belirlenerek daha düzenli ve sürekli hale kavuşturulmuştur.

Maarif Vekilliği'ne (1939) göre; İlk Devlet Resim ve Heykel Sergisi, 1939 yılında Ankara Sergievinde açılmıştır. Söz konusu sergide, resim dalında yurt gezilerine katılan 58 sanatçının 270 eseri ve heykel dalında 6 sanatçının 10 eseri olmak üzere toplam 280 eser yer almıştır.

İlk Resim ve Heykel Yarışmasında/ Sergisinde, resim dalında ödül alanlar: şekil 19'daki eser sahibi birinci Zeki Kocamemi, ikinci Turgut Zaim, üçüncülüğü Bedri Eyüboğlu ve Arif Kaptan paylaşmıştır. Heykel dalında ise Hakkı İzzet ve Melek Celal ödül almışlardır.

Devletin demokratik bir ruhla ve her türlü Türk sanat ve sanatkarlarında ki temayüllere bitaraf bir şekilde sanatçıyı korumak ve sanatı desteklemek amacıyla günümüze değin kesintisiz sürdürdüğü devlet sergileri, belli bir süre için Türk sanatını yönlendirmek gibi çok önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Bugün birçok resmî kuruluşlarda ve bankalarda bulunan zengin tablo ve resim koleksiyonlarının büyük bir bölümü bu sergiye katılmış olan eserlerden oluşmaktadır. Ancak zamanla büyük kentlerde açılan ve sayıları hızla artan özel resim galerileri, Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nin bir teşvik kaynağı olma özelliğini yitirmesine neden olmuştur (meh.gov. 2021: 1).

Eserlerin seçimi konusunda dört kategoride ayrı ayrı özgünlük ilkesine önem verilerek açık tartışma ilkesiyle hareket edilmektedir. Son düzenlenen yönetmelik, yarışmanın saygınlığına yakışır bir biçimde düzenlenmesi, yapıtların değerlendirilmesi sırasında titizlik gösterilmesi, estetik kurallar ve çağdaşlığın getirdiği prensipler ile ele alınması ve sanatçıların teşvik edilmesi bakımından önemlidir.

Şekil 19. Zeki Kocamemi, "Atatürk'ün Cenaze Töreni", 1939, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 123 x 195,5 cm, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Koleksiyonu.

Kaynak: Devlet Resim ve Heykel Sergileri Kataloğu (2010).

Türkiye’de Ankara, İzmir ve Erzurumda üç Devlet Resim ve Heykel Müzesi bulunmaktadır. İlk açılan ve alan bakımından en büyük Resim ve Heykel Müzesi İstanbul’da Dolmabahçe Sarayı’nın Veliahd Dairesi’nde açılmıştır. Müzenin yönetimi Atatürk’ün talimatı üzerine Güzel Sanatlar Akademisine verilmiştir. Günümüzde Mimar Sinan Üniversitesi’ne bağlı olarak hizmet veren İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Dolmabahçe Sarayında sürdürülen restorasyon çalışmaları nedeniyle salıpazarındaki antrepoya taşınmış ve yapılan inşai faaliyetlerden sonra modern bir müzeye dönüştürülmüştür. Anılan müzede 12378 resim, 258 hat eseri ve 750 civarında heykel bulunmaktadır. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi’nin Salıpazarındaki yeni yerine taşınmasından sonra 15 Ocak 2021 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar Başkanlığına bağlı olarak Dolmabahçe Sarayı içerisinde yine Veliahd dairesinde Milli Saraylar Resim Müzesi açılmıştır. Milli Saraylar Resim Müzesinde 34 sergi salonu, toplam 553 adet eser bulunmaktadır.

24 Mart 1931’de Türk Ocaklarının Cumhuriyet Halk Fıkrası ile birleştirilmesi kararının ardından 10 Nisan 1931’de Ankara’da yapılan son olağanüstü kongrede ocakların bütün malları ve ilkeleriyle Halkevlerine aktarılması üzerine bina, Ankara Halkevi olarak hizmet vermeye başlamıştır. Demokrat partinin Halk Evlerini kapatma kararı üzerine bu bina, 15 Aralık 1952 tarih 3/16030 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Hazine’ye devredilmiş, kullanma yetkisi ise tekrar Türk Ocaklarına verilmiştir. Süreç içinde farklı kurumlar tarafından kullanılan yapı 1978-1980 yılları arasında kapsamlı bir onarım geçirerek 2 Nisan 1980 tarihinde Kültür Bakanlığı Devlet Resim ve Heykel Müzesi olarak hizmete girmiştir ve hâlen müze olarak kullanılmaktadır (Yasa-Yaman, 2021: 26).

Şekil 20. Arif Hikmet Koyunoğlu, ‘‘Türk Ocakları Binası Projesi’’, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Ankara Resim ve Heykel Müzesi Arşivi.

Kaynak: arhm.k.t.b (2020).

Yasa-Yaman’a (2012: 73-88) göre; 1970 senesi Akademi ve İstanbul Resim Heykel Müzesi için sorunlarla geçen bir sene oldu. Ekonomik sıkıntılar başta olmak üzere ülkede baş gösteren krizlerin artarak çoğalması devlet kurumlarını eserler üzerinde keyfi davranmaya itmiş, öyle ki devlet kurumları yapıt talep edilen bir yer haline gelmiştir. Bu gün Resim ve Heykel Müzesi olarak hizmet veren Türk Ocağı binasının yangın tehlikesi yüzünden senelerce kapalı tutulması, Ankara’da yeni bir müze ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Şekil 20’de Arif Hikmet Koyunoğlu’nun Atatürk’e sunduğu suluboya çalışması görülmektedir. Nihayet 1971 senesinde Ankara’da Devlet Resim ve Heykel Müzesi açılmasıyla ilgili resmi görüşmelere başlanmış ve yürütülen bir dizi çalışmalardan sonra 1976 yılında anılan Müze’nin ön açılışı yapılmıştır. 1976 yılında Türk Ocağı binasında yenileme çalışmaları başlatılmış ve Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi 2 Nisan 1980 günü saat 11.00’de Cumhurbaşkanı Sayın Fahri S. Korutürk ve eşi Emel Korutürk’ün önderliğinde devlet erkânına yakışır bir şekilde açılmıştır.

İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesinde daha çok primitif ressamların eserleri olmak üzere yakın zamana ait yaklaşık 300 tablo bulunmaktadır.

İki teşhir salonu, bir sanat galerisi ve çalışma atölyesi bulunan müzede resim ve heykel çalışmaları yapılmaktadır. Bu müze de çağdaş ölçütlerin çok gerisindedir. İzmir’le birlikte planlanan Erzurum Resim ve Heykel Müzesi ise, müze olmaktan çok sanat galerisi niteliğindedir. 13x14 m. Boyutlarında bir müze salonu, bir resim galerisi ve resim atölyesi bulunmaktadır. 52 eserin yer aldığı müzede 1940’lı yıllara ait birkaç resim dışında tüm resimler 1980’lere ait resimlerdir. Çallı kuşağının, Osman Hamdi’nin ve memleket ressamları diye bilinen 1940’lara ait resimlerin Kültür Bakanlığı’nın izni ile başka yerlere gittiği bilinmektedir (Kılıç, 2010: 175).

Kılıç'a (2010; 175) göre; Türkiye'de her geçen gün artarak büyüyen sanat eğitimi veren fakültelerin sayılarına paralel olarak, görsel sanat öğrencilerinin de sayılarında artış görülmektedir. Devlete bağlı olan sanat müzeleri, yenileme çalışmaları vb. nedenler ile uzun yıllar kapalı tutulmuştur. Dolayısıyla, sanatseverler bu kıymetli eserleri uzun süre ziyaret edememişlerdir. Devlet Resim ve Heykel Müzeleri, Türk sanatçıların eserlerinin yakından görülebileceği güzide mekânlardır. Bu güzide mekânların yenileme vb. nedenlerle uzun yıllar kapalı tutulmasının hiçbir haklı gerekçesi olamaz. Cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi, sanatın halkla buluşabilmesi ve halka estetik bir bakış açısı kazandırılması için Devlet Resim ve Heykel Müzeleri ve benzeri sanat mekânlarının sürekli halka açık tutulması önemli bulunmaktadır. Çağdaş uygarlık seviyesine ulaşılacak en önemli kriterlerin başında sanatın olduğu gerçeği asla ihmal edilmemelidir.

Keskin'e (2012: 4) göre; Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda Türk halkı arasındaki okuma yazma oranındaki büyük düşüklüğün pek çok probleme kapı araladığı bariz bir gerçektir. Hükümet tarafından aydınlanma ve Kurtuluş Savaşında verilen mücadelenin Anadolu insanına anlatılmasında resim sanatından istifade edilmesi benimsenir. Milli bilinci geliştirmek amacıyla milli mücadele yıllarında yaşanan acı hatıraları halka aktarmak üzere yurdun muhtelif yerlerine Türk sanatçıları gönderilir.

Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarının arkasında yurt gezilerinin mühim rolü bulunmaktadır. Türk sanatçıların tuvallerine yansıyan savaştan arta kalan acı hatıralar, görsel ifadelerle halk nezdinde daha kalıcı tesir bırakıyordu. Devlet Resim Heykel Sergilerinde elbette sadece savaş teması işlenmemişti. Türk halkının kültürünü, sosyal yaşamını, örf ve adetlerini de yansıtan resimler bulunmaktaydı.

1938-1943 yılları arasında, devletle özdeş Cumhuriyet Halk Partisi tarafından organize edilen Yurt Gezileriyle 58 ressam, Anadolu iklimini, coğrafyasını, tarihini, kültürünü, folklorunu ve insanını yansıtan resimler gerçekleştirmek üzere ilk dört sene 10, beşinci sene 14 ve altıncı sene de 11 kişilik gruplar halinde Anadolu'nun birçok iline gönderilirler. Geziler vesilesiyle sanatçıları Anadolu ve insanı ile kaynaştırmak, Türk resim sanatının gerçekçi ve hayata dair gelişmesini sağlamak gözetilirken, geziye çıkan resamlara gönderilen mektuplarda bu meselenin millî bir görev olarak algılanması gerektiği de vurgulanır (Bayer, 2018: 171).

Tansuğ (2012: 216); 1937 yılında Cumhuriyet Halk Partisi'nin sanatçılara destek vermek, Anadolu'nun zengin kültürünü ressamların gözlemleriyle sunmak için yurt gezileri düzenlediğini, 8 yıl süren gezide 63 ilin gezildiğini, geziye katılan 58 sanatçının toplamda 675 tuvalden oluşan eser ürettiklerini, sanatçıların köylü yaşam tarzı ve manzara resimlerini tema olarak ele aldıklarını, Anadolu'da bu dönemde halk müziğinin

de dünya çapında dikkat çektiğini, Macar besteci Bela Bartok'un Türkiye'ye gelerek incelemeler ve derlemelerde bulunduğunu kaydeder.

Özetle katılım koşulları ve değerlendirme kriterleri daha da iyileştirilerek düzenlenecek Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları Türk sanatının gelişimine, üretkenliğin artırılmasına, sanatçıların kendilerini yenilemelerine, uluslararası düzeyde başarılı sanatçıların yetiştirilmesine mühim katkılar sunacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Türk sanatçıları motive ederek, koruyucu ve geliştirici işlevini plastik sanatlar alanında düzenlemiş olduğu bu yarışma ile ortaya çıkarmaktadır. Yarışma ödülleri, en iyi sanatçıyı bulmak adına değil sanatın ve sanat ikliminin geliştirilmesine destek amaçlı verilmektedir. Yarışma kriterleri ve değerlendirme ölçütleri bu yarışmanın sanatın ve sanat ikliminin iyileştirilmesine ve sürdürülebilirliğine yönelik bir organizasyon olduğunu göstermektedir. “Gerçekte bir eserin değeri hiçbir ödülle ölçülemez. Geçmişe bakıldığı zaman iz bırakmış eserlerin birçoğunun ödül için yaratılmadığı görülür. Bu yüzden de ne olursa olsun ödül amaç değil, gerçek sanat için bir araç olarak düşünülmelidir” (Piroğlu, 2009'dan akt. Büyükparmaksız ve Okur, 2017: 423).

Esasen Devlet Resim Heykel Yarışmaları, Atatürk'ün “Milletimizin güzel sanatlar sevgisini, her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek milli ülkümüzdür.” “Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, bir millet ki fennin gerektirdiği şeyleri yapmaz; itiraf etmeli ki, o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur.” veciz sözlerinden mühlhem düzenlenen organizasyonlardır. Bu ruh ve niyetle kurgulanarak hayata geçirilen bu güzide yarışmaların heyecanla sürdürülebilmesi ve sanatçıların yarışmaya büyük bir coşkuyla katılım sağlamaları için gerekli tüm tedbirlerin alınması/düzenlemelerin yapılması önemli bir zaruret olarak değerlendirilmelidir. Zira ülkemizin muasır medeniyetler seviyesine ulaşmasında sanat belirleyici bir rol üstlenmektedir. Atatürk'ün “Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.” sözü muasır medeniyete ulaşmada bir ilke olarak zihinlere nakış nakış işlenmelidir. Bu hedefe ulaşmakta ancak mümbit bir sanat ikliminde yetişen sanatçılarla mümkün olacaktır. Sanatın toplumun ilerlemesindeki önemi ve vazgeçilmezliği bilinci, genç nesillere, temelinde milli ruh ve inanç olan bu vb organizasyonlarla aşılabilir. Yine Atatürk'ün şu ifadelerinde sanatın toplum hayatında ki belirleyiciliğini, ne kadar mühim bir unsur olduğunu görmekteyiz: “Sanat güzelliğin

ifadesidir. Bu anlatım sözle olursa şiir, ezgi ile olursa müzik, resim ile olursa ressamlık, oyma ile olursa heykeltıraşlık, bina ile olursa mimarlık olur.” “Bir millet sanata önem vermedikçe büyük bir felakete mahkûmdur.”

Bir millet sanattan ve sanatkârdan mahrumsa sosyal ve kültürel yaşantıdan söz etmek mümkün olamaz. Bir milletin huzur ve barış içerisinde yaşamasında, estetik anlayışının gelişmesi ve karşılıklı ilişkilerin saygılaşmasında, barış ikliminin tesisinde sanatın ve sanatçının rolü pek mühimdir. Bu itibarla ülkeyi muasır medeniyetler seviyesine taşıyabilecek sanatçıların yetişmesine imkân sağlayabilecek sanat ikliminin oluşturulması bir devletin asli vazifelerinden birisi olmalıdır. Bu sorumluluk anlayışıyla düzenlenen Devlet Resim Heykel yarışmaları ve vb organizasyonlarda başarılı olan sanatçılara eski yurt gezilerinde olduğu gibi yurdun her köşesinde sanat iklimi oluşturmak üzere vazifeler verilmelidir. 1939 yılından bu yana geleneksel olarak düzenlenen Devlet Resim Heykel Yarışmaları, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Türk sanatına ve sanatçısına verdiği en yüksek ve en kıymetli organizasyonlar olarak tarihe kaydedilmelidir.

Cumhuriyet Halk Partisinin yurdun muhtelif yerlerine gönderdiği sanatçılar; Devlet Resim Heykel Sergisi Kataloğu'na (2010) göre; “Abidin Dino serbest ressam Balıkesir/ Edremit'e gönderilmiştir. D grubu üyesidir. Köylü kızı, Köylü, İşçi, Harp, Balıkesir (2), Balıkesir testisi ve isimsiz bir tablo ile toplamda 9 adet resmi Devlet Resim ve Heykel Sergisinde izleyicisine sunmuştur.” 1939 yılında sanatçı 30 yaşlı boya tablo yapmıştır. Resimleri arasında daha çok 2. Dünya Savaşının izlerini yansıtan tablolar vardır. Yine resimlerinde köy ahalesinin etkisinde kaldığı da görülmektedir. Resimleri halkı sanat ile daha iç içe tutmak amacıyla ilk olarak Balıkesir'de sergilenmiştir.

Doğu-Batı kültürleri arasındaki karşılıklı ilişkilerin ortasında yer alır. Farklı disiplinlerden beslenen ve çok farklı alanlara yayılan çalışmalarıyla, Türkiye'deki “disiplinlerarası” yaklaşımın öncüleri arasında gösterilebilir” (Edeer, 2015: 151).

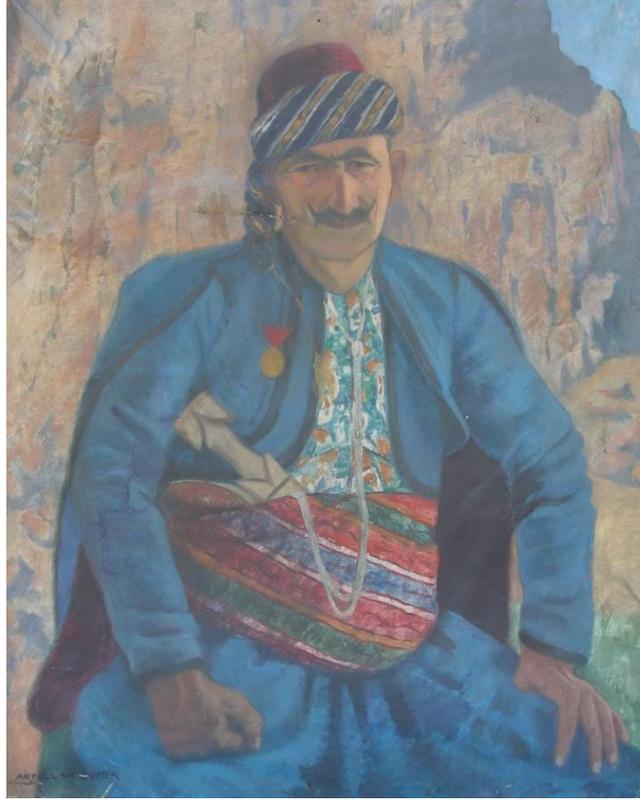
Çok sayıda ödülü bulunan sanatçı, 1979 yılında Fransız Kültür Bakanlığının “Sanat ve Edebiyat Altın Şovalye Nişanı” ile ödüllendirilmiştir. 7 Aralık 1993 tarihinde seksen yaşında Paris'te hayata gözlerini kapamıştır (Edeer, 2015: 153).

Ali Avni (Çelebi Resim Bölümü Akademisinde Asistan) Malatya, Arapkir'e 1-30 Eylül 1938 yılında gönderilmiştir. Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar birliğine üyedir. Isparta'dan Ekin, Isparta'dan Dağlar, Isparta'dan (2), Isparta'dan Bir Köy, Isparta'dan Sırtlar, Isparta'dan Söğütler, Isparta'dan Köy Yolu isimleri ile 8 yağlı boya tablo ile 2. Devlet Resim Heykel Sergisinde sergileme alan resimleri bulunmaktadır.

Bedri Rahmi Eyüboğlu, Resim Bölümünde Asistan, 1-30 Eylül arasında Edirne iline gönderilmiştir. D. Grubu üyesidir. Çıplak (3), Natürmort, Edirne, Manzara, Portre, Dolmabahçe, Gravür, Eyüp Dağları (gravür), Baş (gravür), Emine (gravür 2), İstirahat (gravür), Şükran, Şükrandan etütler, Gravür, Hasta hane (gravür), Desen (2), Küllük Kahvesi, A Havuz, B Emine (desen), Desen isimleri ile 25 eseri 2. Devlet Resim ve Heykel Sergisinde sergileme almıştır. Bedri Rahmi Eyüboğlu folklorik değerlerle yoğurulmuş duyguları renk düzeni ve nakışları içeren resimler yapmıştır.

Ali Karsan, serbest ressam, 15 Ağustos- 30 Eylül tarihlerinde Bolu iline gönderilmiştir. Abant Gölü, Balıkçı Kulübesi, Orman (2), Seben Dağı, Akçe Kavak, Yumru Kaya, Bolu'ya Giriş, Bolu isimleriyle toplamda 11 resmi 1. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nde sergilenmiştir.

Şekil 21. Ayetullah Sumer, “Emirdağlı Tahir Efe”, 1939, Tuval Üzerine Yağlı Boya.

Kaynak: Nihat Kerem A. (2018).

Ayetullah Sümer (Resim Bölümü Akademisyen) 15 Ağustos- 30 Eylül tarihlerinde Afyon iline gönderilmiştir. Ayetullah Sümer (Şekil 22), Müstakil Ressamlar Birliğine Üyedir. Zafer Abidesi (Afyonkarahisar), şekil 21’de Emirdağlı Tahir Efe Afyon, Afyon (Ay Batarken), Koca Mustafa (Bel Karaca Örenli), 30 Ağustos (Dumlupınar), (27 Ağustos) Afyon’a Türk Erkeklerinin giriş noktası, Akşam, Orta Servi, Milli Şerif, Harman, Manzara, Sivri dağ, İsmail Hakkı Portre, Son Bahar Akşamı, Dalgalı Sahil Sonbahar Akşamı, Deniz Sonbahar Akşamı, Boğazdan isimleri ile toplam 20 resmi 1-3 Devlet Resim Heykel Sergisinde sergilenmiştir. Şekil 22’de “Cephedeki Atatürk” resmi sanatçının önemli eserleri arasındadır.

Şekil 22. Ayetullah Sumer “Cephedeki Atatürk”, 1935, Ahşap Üzerine Yağlı Boya, 100x140 cm, Harita Genel Komutanlığı Haritacılık Müzesi, Ankara.

Kaynak: Harita Genel Komutanlığı Haritacılık Müzesi (2017).

Cemal Tollu (Resim Bölümü Akademisyen) 1-30 Eylül 1938 tarihlerinde Antalya şehrine gönderilen sanatçımızdır. Natürmort, Adalar, Iğnılı Bahçe, Lüksemburg Bahçesinden, Paris’te St. Depre, Paris’te St. Madre Belediye Dairesi, Paris’te Vensen Koruluğundan, Koz Yatağı, Çıplak Etüdü, Bahçe, Koz Yatağı isimli resimleri 1. Devlet Resim Heykel Sergisinde sergilenmiştir. Natürmort, Yalova’dan, Manzara (3), Yalova’dan Büyük Otelin Bahçesinde, Koz yatağından, Manzara, Yalova’dan Ağaç, Yalova’da Üç Kardeşler Yolu, Yalova’da Otel Termal, Pencere Önünde Model, Bağ Bozumu, Yalova’da Bir Bahçe, Yalova’da Manzara, Kompozisyon Eskiz, Asaf Halet Çelebi isimleri ile 17 resmi 2. Devlet Resim Heykel Sergisinde sergilenmiş ve Kompozisyon isimli çalışması ile ikincilik ödülünü layık görülmüştür. Cemal Tollu ayrıca heykeltıraşlık alanın da büstler yapmıştır. 2 kez Paris’e giderek burada üslup arayışlarını sürdürmüştür.

Türk sanatına katkı sağlamak ve ülkemizi ressamların gözünden görmek amacıyla gönderilen usta isimler halkla ve doğayla iç içe yaşayarak eserler üretmişlerdir. Türkiye’nin dört bir tarafına gönderilen sanatçıların eserleri Türk kültürünü tanıtmak, halkın sesi olmak, yurdun güzel yerlerini kalıcı olarak sonsuza değin yaşatmak amacı gütmektedir. Söz konusu çalışmalar tamamlandıktan sonra, 1939 yılında Maarif Vekilliğince 1. Devlet Resim ve Heykel Sergisi, Ankara sergi evinde halkın beğenisine sunulmuştur.

Keskin'e (2012: 141-147) göre; 1933-1937 yılları arasında dönemin tek partili hükümetince alınan bir karar neticesinde, 50-63 akademik unvanlı ressam, halka sanatı sevdirmek, halkla bütünleşmek, resim dersleri vermek üzere yurdun dört bir tarafına gönderilir. Görevlerinin ulusal bir vazife olduğu vurgulanarak her bir sanatçıya 300'er lira para verilir. Yurt Gezileri sonunda ortaya konulan toplam 675 resim Ankara Sergievi Salonunda izleyicisine sunulur. 1943 yılında yeni hükümetin gelmesi ile yurt gezileri programı durdurulur.

Yurt gezileri resimlerinden müzeler ve bazı özel koleksiyonlarda bulunanlar yani günümüze ulaşanlar hariç, 660, 665 tanesinin nerede olduğu bilinmemektedir. Zaten sergi kataloglarında ve dönemin Ulus, Cumhuriyet gibi önemli gazeteleriyle Yeni Türk Mecmuası ve Ülkü gibi dergilerinin kaynaklığında eserler hakkında oluşan genel bilgi ve eser sayısı çok nesnel bir anlam taşımaz. Çünkü bazen iki ayrı ile giden sanatçılar olduğu gibi sanatçıların bazen gittikleri yerlerde yaptıkları ve Halkevlerine sergi için teslim etmedikleri resimler de olmuştur (Başkan, 2014: 107).

Sanat eğitimini tamamlamış sanatçılar, ulusal ölçekte düzenlenen Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarında elde edeceği başarılar veya sergileme ödülleri ile sanat dünyasında yer edinebilecekler ve kendilerini daha da motive etmiş olarak hedeflerine doğru yürüyeceklerdir. Hepsinden de öte sanatçılar arasında ki iletişim, etkileşim ve kültürel paylaşımlar neticesinde yeni açılımlar, yeni teknikler ve tarzlar oluşacaktır. Bu yönüyle Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları/Sergileri yeni ressamların, yeni yeteneklerin, yeni fikirlerin doğmasına zemin oluşturabilecek Türkiye sınırları içerisinde ki en prestijli yarışmalardır.

İki yılda bir düzenlenen Devlet Resim Heykel Yarışması/Sergisi en son 2018 tarihinde düzenlenmiştir. 2020 tarihinde gerçekleştirilmesi planlanan söz konusu organizasyon, Covid-19 salgını nedeniyle ülke genelinde alınan tedbirler kapsamında düzenlenememiştir.

En son düzenlenen (2018) 74. Devlet Resim ve Heykel Yarışması'nda Resim, Heykel, Seramik ve Özgün baskı dallarında toplam 220.000 TL ödül dağıtılmıştır. Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, 2021 yılının son aylarında düzenlenmesi planlanan (2021) 75. Devlet Resim ve Heykel Yarışması bütçesine yaklaşık 300.000 TL ödenek ayırmıştır.

Söz konusu yarışmaya, resim, heykel, baskı, seramik dallarında dört kategori ile katılım sağlanacaktır. Sanatçılar konu bakımından serbest tutulmuştur. Yarışmaya katılma için 18 yaşını doldurmuş olmak, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak koşulu getirilmiştir. Her sanatçı, 1 eserle katılım sağlayacak ve eserini imzalı ve sergilenmeye

hazır elden teslim edecektir (kargo ve posta yoluyla gönderilen eserler kabul edilmemektedir).

1. DEVLET RESİM VE HEYKEL YARIŞMASI YÖNETMELİKLERİ

1940 yılında düzenlenen ilk yönetmelikten sonra 1946, 1955, 1963, 1975, yıllarında yönetmelikler yayınlanmıştır. Bu yönetmeliklerden sadece 1979 yılında yeniden düzenlenen yönetmeliğe ulaşılabilmektedir.

1979 yılında yürürlüğe giren Devlet Resim ve Heykel Sergisi yönetmeliği de 1995 yılında kaldırılmıştır. Bunun yerine yeni yönetmelik yayınlanmamış, Devlet Resim ve Heykel Yarışması, 21 Mart 1995 tarih ve 22234 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kültür Bakanlığı Ödüller Yönetmeliğine bağlanmıştır. Hâlihazırda yarışmalar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Ödüller Yönetmeliği çerçevesinde yürütülmektedir.

Adnan Turani'ye (2003: 6) göre; Devlet Resim ve Heykel Sergisinin yönetmeliğinde birçok kez değişiklik yapılmıştır fakat özgür yaratıcılığı, bağımsızlığı öngören 1. Maddesine dokunulmamıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Ödüller Yönetmeliği: yönetmenliğin iyi anlaşılması için dayanak ve tanımlar bölümleri çıkarılmış amaç, kapsam ve ödüller bölümü aşağıda verilmiştir.

Madde 1-(1) Bu Yönetmeliğin amacı, kültür, sanat ve turizmin gelişmesine katkıda bulunan, söz konusu alanlarda eseri ve hizmeti bulunan ve sektöre doğrudan ve dolaylı olarak başarılı hizmet veren kişi, topluluk, kurum, kuruluş, tesis ve işletmelere Kültür ve Turizm Bakanlığınca verilecek ödüllerin miktarı ile verilme esas ve usullerini belirlemektir.

Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları Başarı Ödülleri: madde 9-(1) Başarı Ödülleri, Bakanlıkça uygun görülen dallarda ve sayıda yarışmalı ya da yarışmasız değerlendirme yolu ile karşılıksız verilir.

(2) Bakanlıkça verilecek her bir Başarı Ödülünün miktarı her yıl, o yıl için belirlenen Özel Ödül miktarını geçmemek üzere Maliye Bakanlığı ve Bakanlıkça birlikte belirlenir.

(3) Başarı Ödülleri yarışmalı olduğu takdirde özel şartnameleri Bakanlıkça düzenlenir ve açıklanır. Özel şartnamelerde, ödül konuları, tutarları, değerlendirme

kuralları, müracaat usul ve süreleri, tarafların karşılıklı hakları belirlenir ve kamuoyuna duyurulur.

(4) Yarışmalar için müracaat edenler bu Yönetmelik ve ilgili şartname hükümlerini kabul etmiş sayılırlar.

(5) Özel şartnameler yalnızca ait oldukları yıl için geçerlidir.

(6) Ödüllendirmenin yarışmasız değerlendirme yöntemi ile yapılması durumunda Bakanlık birimleri, kurum ve kişiler ile Değerlendirme Kurulu üyeleri tarafından önerilecek adaylar arasından ödül verilecekler belirlenir.

(7) Ödülle birlikte bir başarı belgesi verilir.

Ödüllerin ilanı; madde 12–(1) Ödüllerin sonuçları, Değerlendirme Kurullarının, belirlenen tarihlerde yapacakları değerlendirme ve karar toplantısında tespit edilir. Sonuçlar Bakanlıkça açıklanır.

(2) Bakanlık, ödül kazananları duyurmak için özel törenler düzenleyebileceği gibi, ödül konusunun niteliğine göre, temsil, konser, sergi, toplantı, yayın ve benzeri araçlar kullanabilir.

Çeşitli ve Son Hükümler/Telif hakları: madde 14–(1) ödül kazananların telif hakları saklıdır. Ancak Bakanlık, eseri satın almada veya mali haklarını devralmada eser sahibi ile anlaşma sağlandığı takdirde öncelik hakkına sahiptir.

(2) Bakanlık, bu Yönetmelik kapsamında düzenlenen yarışmalara katılan eserlere ilişkin olarak 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda sayılan işleme, çoğaltma, yayma, temsil ve umuma iletim haklarını ticari olmayan amaçlarla kullanma yetkisine sahiptir.

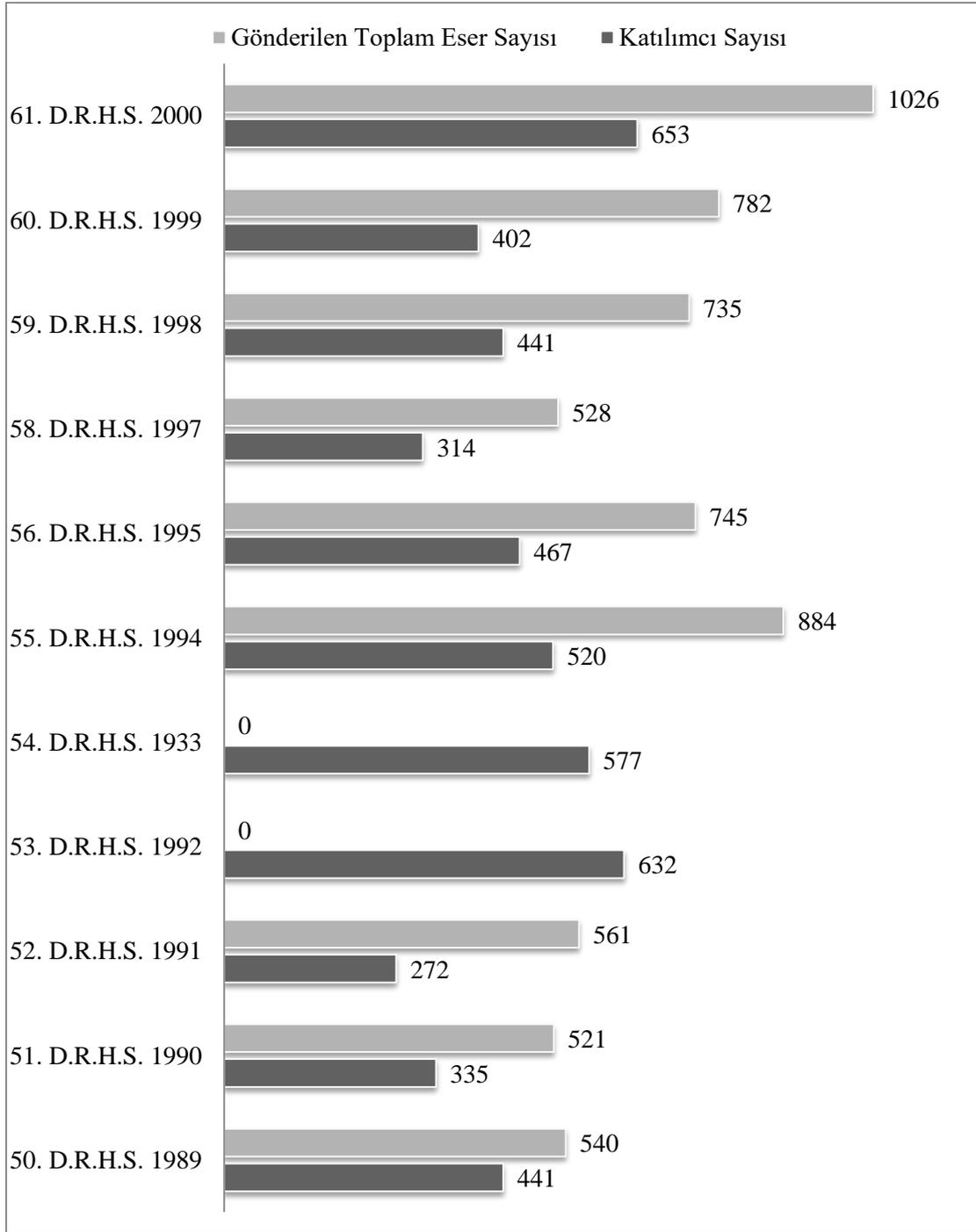
(3) Ödüllerin açıklanması amacıyla yapılacak tanıtıcı nitelikteki gösteri, toplantı, sergi, tören, konser, afiş, katalog ve diğer faaliyetlerden ödül sahipleri ve iştirakçiler hak isteyemez.

Son hükümler: (2) Değerlendirme Kurulları üyeleri, üyesi buldukları kurul ile ilgili bir ödüle aday gösterilemezler, yarışmaya giremezler.

Başarıların desteklenmesi: madde 17–(1) Bakanlık uygun gördüğü durumlarda yarışma düzenlemeksizin; kişi, topluluk, kuruluş ya da sanat ve kültür dernekleri ile birliklerinin düzenlediği yarışma ve faaliyetlerde plaket, başarı belgesi ve çeşitli armağanlar verebilir. Ayrıca, Bakanlık dışı kamu kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin sanat faaliyetlerini de plaket, başarı belgesi ve çeşitli armağanlarla destekleyebilir.

2. SAYISAL VERİLER VE ANKET

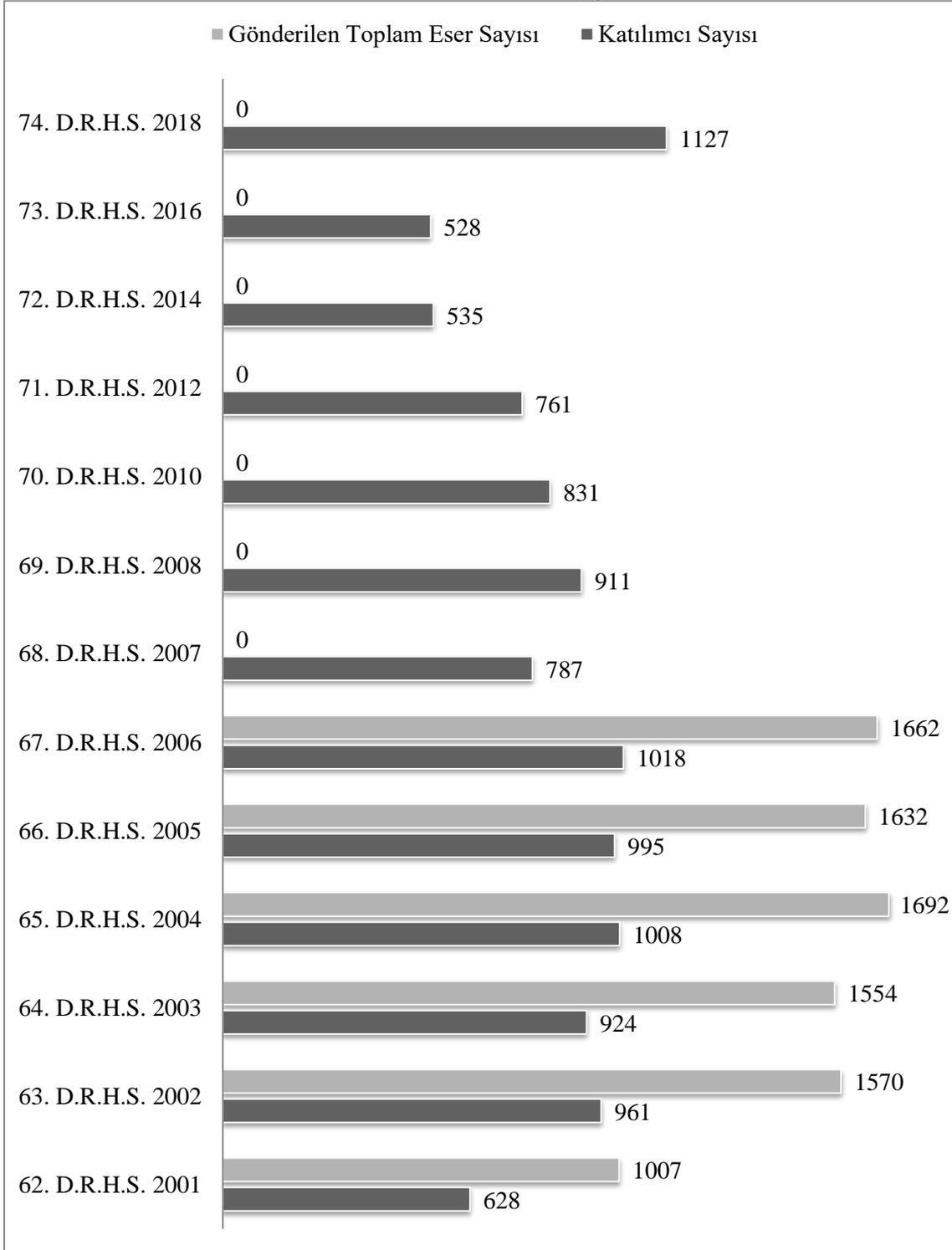
Tablo 1. 1989-2000 Yılları Arası Devlet Resim Heykel Sergileri Katılan Sanatçılar ve Gönderilen Eserler Grafiği.

Kaynak: 1939- 2010 Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğu ve Yıllara Göre Bastırılan Devlet Resim ve Heykel Sergisi Katalogları.

53'ncü ve 54'ncü Devlet Resim Heykel Sergilerinde toplam gönderilen eser sayıları verilerine ulaşamamıştır. Bu yarışmalarda gönderilen eser sayıları en az katılımcı sayıları kadar olduğu varsayılmaktadır.

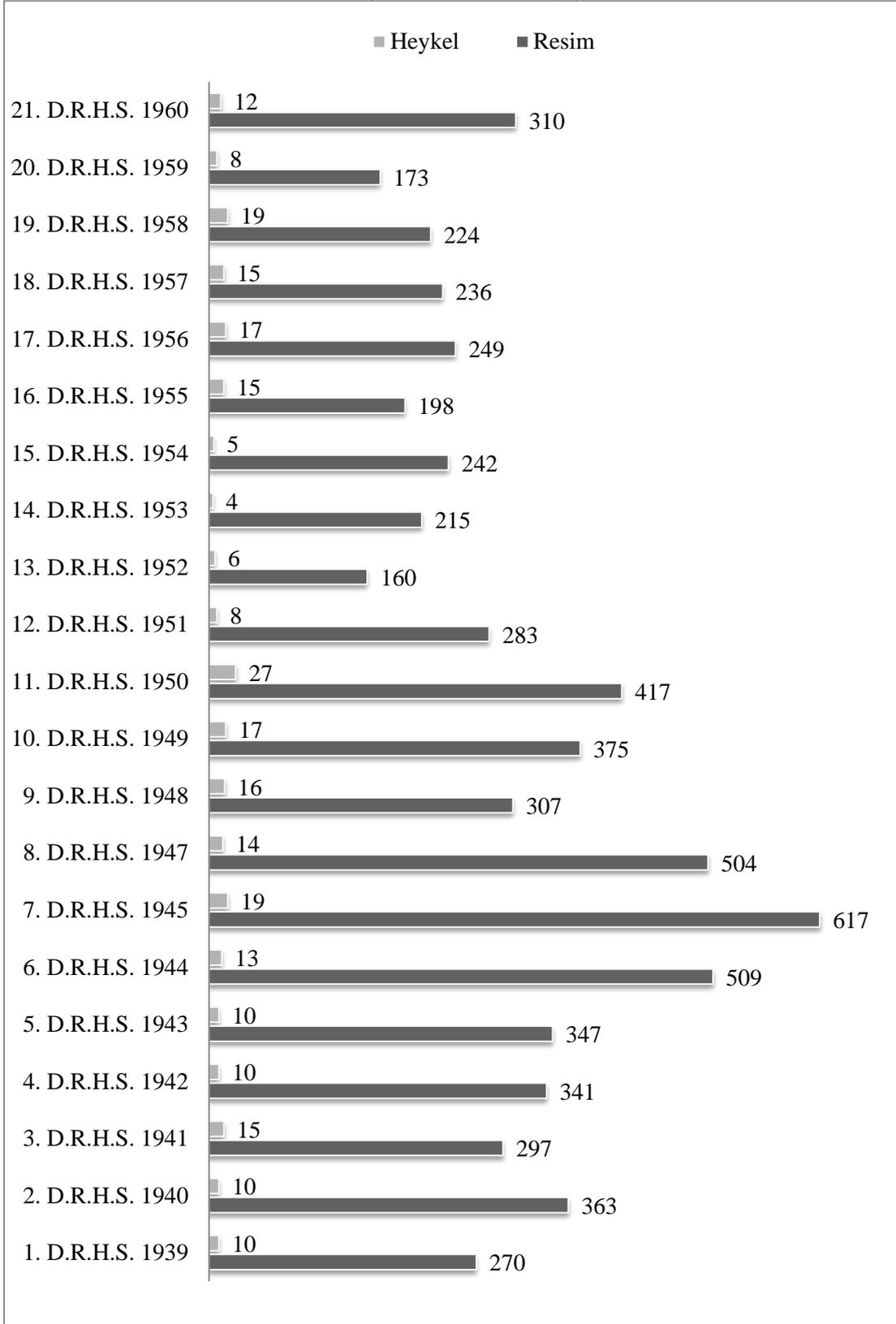
Tablo 2. 2000-2018 Yılları Arası Devlet Resim Heykel Yarışmalarına Katılan Sanatçılar ve Gönderilen Eserler Grafiği.

Kaynak: 1939-2010 Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğu ve Yıllara Göre Bastırılan Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloqları.

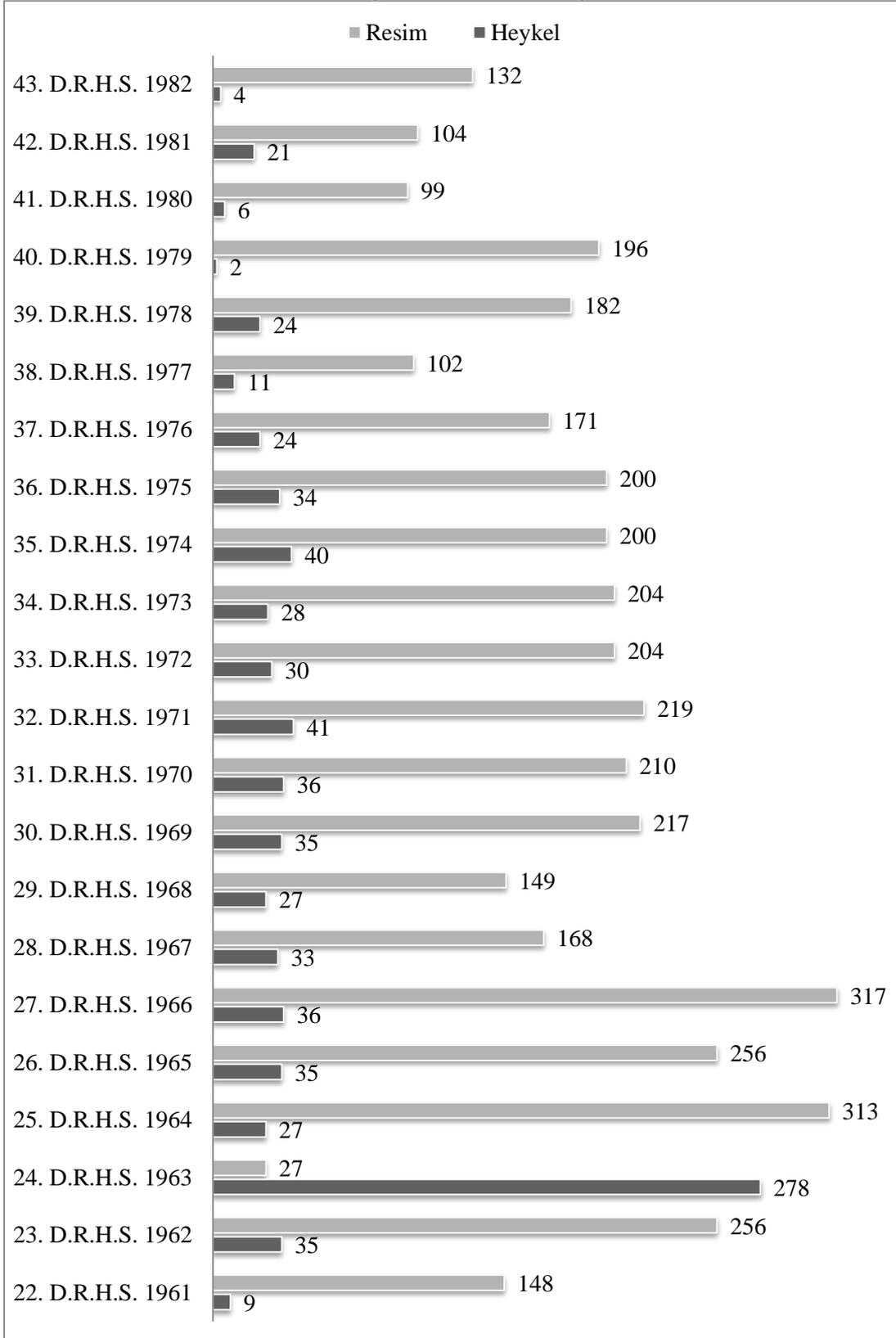
68-74'ncü Devlet Resim Heykel Yarışmaları arasındaki yıllarda toplam gönderilen eserler verilerine ulaşamamıştır.

Tablo 3. 1939-1960 Yılları Arasında Düzenlenen Devlet Resim ve Heykel Yarışmasında Sergilenen Eserler Grafiği.

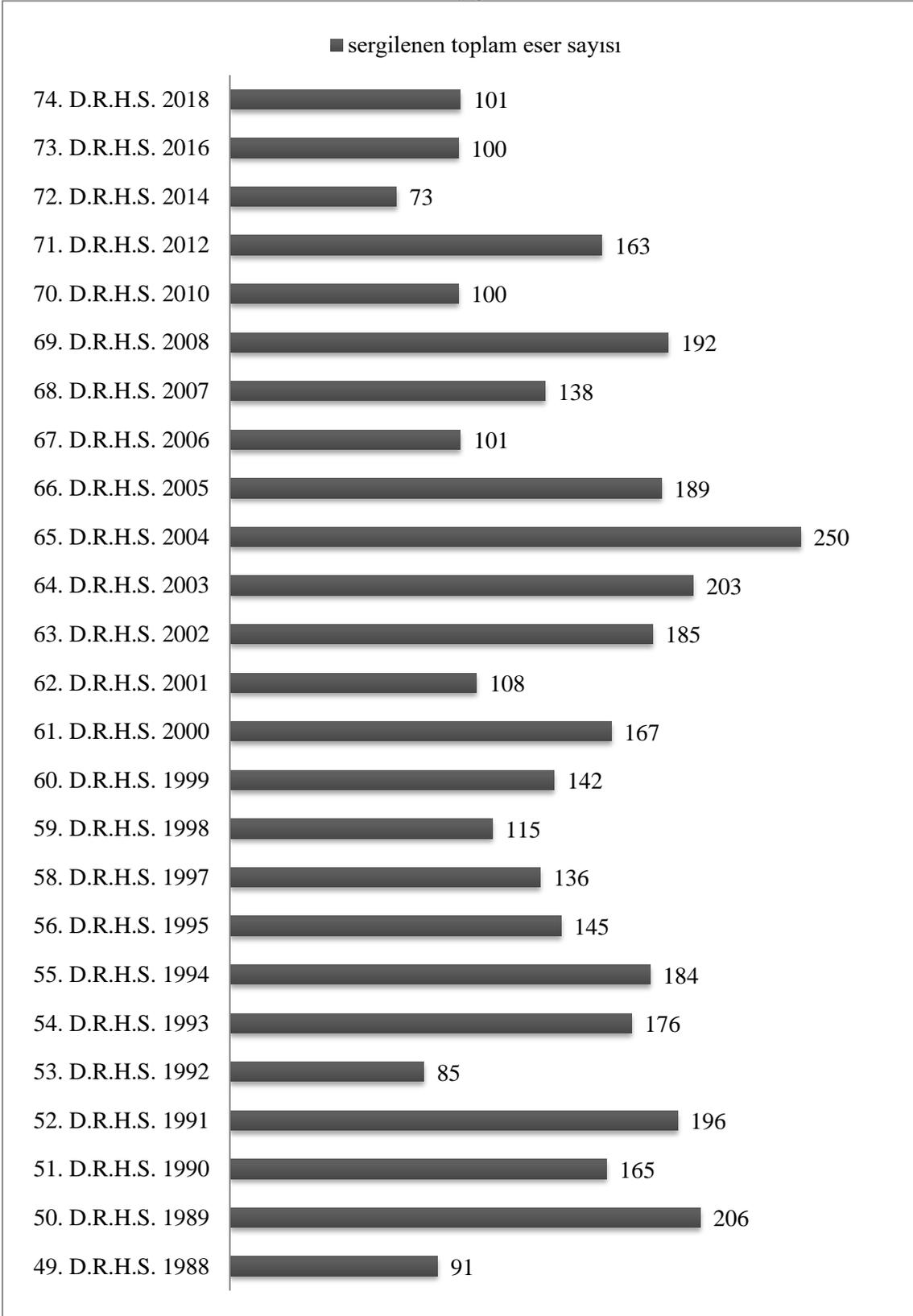
Kaynak: 1939- 2010 Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğu ve Yıllara Göre Bastırılan Devlet Resim ve Heykel Sergisi Katalogları.

Tablo 4. 1961-1982 Yılları Arasında Düzenlenen Devlet Resim ve Heykel Yarışmasında Sergilenen Eserler Grafiği.

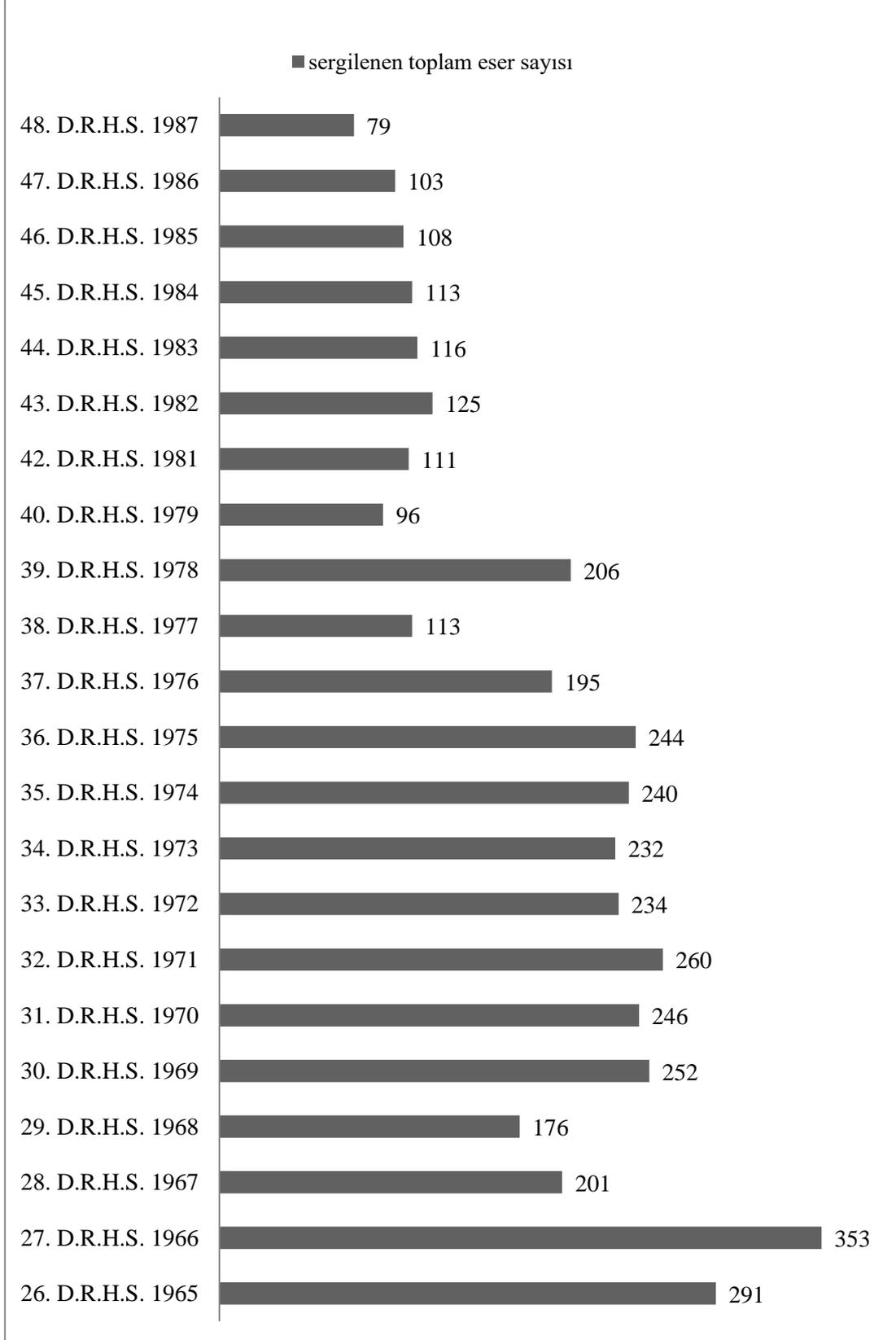
Kaynak: 1939- 2010 Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğu ve Yıllara Göre Bastırılan Devlet Resim ve Heykel Sergisi Katalogları.

Tablo 5. Devlet Resim Heykel Sergisi 1988-2018 Arası Sergilenen Toplam Eser Sayıları Grafiği.

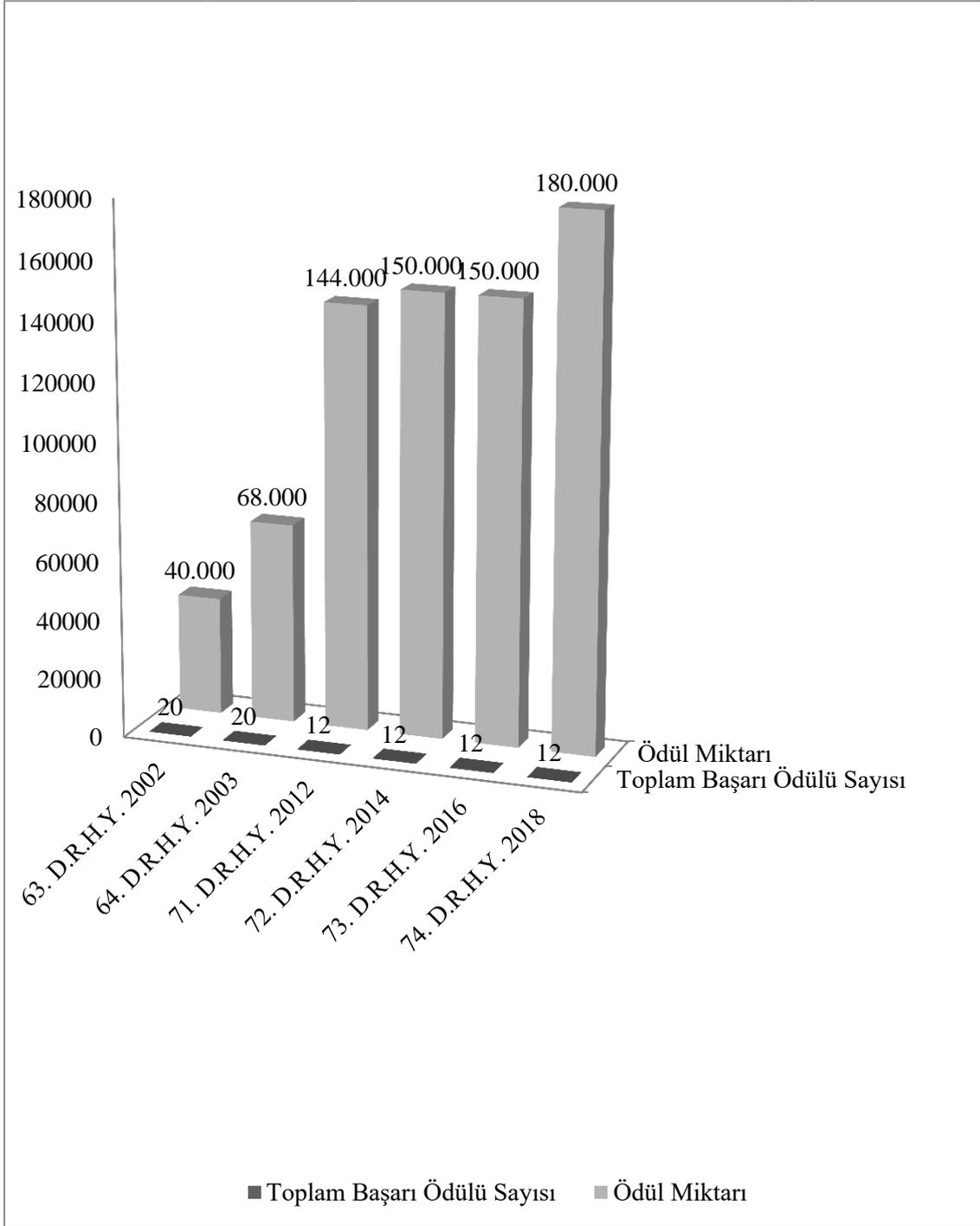
Kaynak: 1939-2010 Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğu ve Yıllara G6re Bastırılan Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğları.

Tablo 6. Devlet Resim Heykel Sergisi 1965-1987 Yılları Arası Sergilenen Eser Sayıları.

Kaynak: 1939- 2010 Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğu ve Yıllara Göre Bastırılan Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğları.

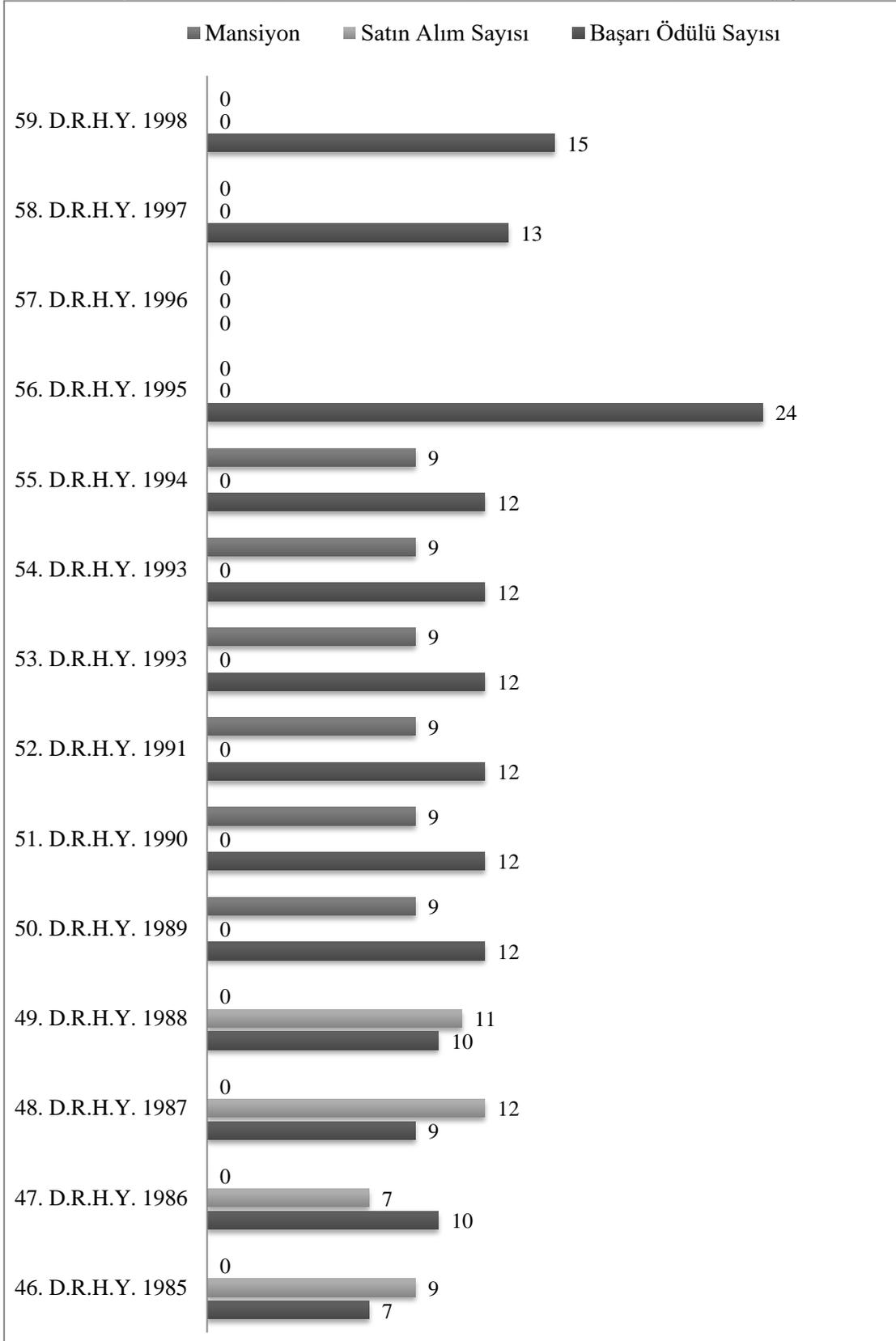
Tablo 7. 2002, 2003, 2012, 2014, 2016, 2018 Yıllarında Düzenlenen Devlet Resim Heykel Yarışmalarında Başarı Ödüllerine Verilen Para Ödülleri Grafiği.

Kaynak: 1939- 2010 Devlet Resim ve Heykel Sergisi Kataloğu ve Yıllara Göre Bastırılan Devlet Resim ve Heykel Sergisi Katalogları.

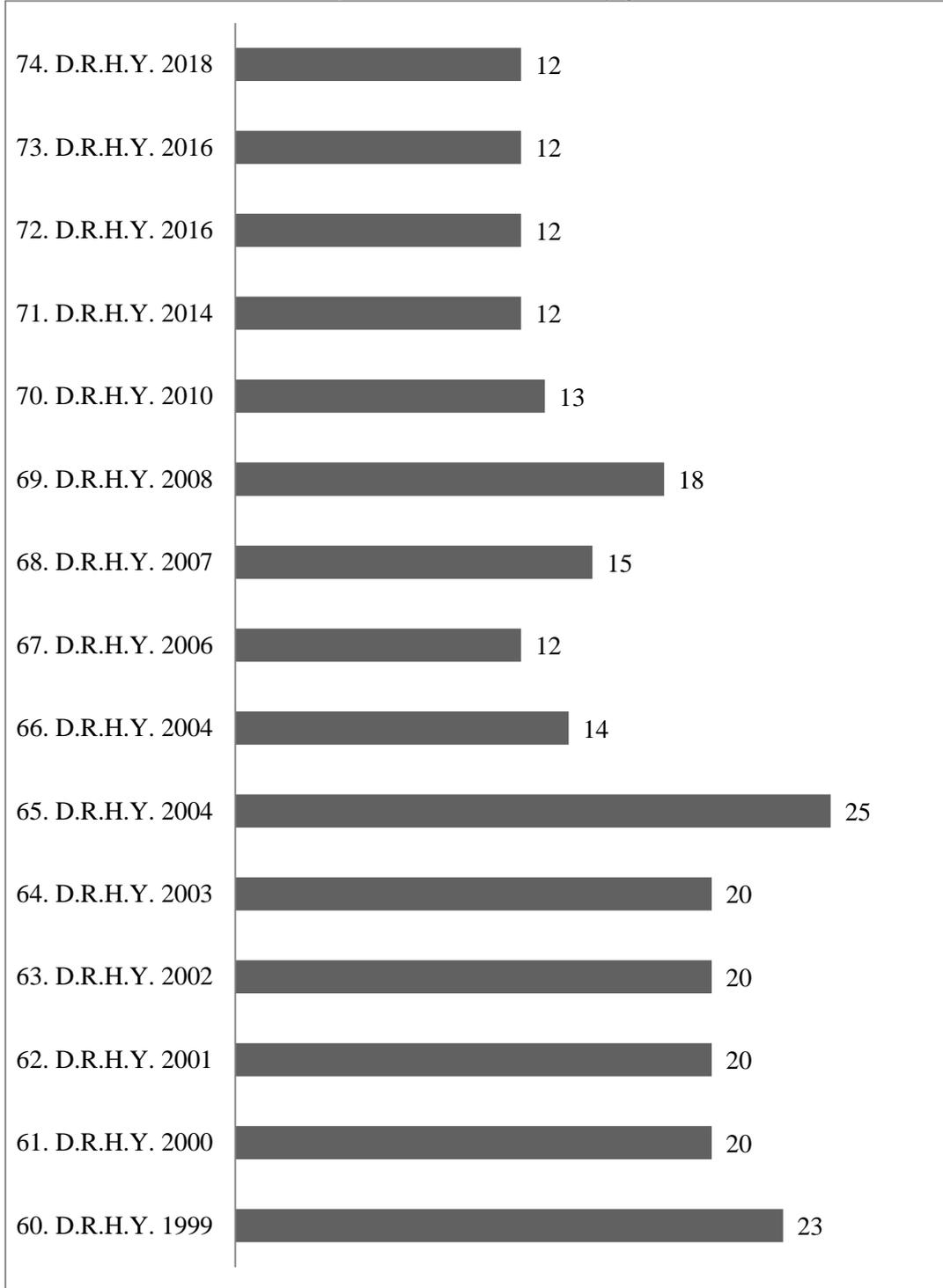
Grafikler literatür taraması ve kaynak taraması sonucunda ulaşılabilen verilere göre hazırlanmıştır, grafiklerde bulunmayan tarihlere düzenlenen Devlet Resim ve Heykel Sergisinde verilerin para ödüllerine ve kaç kişiye dağıtıldığına ilişkin verilere ulaşamamıştır.

Tablo 8. 1985-1998 Yılları Arasında Düzenlenen Devlet Resim Heykel Yarışmalarının Verilen Başarı Ödülleri Sayıları, Satın Alım Sayıları ve Mansiyon Sayıları Grafiği.

Kaynak: Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, (2021).

Tablo 9. 1999-2018 Yılları Arasında Düzenlenen Devlet Resim Heykel Yarışmaların Verilen Başarı Ödülleri Sayıları Grafiği.

Kaynak: Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, (2021).

2007 yılında yapılan 68. Devlet Resim ve Heykel Yarışmasında 1 resim 1 heykel alanında toplam 6 jüri ödülü verilmiştir.

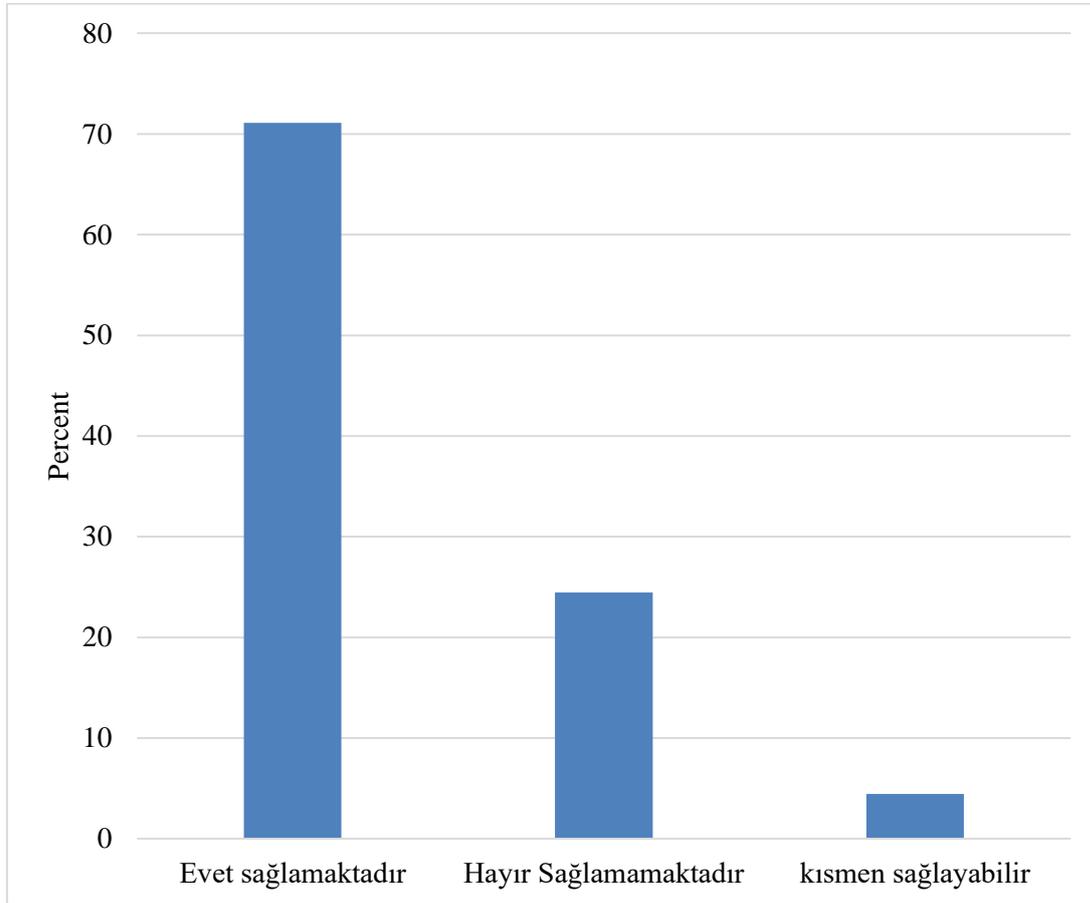
2008 yılında yapılan 69. Devlet Resim ve Heykel Yarışmasında 18 başarı ödülü, 1 resim ve heykel alanında 2 özel jüri ödülü verilmiştir (Yarışma 2009 yılından itibaren iki yılda bir düzenlenmiştir).

Anket Sonuçları;

1.Devlet Resim Ve Heykel Yarışmaları sanatçılara bir motivasyon sağlamaktadır mı?

	Frekans	Yüzde (%)
a)Evet sağlamaktadır	32	71,1
b)Hayır Sağlamamaktadır	11	24,4
c)Kısmen sağlayabilir	2	4,4
Toplam	45	100,0

Tablo 10. Katılımcı Yanıtları.

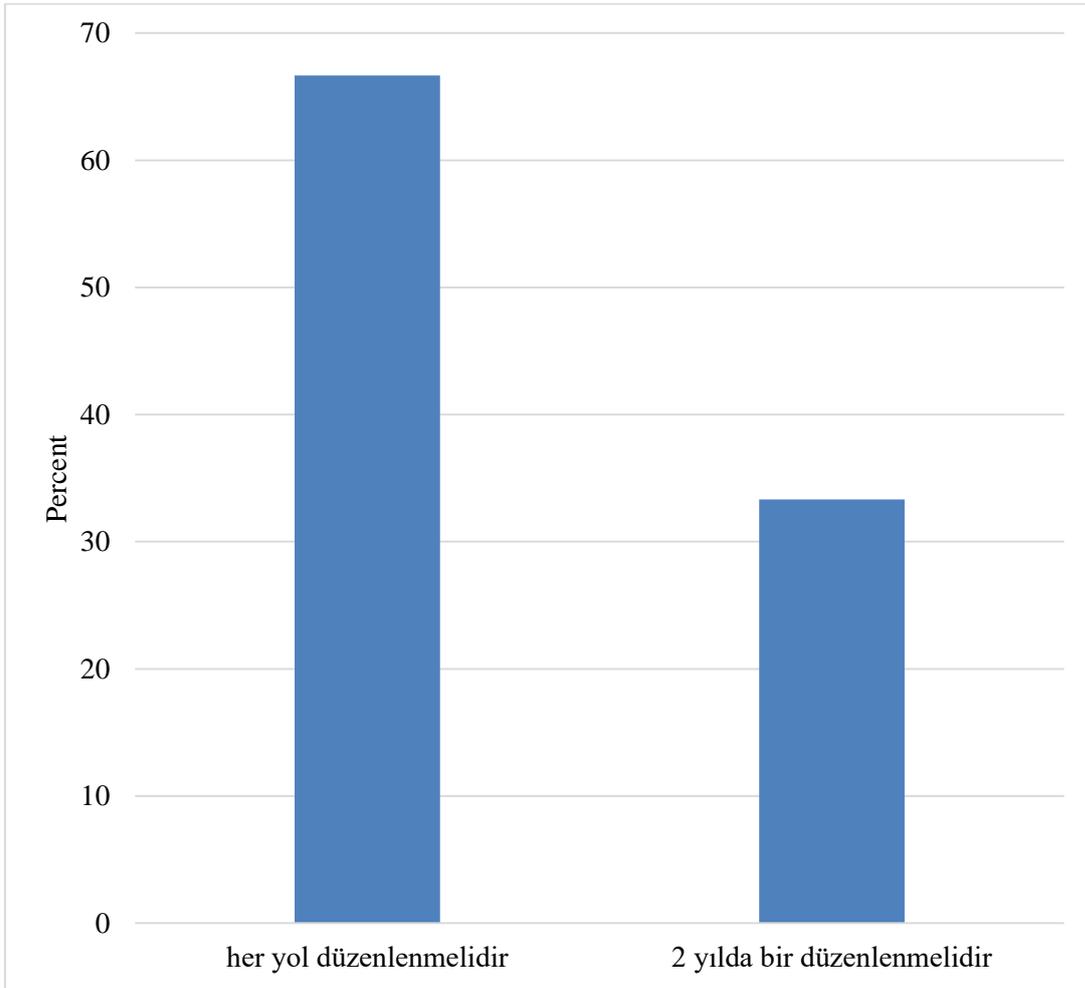
Kaynak: Anket Sonuçları (2021).

Akademisyenlerin %71.1'i Devlet Resim Heykel Yarışmalarının sanatçılara bir motivasyon sağladığını düşünürken, %24,4'ü sağlamadığını düşünmektedir. %4,4'sı ise kısmen sağladığını düşünmektedir.

2. Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları her yıl düzenlenmeli midir (normalde 2 yılda bir düzenlenmektedir) ?

	Frekans	Yüzde(%)
a)her yıl düzenlenmelidir	30	66,7
b)2 yılda bir düzenlenmelidir	15	33,3
Toplam	45	100,0

Tablo 11. Katılımcı Yanıtları.

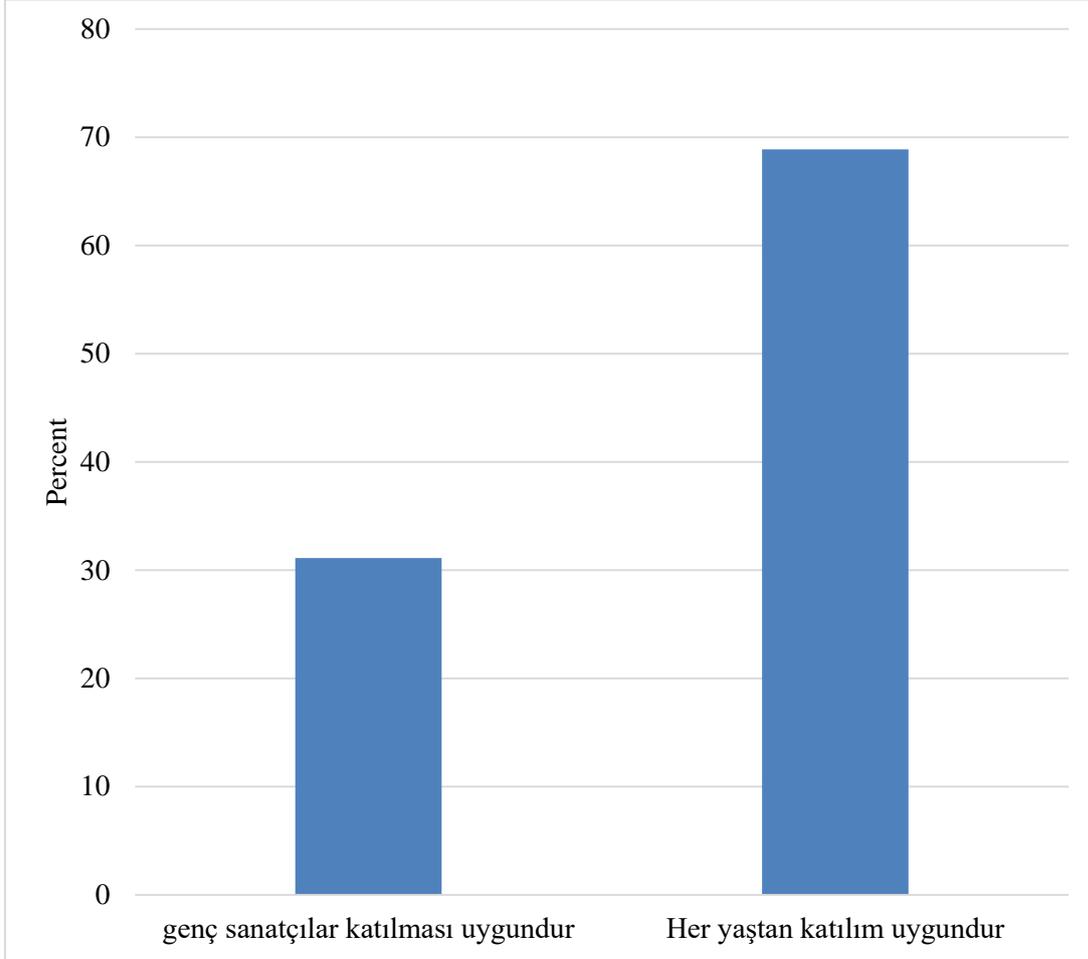
Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Akademisyenlerin %66,7'si Devlet Resim Heykel Yarışmalarının her yıl düzenlenmesi gerektiğine katılırken %33,3'ü iki yılda bir düzenlenmesine katılmaktadır.

3. Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarına katılım hangi düzeyde olmalıdır?

	Frekans	Yüzde (%)
a)Genç sanatçılar katılması uygundur	14	31,1
b)Her yaştan katılım uygundur	31	68,9
Toplam	45	100,0

Tablo 12. Katılımcı Yanıtları.

Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Akademisyenlerin %31,1'i Devlet Resim Heykel Yarışmalarına genç sanatçıların katılmasına uygun görürken %68,9'u her yaştan katılımı uygun görmektedir.

4. Başarı ödülleri yıllara göre;

68'inci Devlet Resim ve Heykel Yarışması her yarışma için ayrı ayrı 3 adet 7000 YTL (2007).

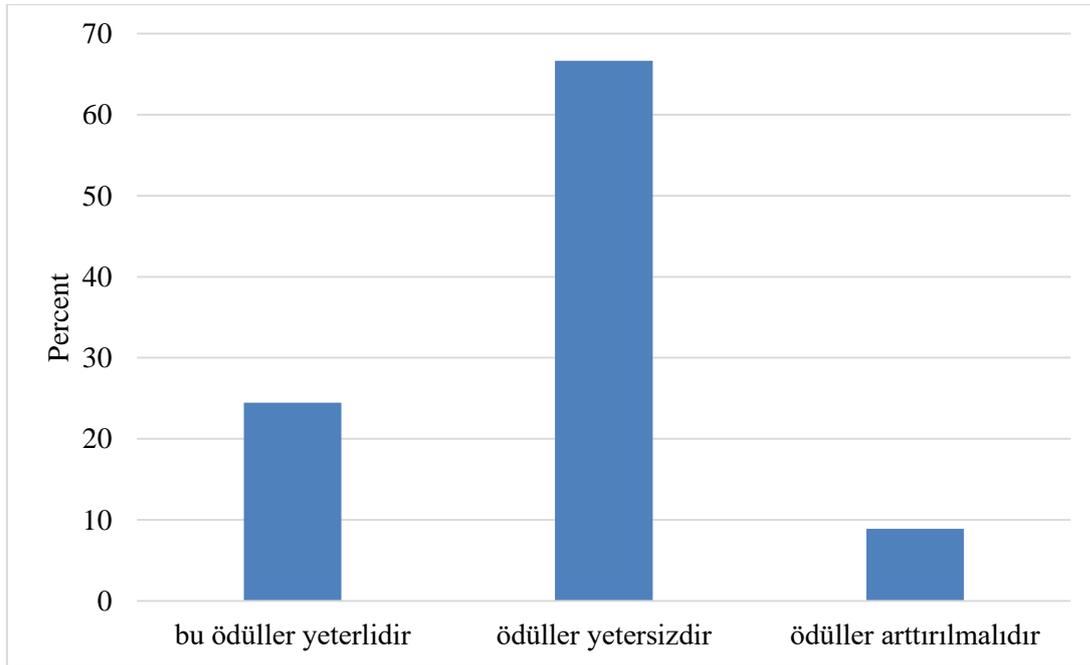
71'inci Devlet Resim ve Heykel Yarışması her yarışma için ayrı ayrı 3 adet 12.000 TL (2012).

73'ncü Devlet Resim ve Heykel Yarışması her yarışma için ayrı ayrı 3 adet 12.500 TL (2016).

74'üncü Devlet Resim ve Heykel Yarışması her yarışma için ayrı ayrı 3 adet 15.000 TL (2018) dir. Verilen bu ödüller sizce yeterli midir?

	Frekans	Yüzde (%)
a)bu ödüller yeterlidir	11	24,4
b)ödüller yetersizdir	30	66,7
Diğer: ödüller artırılmalıdır	4	8,9
Toplam	45	100,0

Tablo 13. Katılımcı Yanıtları.

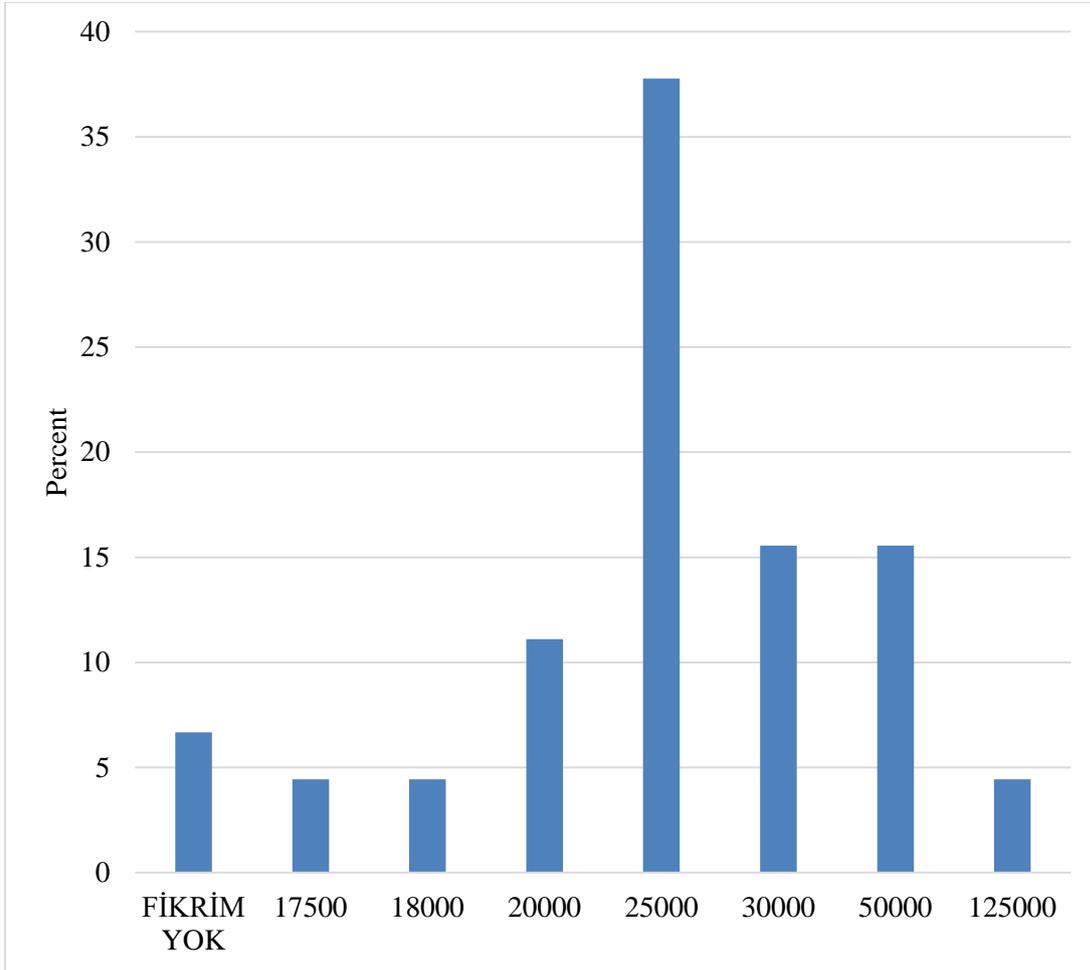
Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Bu verilere göre akademisyenlerin %24,4'ü yeterli %66,7'si ödülleri yetersiz görürken %8,9'u ödüllerin artırılması gerektiğini uygun görmektedir.

5. Sizce 75 inci Devlet Resim Heykel Yarışması Ödül Miktarı ne kadar olmalıdır?

	Frekans	Yüzde (%)
Fikrim Yok	3	6,7
17500	2	4,4
18000	2	4,4
20000	5	11,1
25000	17	37,8
30000	7	15,6
50000	7	15,6
125000	2	4,4
Toplam	45	100,0

Tablo 14. Katılımcı Yanıtları.

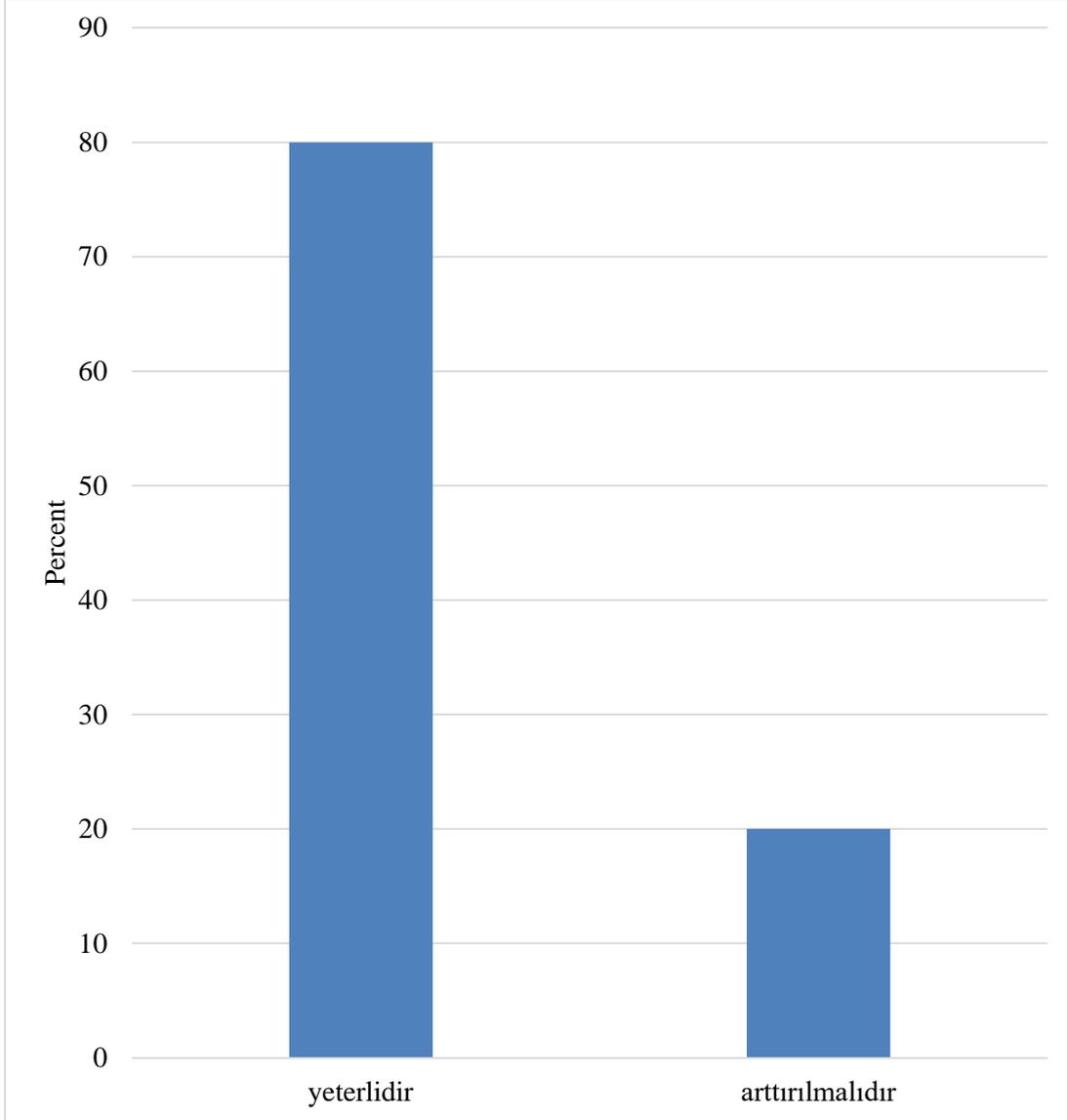
Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Akademisyenlerin %6,7'si fikrim yok diyen %4,4'ü 17.500TL %4,4'ü 18.000TL %11,1'i 20.000TL %37,8'i 25.000TL %15,6'sı 30.000TL %15,6'sı 50.000TL %4,4'ü 125.000TL olmasını uygun görmektedir.

6. Yarışmalarda Jüri 10 kişilik bir komisyondan oluşmaktadır. Jüri sayısı sizce yeterli midir yoksa artırılmalı mıdır?

	Frekans	Yüzde (%)
a)yeterlidir	36	80,0
b)arttırılmalıdır	9	20,0
	45	100,0

Tablo 15. Katılımcılar Yanıtları.

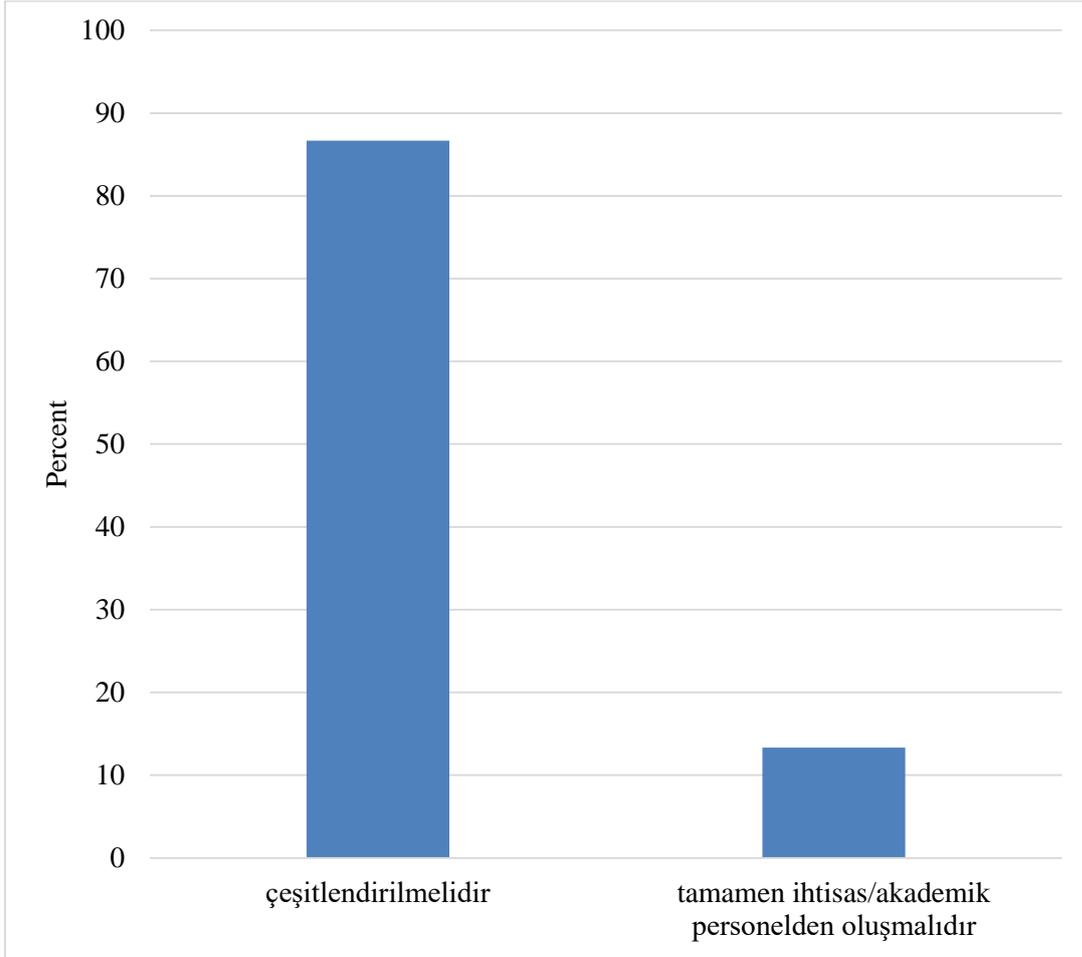
Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Akademisyenlerin %80,0'ı Devlet Resim Ve Heykel Yarışmaları jüri sayısının 10 kişiden oluşmasını belirtirken %20,0'ı daha da arttırılması gerektiğini belirtmiştir.

7. Jüriye koleksiyonerler, galericiler v.b. katılarak çeşitlendirilmeli midir?

	Frekans	Yüzde (%)
a)çeşitlendirilmelidir	39	86,7
b)tamamen akademik personelden oluşmalıdır	6	13,3
Toplam	45	100,0

Tablo 16. Katılımcı Yanıtları.

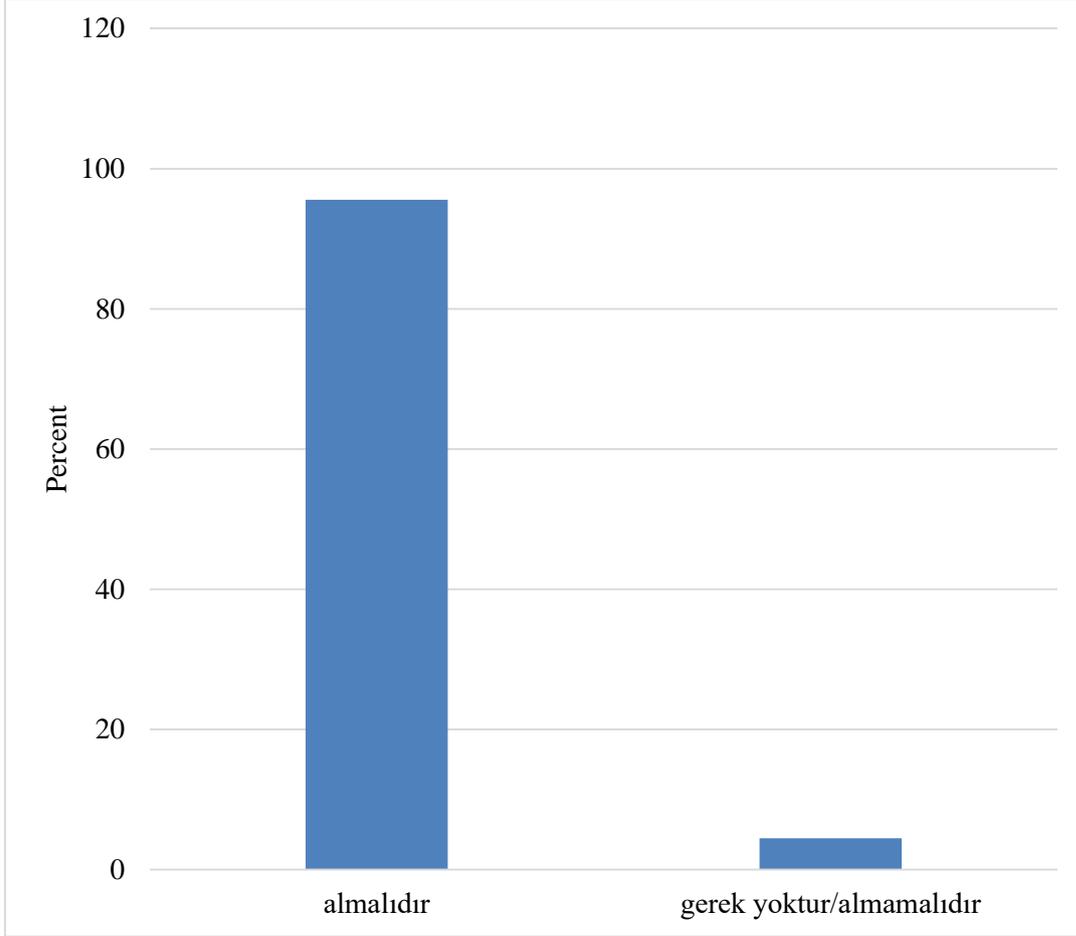
Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Akademisyenlerin %86,7'si jürilerin koleksiyonerler, galericiler, akademisyenler v.b. gibi çeşitlendirilmelidir derken %13,3'ü tamamen akademik personelden oluşmalıdır görüşünü belirtmektedir.

8. Sizce Devlet kurumları, Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarına katılan sanatçılardan onlara destek sağlamak amacıyla eser satın alımı yapmalı mıdır?

	Frekans	Yüzde (%)
a)almalıdır	43	95,6
b)gerek yoktur/almamalıdır	2	4,4
Toplam	45	100,0

Tablo 17. Katılımcı Yanıtları.

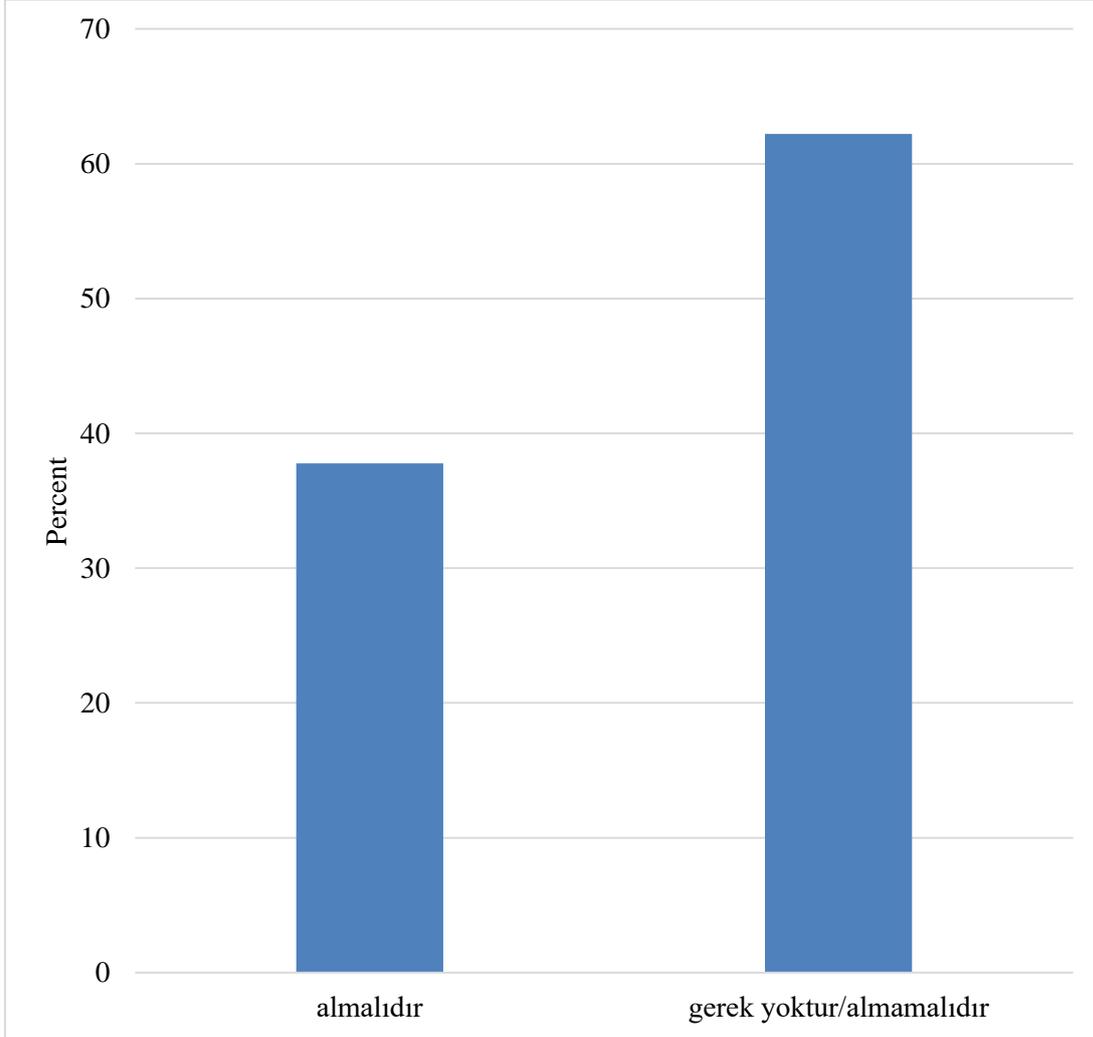
Kaynak: Anket Souçları, (2021).

Akademisyenlerin %95,6'sı Devlet kurumlarının Devlet Resim Heykel Yarışmalarına katılan sanatçılardan, sanatçılara destek sağlamak amacıyla eser satın alımı yapılması gerektiğini söylerken %4,4'ü gerek yoktur, almamalıdır seçeneğini işaretlemiştir.

9. Sizce Devlet kurumları, Devlet Resim Heykel Yarışmaları dışında da sanatçıları desteklemek amacıyla sanatçılardan eser satın almalı mıdır?

	Frekans	Yüzde (%)
a)almalıdır	17	37,8
b)gerek yoktur/almamalıdır	28	62,2
Toplam	45	100,0

Tablo 18. Katılımcı Yanıtları.

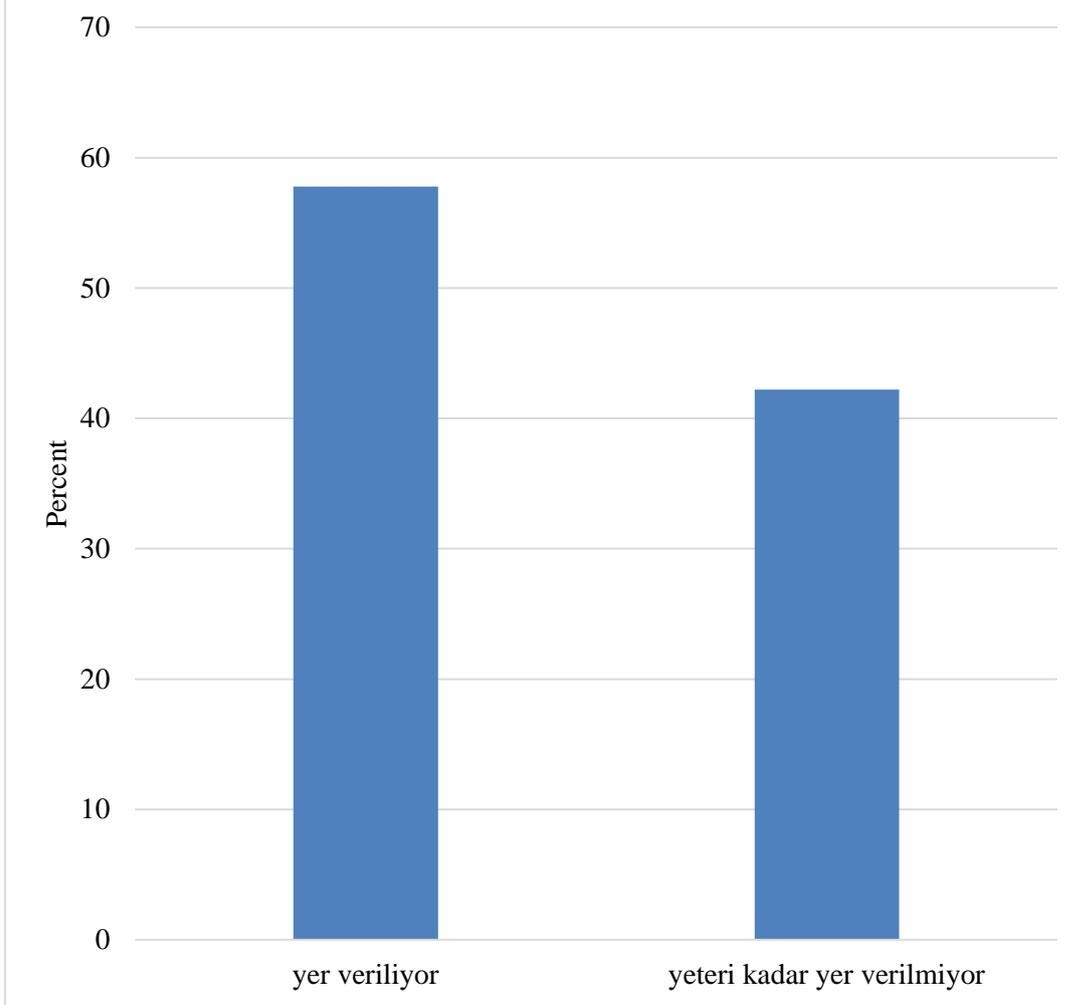
Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Akademisyenlerin %37,8'i Devlet kurumlarının Devlet Resim Heykel Yarışmaları dışında da sanatçıları desteklemek amacıyla sanatçılardan eser satın alınmasını, %62,2'si gerek yoktur seçeneğini işaretlemiştir.

10. Sizce Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarına yazılı ve görsel basında yeteri kadar yer veriliyor mu?

	Frekans	Yüzde (%)
a)yer veriliyor	26	57,8
b)yeteri kadar yer verilmiyor	19	42,2
Toplam	45	100,0

Tablo 19. Katılımcı Yanıtları.

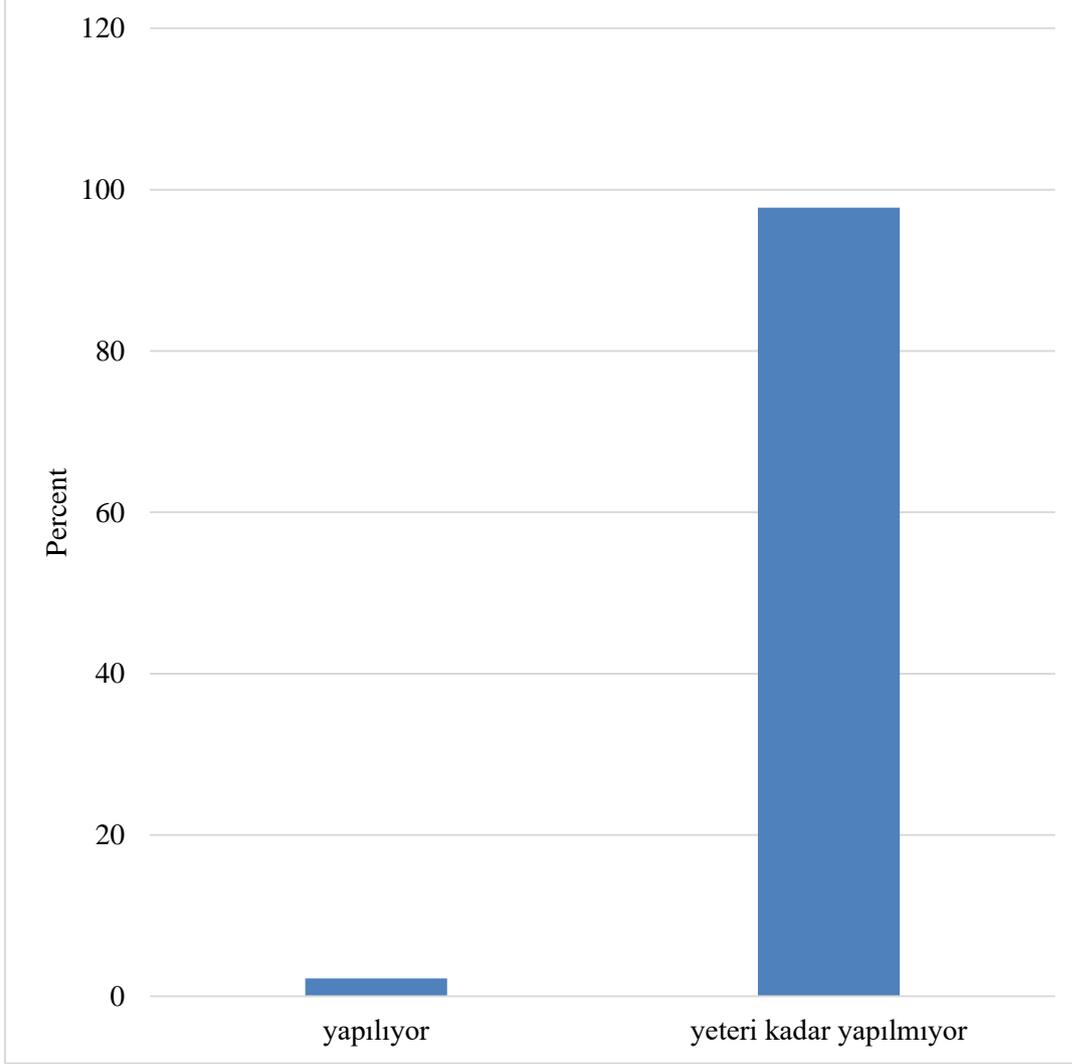
Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Akademisyenlerin %57,8'i Devlet Resim Heykel Yarışmalarının yazılı ve görsel basında yeteri kadar yer verildiğini, %42,2'si yeteri kadar yer verilmediğini belirtmektedir.

11. Sizce Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları ile ilgili yeteri kadar duyuru yapılıyor mu?

	Frekans	Yüzde (%)
a)yapılıyor	1	2,2
b)yeteri kadar yapılmıyor	44	97,8
Toplam	45	100,0

Tablo 20. Katılımcı Yanıtları.

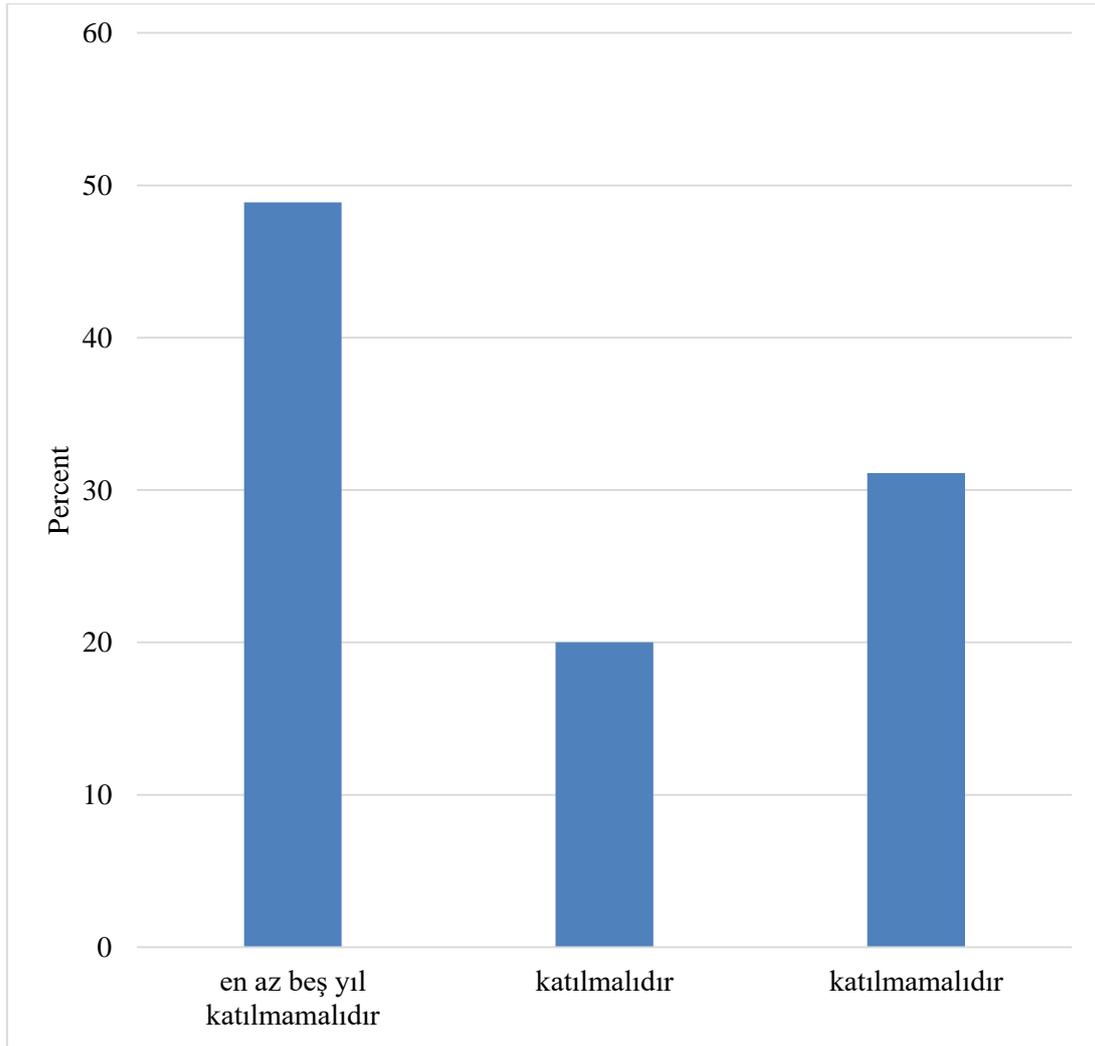
Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Akademisyenlerin %2,2'si Devlet Resim Heykel Yarışmalarınının yeteri kadar duyuru yapıldığını söylerken, %97,8'i yeteri kadar duyuru yapılmadığını seçeneğini işaretlemiştir.

12. Sizce yarışmaya katılan ve ödül alan sanatçı bir sonraki yarışmaya katılmalı mıdır?

	Frekans	Yüzde (%)
a)en az beş yıl katılmamalıdır	22	48,9
b)katılmalıdır	9	20,0
c)katılmamalıdır	14	31,1
Toplam	45	100,0

Tablo 21. Katılımcı Yanıtları.

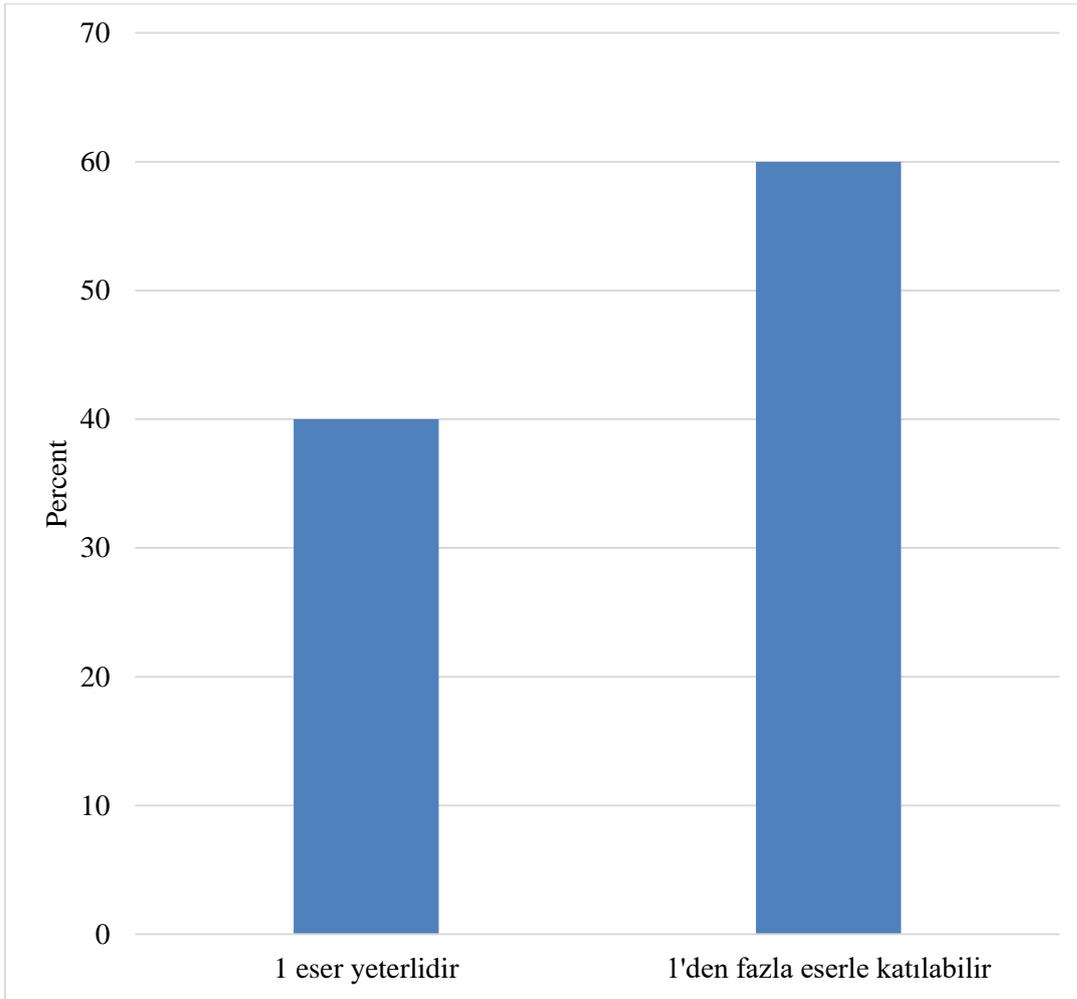
Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Akademisyenlerin %48,9'u yarışmaya katılan ve ödül alan sanatçının en az beş yıl yarışmaya katılmamasını, %20,0'ı katılmalıdır, %31,1'i katılmamasını belirtmektedir.

13. Sizce Devlet Resim Heykel Yarışmalarına internet üzerinden yapılan online başvurularda 1'den fazla eserle katılmalıdır?

	Frekans	Yüzde (%)
a)1 eser yeterlidir	18	40,0
b)1'den fazla eserle katılabilir	27	60,0
Toplam	45	100,0

Tablo 22. Katılımcı Yanıtları.

Kaynak: Anket Sonuçları, (2021).

Akademisyenlerin %40,0'ı Devlet Resim Heykel Yarışmalarına internet üzerinden yapılan online başvuruya bir eser ile katılım yapılmasını uygun görürken, %60,0'ı birden fazla eserle katılım sağlanabileceğini seçeneğini işaretlemiştir.

14. Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları ile ilgili sizlerin diğer eklemek istediğiniz görüş ve önerileriniz var mı?

14. soruda konu ile ilgili daha farklı öneri olup olmadığı sorulmuş alınan yanıtlar aşağıda sıralanmıştır.

Devlet Resim Heykel Yarışmalarında herhangi bir başlık ya da yarışma konusu belirlenmemeli her türlü çalışma konusu ile katılım serbest bırakılmalıdır.

Yarışma ve sergi olarak gerçekleşen bir etkinlikte, dijital kataloglarda sadece ödüller yayınlanmakta olup bunun sağlıklı olmadığını düşünüyorum. Eserlerin tümü dijital kataloglarda yer almalıdır. Ayrıca geçmişe yönelik tüm sergilere ve eserlere ulaşım en azından dijital ortamda sağlanmalıdır. Bu konuda eksiklikleri bizzat gözlemlerdim. Jüri konusunda kritellerin oluşturulması gerektiğini, ayrıca yarışmaya katılacak olan eserlerin dijital alanda üretim yapan sanatçılara da açılması gerektiğini düşünüyorum.

Her kategori için ayrı ayrı jüri oluşturulmalıdır. Jürilerde genç üyeler de olmalıdır. Jürilerde bir önceki yıl ödül alanlara da yer verilmeli jüri dinamik tutulmalıdır.

Her yıl ödül alan eserler, sanatçıya iade edilmeden Kültür ve Turizm Bakanlığı arşivine katılmalıdır.

Devlet Resim Heykel Yarışmaları Genç sanatçıları desteklemek adına “Gençler kategorisinde” ayrı bir yarışma olarak da düzenlenmelidir.

Yarışmada ödül alan kazanan eserler, Devlet Resim Heykel Müzesine kazandırılmalıdır.

Yarışmanın kurumsal kimliği oluşturulmalı. Başlangıçtan günümüze kadar yapılmış olan tüm yarışmaların e-katalogları yapılarak internet sayfası oluşturulmalıdır.

Multi disiplinli/disiplinler arası sanata yönelik eserlerin de katılımı desteklenmelidir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Batılı anlamda devlet ve sanat arasındaki ilişki belirli sürelerde sıkıntılı olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Cumhuriyetinde ise bu tür sanat ve devlet arasındaki ilişkiler genel anlamda sorunlu olmamış, Cumhuriyet döneminden bugüne kadar Devlet Resim Heykel Sergileri düzenli olarak gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. 1939'dan 2010 yılına kadar aralıksız düzenlenirken, 2010 yılından itibaren 2 yılda bir yapılmaya başlanmıştır.

Devlet Resim Heykel Yarışması, plastik sanatlar alanında muazzam birikim ve arşiv oluşturmaktadır. Devlet Resim Heykel Yarışmalarının 2010 yılından önce düzenlenen son 10 yarışması incelendiğinde ortalama 1000 civarında katılımcı sayılarına ulaşılmaktadır. Bu sayılar 2014- 2016 yılları arasında “Birlikte yaşama kültürü ve renklerin kardeşliği, 15 Temmuz demokrasi şehitler anısına” konu başlıkları getirilmesi katılımcı sayılarının azalmasına neden olduğunu göstermektedir. 2010 yılında yarışma duyurusunun yeterince yapılmaması ve ödül miktarının az olması katılımcı sayısının azalmasına neden olmuştur.

Devlet Resim Heykel Yarışmasının hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik çözüm önerileri için üniversitelerin güzel sanatlar fakültelerinde görev yapan akademisyenlere uygulanan anket sonuçlarında, yarışmanın her yıl aksatılmadan düzenlenmesi görüşü öne çıkmaktadır. Devlet Resim Heykel Yarışmalarının ara verilmeden belirlenen sürelerde planlı olarak yapılması gelenekselleşmesini güçlendirecektir. Bu yarışmanın aksaması gelenekselleşmesini engellemekte ve Türk sanat ortamına katılacak olan eserlerin sayısının azalmasına neden olmaktadır. Devlet Resim Heykel Sergisinin büyük bir organizasyon olması nedeniyle her kesime yeteri kadar duyurulması için görsel ve yazılı medyanın etkin bir biçimde kullanılması gerekliliği anketten elde edilen bulgular arasındadır. Anket sonuçlarına göre yarışma yeterince duyurulmamaktadır. Halkla sanatın buluşması anlamında yurt genelinde Devlet Resim Heykel Yarışmasındaki eserlerin sergilenmesi gerektiği yine anketten elde edilen sayısal verilerde gösterilmiştir. Kısaca, Devlet Resim Heykel Yarışmasının halk ile buluşturulması daha etkin bir şekilde sağlanmalıdır.

İlk düzenlenen Devlet Resim Heykel Sergilerinin açılışına devlet yöneticilerinin katılması ile birlikte 1939-1970 yılları arasında katılımcı sayılarında önemli yükseliş olduğu görülmektedir. Kültür ve Turizm bakanının sergi açılışına katılması dışında ülkeyi yönetenlerin, önde gelen aydınların, iş adamlarının katılımının sağlanması Devlet Resim Heykel Sergilerine ayrı bir değer kazandıracaktır. Devlet Resim Heykel

Sergisinin bir şölen havasında yapılması yarışmaya katılacak olan sanatçıları heyecanlandırarak daha çok nitelikli katılımı sağlayacaktır.

Devlet Resim Heykel Yarışmasına katılan sanatçıların ve katılmayan sanatçıların, önceki yıllarda olduğu gibi devlet kurumlarınca eserlerinin satın alınmasının gerekliliğini anket sonuçları göstermektedir. Devlet Resim Heykel Yarışmasında ödül alan sanatçıların, ödül almayanların desteklenmesi anlamında yarışmaya beş yıl katılmaması ankette çıkan ortak görüşler arasındadır. Devlet Resim Heykel Yarışması kataloglarında hedefler arasında genç kuşağı motive etmek, yaratıcı eserler çıkartılmasını sağlamak amacı ve Türk sanatına kalıcı eserler bırakılması ibareleri ankette ortaya çıkan görüşün doğruluğunu desteklemektedir.

Devlet Resim Heykel Yarışması elemeleri bir süredir online olarak gerçekleştirildiği için sanatçıların bir eserle katılımının sınırlandırılmasının doğru olmadığı anket sonuçlarından anlaşılmaktadır. Çünkü elemelerin online olması kuruma hiçbir yük oluşturmamaktadır. Devlet Resim Heykel Yarışmasındaki ödül miktarının artırılması sanatçıları motive eden bir diğer önemli etkidir. Devlet Resim Heykel Yarışmasındaki seçici kurulun kendi içerisinde daha çok çeşitlendirilmesi gerekmektedir. 50. Devlet Resim Heykel Sergisinde ödül sayısının 10'dan 24'e çıkartılması Türk sanatçısına Devletin verdiği desteği göstermektedir. Bu bağlamda 75. Düzenlenecek olan yarışmada da 50. Devlet Resim Heykel Sergisinde yapıldığı gibi ödül sayısının artırılması sanatçıları motive edecektir.

Devlet Resim Heykel Yarışmaları Türkiye'deki sanat ortamının hareketliliği ve genç sanatçılara destek verilmesi bakımından düzenli olarak gerçekleştirilmesi önemlidir. Söz konusu yarışmalara genç sanatçıların katılımlarının teşvik edilmesiyle yeni yeteneklerin keşfedilmesine imkân sağlanmış olacaktır. Devlet Resim Heykel Yarışmalarında ödül alan ve sergilenmeye değer görülen tüm eserler, kurumun veb sitesinde erişime açık olmalıdır. Aynı şekilde erişime açılan sanal sergi farklı dillerde de erişime açılarak, uluslararası ortamın yararına sunulmalıdır. Yarışmanın tanıtımında her türlü medya ve iletişim kanalları kullanılmalıdır. Devlet sergilerinde ödül kazanan yapıtlar farklı şehirlerde, popüler galerilerde sergilenmeli ve farklı geniş kitlelere ulaşması sağlanmalıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünün veb sayfasında geçmişten bugüne düzenlenen Devlet Resim Heykel Yarışmalarının ödül

alanların ve sergilenenleri olmak üzere arşivlenmeli ve iyi bir sayfa tasarımıyla tüm yarışmalar erişime açılmalıdır. En fazla beş yıllık dönemler halinde yarışmalar basılmalı, sanat ve sanat eğitimi ortamının kullanımına sunulmalıdır.

Dört farklı disiplinde ödül veren Devlet Resim Heykel Yarışması, bu kapsamda ödül veren tek yarışma olma özelliğini korumakta ve öncü olmaktadır. Dağıtılan Başarı Ödülleri katılımcı sayılarının yüksek olduğu yıllar baz alındığında daha fazla teşvik edici olması bakımından Devlet Resim Heykel Yarışmalarında her kategoride verilen 3 başarı ödülünün 5'e çıkarılması ile daha etkili olacaktır. Önceki yıllarda jüri değerlendirmesinde Başarı Ödüllerinin jüri tarafından paylaşılması gibi alternatif durumlar söz konusu olmuştur. Şartname içinde belirtilen ödüllerin paylaşılması yerine ödül sayısının artırılması ve ödül alan sanatçılara belirtilen ödül miktarının tam olarak verilmesi eser sahiplerini teşvik etme bakımından daha doğru olacaktır.

Devlet Resim Heykel Sergisinde Devletin kurumlarca eser satın alımının yapılması katılacak yarışmacılara duyurulması yarışmaya katılım oranlarını artışına olumlu yönde etkiliyerek sanatçıları teşvik edecektir.

Her dal için ayrı jüri oluşturulmalıdır.

Devlet Resim Heykel Yarışmasında sergilenecek olan eserlerin sayıca çok olması geçmiş yıllarda ödül alan, sergilenmeye değer görülen yapıtların izleyici ile buluşturulmasında aksaklıkların yaşanmasına neden olmuştur. Bu tür sergileme olanaklarının artırılması için, ülke genelinde çok işlevselli sergi alanlarının gereksinimlerini de karşılayacak biçimde yeni mekânların yaratılması gerekmektedir. Yıldan yıla sergilenen eser sayısının azalması, elde edilen verilerden görülmekte ve bu türden mekânlara gereksinme olduğunu kanıtlamaktadır. Bu sergilerden her yaş grubunun yararlanması ve izlemesi, birkaç ilin ayrıcalığı haline gelmiştir. Bu sergilerin bu anlamda tüm ülkedeki insanların yararına açılması bu türden mekânların artırılması yolu ile gerçekleştirilebilecektir.

KAYNAKÇA

- Açoğlu, S. ve Yavaş, D. (2019). Osmanlı Padişah Portreciliğinde Sultan III. Selim ve Sultan II. Mahmud İle Değişen Gelenek, *Konstantin Kapıdağlı, "Sultan III. Selim portresi"*, (Renkli Gravür, 1793). 800564 (dergipark.org.tr), (Erişim Tarihi: 08.06.2021).
- Aktan, C. C. (2011). Eski Devlet Anlayışına Karşı Yeni Devlet Anlayışı, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(2), 189-206. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/337092>, (Erişim Tarihi: 24.06.2021).
- Algın, E. (2021). 1960 Sonrası Türkiye Resminde Toplumsal Gerçekçi Resimlerin Sosyal ve Siyasal Değişimle İlintisi, *16*(1), 42-55. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsafine/issue/60032/849329>, (Erişim Tarihi: 21.03.2021).
- Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi [ARHM], (2020). *Namık İsmail Tifüs*. (Bt,Tuval Üzerine Yağlı Boya, 130x170 cm), Türkiye: Ankara, <https://arhm.ktb.gov.tr/artworks/detail/28/tifus>, (Erişim Tarihi: 11.05.2021).
- Ankara Resim ve Heykel Müzesi, ktb. (2020). *Halil Paşa "Boğaz"*, Tuval Üzerine Yağlı Boya, Eser Detayı - Ankara Resim ve Heykel Müzesi (ktb.gov.tr), (Erişim Tarihi: 08.06.2021).
- Arhm (2020). *Hoca Ali Rıza Küçük Çamlıca Tepesi*. (1900, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 92,5x132,5 cm), <https://arhm.ktb.gov.tr/artworks/detail/15/manzara>, (Erişim Tarihi: 23.05.2021).
- Arhm (2020). *Süleyman Seyyid Portakallı Natüirmort*. (1904, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 33x40,5 cm), <chrome-error://chromewebdata>, (Erişim Tarihi: 28.05.2021).
- Arhm (2020). *Şeker Ali Ahmet Paşa Natüirmort*. (1906, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 92x130 cm), <https://arhm.ktb.gov.tr/artworks/detail/78/naturmort>, (Erişim Tarihi: 08.05.2021).
- Arhm.ktb. (2020). Halil Paşa "Çamlıca Tepesi", (Tuval Üzerine Yağlı Boya, 63x97cm, 1929), <https://arhm.ktb.gov.tr/artworks/detail/85/peyzaj>, (Erişim Tarihi: 24.06.2021).
- Arhm.ktb. (2020). Halil Paşa, "Manzara".(Tuval Üzerine Yağlı Boya, 31,5x52,5cm), <https://arhm.ktb.gov.tr/artworks/detail/110/manzara> (Erişim Tarihi: 24.06.2021).
- Arhm.Ktb. (2020). Namık İsmail, (Tuval Üzerine Yağlı Boya), Eser Detayı - Ankara Resim ve Heykel Müzesi (ktb.gov.tr), (Erişim Tarihi: 08.06.2021).
- Arslanel, M. N. ve Eryücel, E. (2011). Modern Devlet Anlayışının Felsefi Temelleri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(15), 1-20, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisosbil/issue/2828/38311>, (Erişim Tarihi: 23.05.2021).
- Bakırezer, G. (2008). Antik Yunan Düşüncesinde Kölelik, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1(63), 17-54. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3081/42675>, (Erişim Tarihi: 04.06.2021).
- Başkan, S. (2014). Türk Resminde Modernite İle İlk Temas: 1940-1960, *İdil Dergisi*, 14(3), 101-119. <https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1412892172.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.06.2021).

- Berk, F. M. ve Uyanık, N. (2016). Mekan ve Şehir Bağlamında Çatalhöyük, *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırma Dergisi*, 16, 1-16 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1673293>, (Erişim Tarihi: 30.05.2021).
- Beydilli, K. (2006). *İslam Ansiklopedisi*, (31), 514-516. <https://islamansiklopedisi.org.tr/muhendishane-i-bahri-i-humayun>, (Erişim Tarihi: 04.03.2020).
- Bozkurt, G. A. (2013). Eflatun (Platon) Devlet, İstanbul: Kumsaati Yayınları.
- Cançat, A. (2016). 2010 Avrupa Kültür Başkenti İstanbul Kültür ve Sanat Projelerinin Kurumsal Disiplinleri; İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı, Kültür A.Ş. Örneği, *Art-Sanat* 6, 229-241 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/229872>, (Erişim Tarihi: 7.2.2021).
- Çağrııcı, M. vd Topaloğlu, B. (2010). Tdv İslam Ansiklopedisi, İstanbul Basım, (38), 487-489.
- Çapa, M. (2018). Anayasal Devletin Ortaya Çıkışının Sosyo- Ekonomik Temelleri ve Anayasal Devlette Toplumsal Azınlıklar, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 25-41. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/665743>, (Erişim Tarihi: 04.06.2021).
- Çoker, A. (1983). Fotoğraftan Resim ve Darüşşafakalı Ressamlar, *Yeni Boyut Plastik Sanatlar Dergisi*, 1(2), 4-12. <http://thearthistoryjournal.blogspot.com/2011/02/ilk-turk-ressamlar-primitifler.html>, (Erişim Tarihi: 12.03.2020).
- Dalkıran, A. (2013). Leopold Levy'nin Çağdaş Türk Resmine Katkısı, *Sanat Dergisi*, 0(22), 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunigsfd/issue/2610/33587>, (Erişim Tarihi: 27.02.2021).
- Dere, U. (2020). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Eski Başkentte Yeni Rejimin İlk Sembolü: Sarayburnu Atatürk Heykeli, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 0,(67), 117-142. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ankuayd/issue/59159/850321>, (Erişim Tarihi: 02.06.2021).
- Deveci, A. (2015). Selçuklu Döneminde Resim Çalışmaları, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 9(5), 93- 111. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trkede/issue/40982/495111>, (Erişim Tarihi: 04.06.2021).
- Dolmacı, S. (2006). *1939-1950 Yılları Arasında Devlet Resim ve Heykel Sergileri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, (yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- Düvenci, S. (2018). Kuvvet Mücadele Teorisine Göre Mezopotamya'da Devletin Ortaya Çıkışı, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(1), 106-116. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mana/issue/36781/415894>, (Erişim Tarihi: 28.05.2021)
- Edeer, Ş. (2015). Abidin Dino ve Eller, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(5), 149-162. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanattasarim/issue/20643/220246>, (Erişim Tarihi: 02.06.2021).
- Erken, M. P. (2017). Ayetullah Sumer "Cephe'deki Atatürk", (Ahşap Üzerine Yağlı Boya, 100x140cm, 1935), Harita Genel Komutanlığı Haritacılık Müzesi, Ankara, <https://www.harita.gov.tr/uploads/files/downloadabledocuments/haritalik-muzesi-resim-koleksiyonu-16.pdf>, (Erişim Tarihi: 24.06.2021).

- Genç, M. A. (2012). *İdil Dergisi*, 5(1), <http://www.com/makale/pdf/1354880104.pdf>, (Erişim Tarihi:25.02.2020).
- Göker, P. (2018). Geç Osmanlı Döneminde Heykel; İstanbul Saray Bahçeleri, *Journal Of SocialandHumanitiesSciencesResearch*, 24(5), 1422-1431. https://www.researchgate.net/publication/327606541_GEC_OSMANLI_DONEMINDE_HE_YKEL_ISTANBUL_SARAY_BAHCELERI, (Erişim Tarihi: 24.05.2021).
- Göksel, N. (bt). *Konstantin Kapıdağlı, "III. Selim Portresi"* (Tuval Üzerine Yağlı Boya, Topkapı Saray Müzesi, İstanbul, 1803), <https://tr.pinterest.com/pin/670684569494267509/>, (Erişim Tarihi: 22.06.1992).
- Gözler, K. (2017). Devlet Kelimesi Üzerine Bir Deneme, *Türkiye Günlüğü*, 129.
- Gülaçtı, İ. E. (2017). Osmanlı Resim Sanatında Propaganda: Padişah Resimleri ve Şişli Atölyesi, *YıldızJournal Of Art And Design*, 4(1), 29-65.
- Gültekin, G. (1992). Batı Anlayışında Türk Resim Sanatı, T.C. Ziraat Bankası Kültür-Sanat Etkinlikleri.
- Gündüz, F. (2007). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. (33), 485-486, <https://islamansiklopedisi.org.tr/osman-hamdi-bey>, (Erişim Tarihi: 25. 02.2020 14:30).
- Gürşen, M. (2021). Türk Resminde Savaşın Betimi ve Bir Savaş Cephesi Olarak Şişli Atölyesi – Arsız Sanat (arsizsanat.com), (Erişim Tarihi: 08.06.2021).
- Güven, S. ve Oltan, A. (2010). *1939- 2010 Devlet Resim ve Heykel Sergileri Kataloğu*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Mrk Baskı ve Tanıtım Hizmetleri Ltd. Şti., Ankara.
- Hoppenheimer, Çev: Şenel, A. ve Sabuncu, Y. F.(2005). Devlet, Phonix Yayınevi, Ankara, https://www.franz-oppenheimer.de/tr/Devlet_TR_01.pdf, (Erişim Tarihi: 29.05.2021).
- Işık, A. (2018). İlk Şehirler ve Yazılı Medeniyete Geçiş. *Mavi Atlas Dergisi*, 6(2), 46-74 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/562271>, (Erişim Tarihi: 30.05.2021).
- İstanbulsanatevi (2014). *Osman Hamdi Bey İki Müzisyen Kız*. (1880, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 58x39 cm), <https://tr.pinterest.com/pin/827043919050852006/>, (Erişim Tarihi: 05.05.2021).
- Kaya, G. S. (2019). Sultan Abdülaziz ve Döneminin Resim Sanatı, *Milli Saraylar Sanat Tarih Mimarlık Dergisi*, 0(17), 77-101, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/msdergisi/issue/47792/605540>, (Erişim: Tarihi: 24.06.2021).
- Keskin, C. (2012). 1940- 1960 Yılları Arasındaki Kültür Sanat Dergilerinde Resim Sanatı Eleştirileri, *T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Sanat Tarihi Bilim Dalı*. <https://dspace.gazi.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12602/177370/eee222ede07d6538562111fc68b22f42.pdf;jsessionid=7B4872F9903297850E8D1BDEEAAE1832?sequence=1>, (Erişim Tarihi: 04. 06.2021).
- Keskin, C. (2012). Yurdu Gezen Ressamlar, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27), 141-151. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117827>, (Erişim Tarihi: 03.06.2021).

- Keskin, C. (2014). I. Dünya Savaşı ve Sonrası Türkiye’de Kültür Sanat Ortamı ve Türk Resmi, Akademik Bakış. *14(7)*, 261-279. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/73845>, (Erişim Tarihi: 26.02.2020).
- Kılıç, E. (2010). Resim ve Heykel Müzesi Gerçeğimiz, *Sanat Dergisi*, (2), 175-180. <https://dergipark.tr/tr/download/article-file/28806>, (Erişim Tarihi: 27.02.20 21).
- Kıyar, N. (2018). Türk Sanat Ortamında 80’ler ve Değişim Sürecinin Düşündürdükleri, *InternetalEUopenJournal of ManagerialResearch Dergisi (EUJMR)*, 2(2), 39-55. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eujmr /issue/38238/437595>, (Erişim Tarihi: 24.06.2021).
- Korkmaz, M. (2018). *Antik Yunandan Günümüze Devlet*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ödüller Yönetmeliği, Resmi Gazete, 29811. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/08/20160824-7.htm>, (Erişim Tarihi: 04.06.2021).
- Manas, R. (bt). Osmanlı Sarayında Ermeni Ressamlar: Manas Ailesi, 1 * - PDF Free Download (docplayer.biz.tr), (Erişim Tarihi: 08.06.2021).
- Ozankaya, Ö. (1975). Toplum Bilim Terimleri Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Öndin, N. (2005). Kübizm ve Türkiye, *Sanat Tarihi Dergisi 14(2)*, 103-110, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/152345>, (Erişim Tarihi: 01.02.2020).
- Özyiğit H. (2011). Sanatta ve Estetikte Etkileşimler, Çemberlitaş Resim Atölyesi, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. https://www.academia.edu/32974810 /%C3%87emberlita%C5%9F_Serbest_Resim_At%C3%B6lyesi.pdf, (Erişim Tarihi: 26.02.2020).
- Özyiğit, H. (2017). Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Geçiş Sürecinde Basında Resim Eleştirisi, (27), <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/411999>, (Erişim Tarihi: 12.03.2020).
- Özyiğitler, H. (2017). Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Geçiş Sürecinde Basında Resim Eleştirisi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 174-195, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed/issue/34758/384474>, (Erişim Tarihi: 24.06.2021).
- Pinterest, (bt). *Ridha Konstantin Kapıdağlı 3. Selim*. (1803, Tuval Üzerine Yağlı Boya), Türkiye: İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi, <https://tr.pinterest.com/pin /596304806898724011/>, Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Polat, N. (2015) Kültürel Bir Karşılaşma: II. Mehmed ve Bellini, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(1), (33-37), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/marustd/issue/17165/179425>, (Erişim tarihi: 29.05.2021).
- Raby, J. çev: Daşçı, S. (2020). Bir Paradoks Sultanı: Sanatın Hamisi Olarak Fatih Mehmed, *Sanat Tarihi Dergisi*, 1(29), 319-331 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/std/issue/54299/722422>, (Erişim Tarihi: 09.05.2021).
- Rona, Z. (1992). *Namık İsmail* (1 Basım), İstanbul Yapı Kredi Yayınları.
- Saner, N. T. ve Soy, H. B. (2015). *Antik Yunan Kent-Devleti “Polis”in Özellikleri,İlgili Araştırmalar Ve Batı Anadolu’dan Örnekler*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans

- Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. <https://pol.en.itu.edu.tr/handle/11527/14428>, (Erişim Tarihi: 01.06.2021).
- Simeoni, R. J. (2014). The Thermodynamics of Exercise Science, *International Journal of Thermodynamics (IJoT)*, 17(3), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/65918>, (Erişim Tarihi: 6.2.2021).
- Sultanabdulaziz, (2017). *John Fredick Charles Fuller Sultan Abdulaziz Heykeli*. (1871, Bronz, 58x76 cm), <https://sultanabdulaziz.com/abdulaziz-ve-sanat/abdulaziz-ve-diger-sanatlar/sultan-abdulaziz-heykeli/>, (Erişim Tarihi: 17.05.2021).
- Sunay, R. (2015). İnsan Haklarının Yatay Etkisi ve Devlet Sorumluluğu, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(23), 9-52. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/26655/281295>, (Erişim Tarihi: 04.06.2021).
- Tansuğ, S. (2012). *Çağdaş Türk Sanatı (9.basım)*. İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş. 212-364.
- Tataroğlu, E (2018) Osman Hamdi Bey: 19. Yüzyılın Türk Müzecisi-Devlet Adamı-Ressamı-Sanat Eğitimcisi-Arkeoloğu, *Milli Eğitim, Derleme Makalesi*, 48(221), 175-185, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/43527/533139>, (Erişim Tarihi: 23.06.2021).
- Tercaner, A. (2017). 1980-190 Yılları Arasında Oluşan Kültürel Paradigma ve Devlet Resim ve Heykel Yarışmalı Sergilerine Yansımaları, *Gazi Üniveristesi Sosyal Bilimler Dergisi* 4(10), 248-260, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/347177>, (Erişim Tarihi: 1.05.2021).
- Terzi, İ. (2014). Mehmed Esad'ın Mir'at-ı Mühendishane-i Berr î-i Hümayun ve Mir'atı Mekteb-i Harbiye Adlı Eserlerine Göre 19. Yüzyıl Türk Resmi, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 142-146, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/omuefd/issue/20254/215046>, (Erişim Tarihi: 01.03.2021).
- Tetikçi, İ. (2016). Yeniler Grubu Ressamları'nın Resimlerinde Doğa, *GSF Sanat Dergisi*, 0(26), 145-155, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunigsfd/issue/45081/563083>, (Erişim Tarihi: 27.06.2021).
- Twitter, (2018). *Nihat, A. Ayetullah Sumer Emirdağlı Efe*. (1939, Tuval Üzerine Yağlı Boya), <https://twitter.com/oart7218>, (Erişim Tarihi: 12.05.2021).
- Uz, A. ve Uz, N. (2018). Türkiye'de 1980'li Yıllarda Değişen Sanat Anlayışı ve İlk Kavramsal Sanat İzleri (Bedri Baykam ve Sarkis), *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE)*, 5(2), 1-11, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/591309>, (Erişim Tarihi: 13.03.2021).
- Uzun, D. ve Napioglu, S. (2020). Sanayi Nefise Mektebi Tarihçesi, https://tr.wikipedia.org/wiki/San%C3%A2yi-i_Nef%C3%AEse_Mektebi, (Erişim Tarihi: 12.03.2020).
- Üner, Ö. (2013). Siyasi Bir Araç Olarak Sanat, Sakarya Üniversitesi Sanat ve Tasarım Manipülasyon, Sanat Bildiri Kitabı.
- Ürekli, F. (2009). *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (36), 93-97, <https://www.beyaztarih.com/ansiklopedi/sanayi-i-nefise-mektebi>, (Erişim Tarihi: 25.2.2020).

- Vikipedi, (bt). *İbrahim Çallı Zeybekler*.(1923, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 118x154 cm),Türkiye: Ankara Devlet Resim Heykel Müzesi, https://tr.wikipedia.org/wiki/Zeybekler_Kurtulu%C5%9F_Sava%C5%9F%C4%B1nda, (Erişim Tarihi: 12.05.2021).
- Vikipedi, (2021). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi Tarihçesi, https://tr.wikipedia.org/wiki/Mimar_Sinan_G%C3%BCzel_Sanatlar_%C3%9Cniversitesi, (Erişim.Tarihi: 24.06.2021).
- Yanıklar, C. (2010) Tüketim Kültür, Kapitalizm ve İnsan İhtiyaçları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Tartışma, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(1), 25-32 <https://dergi-park.org.tr/tr/download/article-file/49816>, (Erişim tarihi: 18.02.2021).
- Yılmaz, M. (2013). Modernden Postmoderne Sanat, Ütopya Yayınevi: 2. Basım, Ankara.
- Yılmaz, M. (2013). Sanatçı ve Sanat Eğitimi Olarak Leopold Levy ve Türk Resim Sanatına Etkisi, *İdil Dergisi*, 4(15), 51-72, <https://www.idildergisi.com/makale/pdf/1427982598.pdf>, (Erişim Tarihi: 27.02.2021).
- Zabunoğlu, G. (2018). Günümüzde Ulus-Devlet, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(1), 535-559, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/475599>, (Erişim Tarihi: 24.06.2021).
- Zorlu, K. ve Kırmızıoğlu, H. (2018). Adam Smith'in Devlet Anlayışı Üzerine Kuramsal Bir İnceleme, *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, 22(11), 77-99. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gav/issue/37887/437768>, (Erişim Tarihi: 29.05.2021).

EKLER

Sayın katılımcı; Bu anket, “Devlet Resim Ve Heykel Yarışmalarına yönelik bir değerlendirilime” konulu araştırmaya veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarının doğruluğu tümüyle sizin gerçek düşüncelerinizi ifade etmenize bağlıdır. Bu nedenle vereceğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacaktır. Vereceğiniz cevaplar bilimsel çalışmalar için kullanılacağından, isim belirtmenize gerek yoktur.

Böyle bir araştırmaya, değerli zamanınızı ayırıp katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

Osman Nuri ARSLAN

Danışman: Doç. Erdal ÜNSAL

Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarının Hedeflerine Yönelik Anket Soruları

1. Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları sanatçılara bir motivasyon sağlamakta mıdır?
 - a) Evet sağlamaktadır.
 - b) Hayır, sağlamamaktadır.
2. Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları her yıl düzenlenmeli midir? (normalde 2 yılda bir düzenlenmektedir)
 - a) her yıl düzenlenmelidir.
 - b) 2 yılda bir düzenlenmesi yeterlidir.
3. Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarına katılım hangi düzeyde olmalıdır?
 - a) Genç sanatçıların katılması sağlanmalıdır.
 - b) Her yaştan katılım sağlanmalıdır.
4. Başarı ödülleri yıllara göre;
68 inci Devlet Resim ve Heykel Yarışması her yarışma için ayrı ayrı 3 adet 7000 YTL (2007).
71 inci Devlet Resim ve Heykel Yarışması her yarışma için ayrı ayrı 3 adet 12.000 TL (2012).
73 ncü Devlet Resim ve Heykel Yarışması her yarışma için ayrı ayrı 3 adet 12.500 TL (2016).
74 üncü Devlet Resim ve Heykel Yarışması her yarışma için ayrı ayrı 3 adet 15.000 TL (2018) dir. Verilen bu ödüller sizce yeterli midir?
 - a) Bu ödüller yeterlidir.
 - b) Bu ödüller yetersizdir.
 - c) artırılmalıdır.
5. Sizce 75 inci Devlet Resim Heykel Yarışması Ödül Miktarı ne kadar olmalıdır?
.....TL
6. Yarışmalarda Jüri 10 kişilik bir komisyondan oluşmaktadır. Jüri sayısı sizce yeterli midir yoksa artırılmalı mıdır?

a) yeterlidir. b) artırılmalıdır.

7. Jüriler koleksiyon/galericiler, akademisyenler v.b. çeşitlendirilmeli midir?

a) çeşitlendirilmelidir. b) tamamen ihtisas/akademik personelden oluşmalıdır.

8. Sizce Devlet kurumları, Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarına katılan sanatçılardan onlara destek sağlamak amacıyla eser satın alımı yapmalı mıdır?

a) Evet almalıdır. b) gerek yoktur/almamalıdır.

9. Sizce Devlet kurumları, Devlet Resim Heykel Yarışmaları dışında da sanatçıları desteklemek amacıyla sanatçılardan eser satın almalı mıdır?

a) Evet almalıdır. b) gerek yoktur/almamalıdır.

10. Sizce Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarına yazılı ve görsel basında yeteri kadar yer veriliyor mu?

a) Evet, yer veriliyor. b)Hayır, yeteri kadar yer verilmiyor.

11. Sizce Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları ile ilgili yeteri kadar duyuru yapılıyor mu?

a) Evet, yapılıyor. b) Hayır, yeteri kadar yapılmıyor.

12. Sizce yarışmaya katılan ve Ödül alan sanatçı bir sonraki yarışmaya katılmalı mıdır?

a)Evet katılmalıdır. b) en az beş yıl katılmamalıdır. c) Hayır, katılmamalıdır.

13. Sizce Devlet Resim ve Heykel Yarışmalarına katılım kaç eserle olmalıdır?

a) Tek eserle. b) Birden fazla eserle.

14. Devlet Resim ve Heykel Yarışmaları ile ilgili sizlerin diğer eklemek istediğiniz Görüş ve Önerileriniz var mı?

1).....

2).....

3).....

